

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- NOVI DOGOVORI ZA USKLAJENO DELOVANJE, str. 2
- K NOVI PROGRAMSKI PODOBI OSNOVNE ŠOLE, str. 3
- PRED IX. KONGRESOM ZKJ, str. 4
- »INFORMACIJSKO ONESNAŽEVANJE« OGROŽA TUDI OTROKA, str. 5
- ALI SO V OSNOVNI ŠOLI ŠE NOTRANJE REZERVE?, str. 5
- POKAŽI KAJ ZNAŠ — NAMESTO DIPLOME, str. 6
- DOBRO USMERITI, DA NE BO TREBA PREUSMERJATI, str. 7
- NOVO PRERAŠČA RUŠEVINE STAREGA, str. 7
- VEČ OBRAZOV RESNICE, str. 8
- DA BODO ENAKOVREDNI DRUGIM, str. 8

Jezikovna zavest in kultura

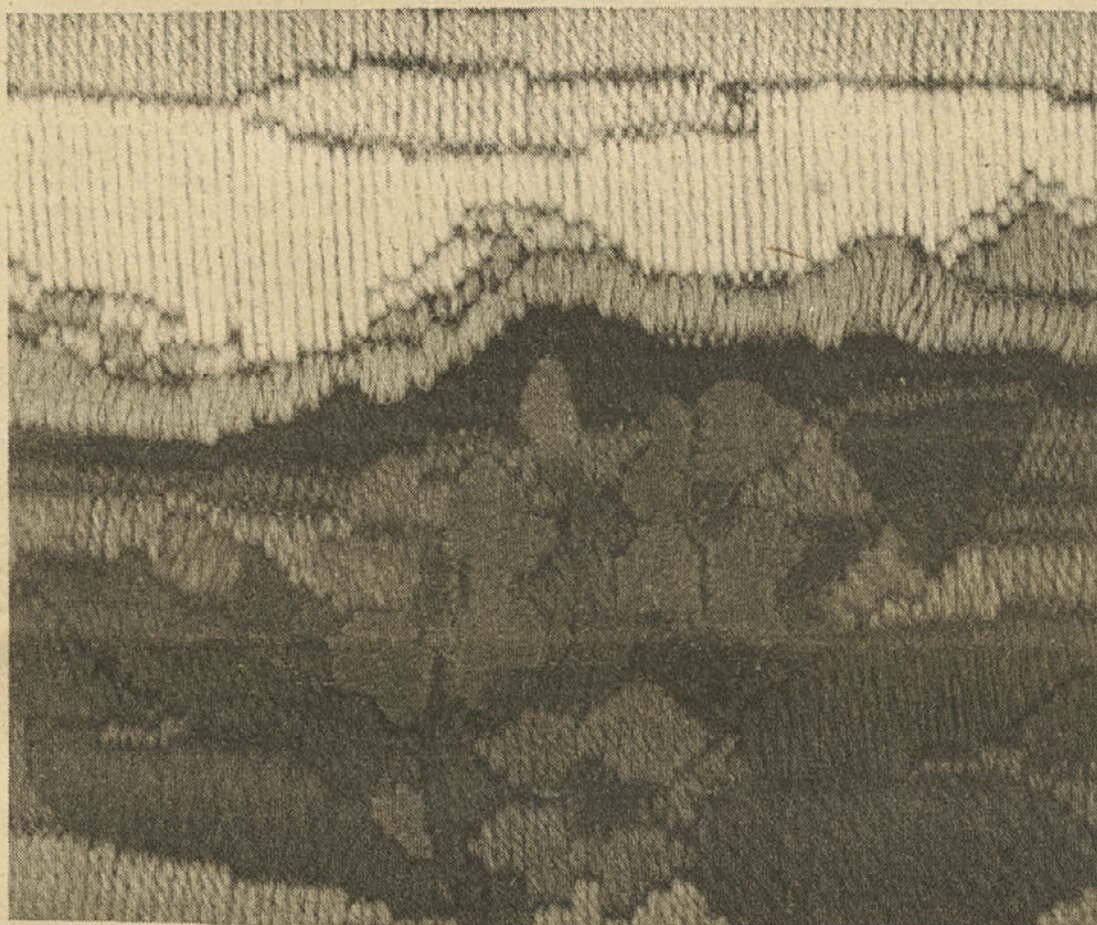
Jezik kot izraz družbene zavesti je treba nenehno razvijati in bogatiti. Odgovornost za svoboden razvoj slovenskega jezika je stalna naloga vseh, ki živijo in delajo na celotnem slovenskem etničnem prostoru. Vsak po svojih močeh mora prispevati k zlahtnemu razvoju vseh vrst in plasti jezika, pa najsi gre za knjižni ali pogovorni jezik, za jezik te ali one stroke, tega ali onega področja življenja in dela. To nalogo je mogoče razumeti kar najširše: kot prizadevanje za ustrezno in neprekinjeno jezikovno izobrazbo na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja, za sistematično izdajanje strokovne literature in za uspešen razvoj stroke ter za razvijanje najširše zavesti o vrednotah slovenskega jezika kot elementarnega sestavnega dela slovenske kulture in slovenske samobitnosti.

Slovenski jezik se danes oblikuje kot splošna sestavina vsestranskega kulturnega in družbenega razvoja, v novih okoliščinah organiziranega načina življenja, sredi hitrega razvoja komunikacij in ne nazadnje — v zapletenih protislovjih sodobnega sveta. Zato ga spremljajo predvsem v javni jezikovni kulturi tudi močnejša mnenja tistih skupin in posameznikov, ki ne gledajo na jezik v dialektični soodvisnosti od družbeno-gospodarskega razvoja.

Jezikovna zavest in kultura morata postati lastnina vseh, gibanje množic, ki skupaj z znanostjo edino lahko oblikuje ustrezno slovensko izrazje, da bomo v svojem »živem, zdravem jeziku« izrazili nove pridobitve, nove odnose, skratka: novi čas. Vsakršno mrcvarjenje jezika, bodisi v smislu postavljanja pravil, ki ne upoštevajo organskega razvoja jezika, bodisi v smislu vulgarizacije uстного in pisnega izražanja, ovira tak razvoj. Jezikovnim površnostim in ohlapnostim seveda botruje pomanjkanje čista jezika, kar pa je sestavni del tudi sicer pomanjkljivega odnosa do nacionalnih vrednot.

Jezikovne vzgoje in pouka nikakor ne smemo omejevati samo na osnovno šolo, temveč morata biti stalno pričujoča na vseh stopnjah usmerjenega izobraževanja. V tem smislu se moramo vprašati, ali imamo dovolj učiteljev za jezikovno vzgojo, kako je z učbeniki in priložnostmi, kakšni so po kvaliteti, ali učimo otroka samo slovnice ali jih usposabljam tudi za sporočanje, stilistiko, logiko, javno nastopanje itd. Nadaljevati moramo z akcijami, ki spodbujajo bralne navade ljudi, njihovo ljubezen do lepe slovenske knjige.

(Iz Stališč predsedstva CK ZKS o razvoju slovenskega jezika in kulture, Komunisti, 19. 2. 1982)

Eden izmed gobelinov, ki jih pripravljajo učenci Zavoda za usposabljanje Janez Levec v Ljubljani kot darilo materam za njihov dan. V stoterih barvah, s stotero lepimi željami. In z veliko ljubeznijo.

Usmeritev prihodnjega razvoja

Pred IX. kongresom ZK Slovenije

Centralni komite ZK Slovenije je te dni dal v javno razpravo osnutek resolucije IX. kongresa ZKS, predlog poročila o delovanju ZKS med VIII. in IX. kongresom ter osnutek sprememb in dopolnitev statuta ZKS. V spremni besedi centralni komite poziva organizacije in vodstva zveze komunistov ter vse komuniste, naj organizirajo široke javne razprave o gradivih in njihovih posameznih delih in pri tem dejavno sodelujejo. Poleg splošnih razprav so zaželeni tudi poglobljeni idejnoteoretični razprave o vprašanjih, ki se odpirajo na posameznih področjih družbenega dela, kakršno je na primer področje vzgoje in izobraževanja. Na teh razpravah naj bi komunisti in drugi delovni ljudje kritično razčlenili uspešnost dosedanjih prizadevanj pri razvijanju socialističnih družbeno-gospodarskih odnosov in proizvodjalnih sil ter uresničevanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja. S svojim ustvarjalnim razmišljanjem naj bi prispevali k oblikovanju kongresnih dokumentov, ki bodo začrtali smer našega prihodnjega delovanja.

Kongresi zveze komunistov so pomembni mejniki v našem družbenem razvoju. Na njih ocenjujemo preložen pot, razčlenjujemo družbeno dogajanje ter načrtujemo smer nadaljnjega delovanja zveze komunistov in vseh drugih zavestnih družbenih de-

javnikov. Predkongresne in kongresne razprave torej niso samo načelna možnost, marveč tudi stvarna priložnost, da s kritično in ustvarjalno mislijo vplivamo na usmeritev prihodnjega razvoja in prispevamo k reševanju odprtih gospodarskih, političnih in kulturnih vprašanj.

Kongresi zveze komunistov so posebej pomembni razvojni mejniki tudi pri vzgoji in izobraževanju. Po svoji družbeni naravi je naša dejavnost vpeta v družbeno življenje in z njim neločljivo povezana. Vzgoja in izobraževanje pripravljata mladino za ustvarjalno delovanje v družbi in oblikujeta po svojih močeh že dejavne in prihodnje nosilce družbenega razvoja.

X. kongres ZKJ in VII. kongres ZKS sta dala idejno usmeritev reformi in izoblikovala načelno zasnovano novega vzgojno-izobraževalnega sistema. XI. kongres ZKJ in VIII. kongres ZKS sta potrdila načrtano razvojno usmeritev in poudarila aktualne družbene naloge pri razvijanju osnovnega in usmerjenega izobraževanja. IX. kongres ZKS in XII. kongres ZKJ bosta letos ocenila opravljeno delo in prehodno pot ter dala idejno usmeritev nadaljnjega razvoja.

Ko prebiramo poročilo o delovanju ZKS med VIII. in IX. kongresom na področju vzgoje in izobraževanja, lahko ugotovimo, da opravljeno delo ni bilo majh-

no, prehojena pot pa ne kratka. Pomembni so premiki na področju predšolske vzgoje in varstva, še zlasti pri neposredni pripravi predšolskih otrok za šolo. Pomemben je vsebinski napredek v razvoju osnovne šole, ki uveljavlja, zlasti v celodnevni osnovni šoli, mnoge prvine osnovne šole prihodnosti. Prehod na usmerjeno izobraževanje pomeni prelomnico v izobraževanju po osnovni šoli, v njegovi družbeno-gospodarski, vsebinski in sistemski osnovi. Postopno uresničujemo zamisel o nenehnosti izobraževanja in vzgoje, kakršno zahtevata današnji čas in razvoj socialističnega samoupravljanja. S samoprispevom občanov in načrtno družbeno dejavnostjo smo pomembno povečali število vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij ter domov za učence in študente. In še bi lahko naštevali.

Doseženi napredek nas spodbuja k smelnemu načrtovanju premikov, ki naj bi jih prineslo prihodnje obdobje, kljub trenutnim gospodarskim razmeram. Vzgojno-izobraževalna dejavnost je dolgoročna naložba, zato je smelo načrtovanje utemeljeno, kratkovidnost pa bi utegnila imeti dolgoročne posledice.

Osnutek resolucije IX. kongresa ZKS nakazuje smer nadaljnjega razvoja vzgoje in izo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Slovenska beseda v šoli

Materinsčina je temeljno orodje dejavnosti osnovne šole in učiteljevega vzgojno-izobraževalnega dela ter učenčevega spoznavanja in učenja pri vseh učnih predmetih in področjih. Prizadevanje za višjo raven učenčeve jezikovne kulture prispeva tudi k oblikovanju učenčeve osebnosti in k njegovemu vključevanju v samoupravne socialistične odnose. Zato mora šola s celotnim življenjem in delom uresničevati temeljni družbeni smoter tudi tako, da razvija jezikovno kulturo in usposablja učence za ustno in pisno sporočanje v slovenskem knjižnem jeziku (Zakon o osnovni šoli, 4. člen). Ta naloga zahteva od vsakega učitelja in drugih delavcev v šoli, da obvladajo govorno in pisno obliko slovenskega knjižnega jezika in da zborni govor knjižnega jezika uporabljajo pri organiziranem delu z učenci.

Slovenski jezik je pri načrtovanju in uresničevanju šolskega in učiteljevega dela tudi nepogrešljivo vzgojno-izobraževalno načelo, saj novejša raziskave potrjujejo, da učenčeve jezikovne zmožnosti bistveno vplivajo na razumevanje besedil in drugih sporočil, poleg tega pa na potek učenčevega mišljenja. Učitelji se kar premalo zavedajo, da so jezikovne težave, ki jih imajo učenci pri razumevanju snovi in pri sporočanju v učnem procesu, pogosto vzrok za počasnejše napredovanje in za slabši učenčev uspeh. V metodiki učnih predmetov je še vse premalo upoštevano, da je jezik nosilec vzgojno-izobraževalnih vsebin in temeljna oblika komunikacije med učencem in učiteljem, učencem in učbenikom ali učencem in viri informacij. Zaradi tega primanjkljaja v metodiki učnih predmetov učenec pogosto ne najde povezave med slovensčino kot učnim predmetom in resnično rabo jezika za sporazumevanje in učenje.

Jezikovna vzgoja in vzgoja zavednosti o pomenu jezika ne moreta biti uspešna, če sta prepuščena samo učitelju slovenskega jezika. Vsak učitelj uči hkrati z izbranimi vzgojno-izobraževalnimi vsebinami tudi strokovni jezik in jezik splošnega sporazumevanja, izrazje in skladnjo, pravorečje in pravopis ter razvija učenec sposobnost logičnega mišljenja in razumevanja sporočila, pa naj gre za neposredno razlago ali za delo z besedili (učbeniki, delovni zvezki in druga). Zato mora učitelj ne le učiti v knjižnem jeziku, temveč tudi obvladati njegovo zgradbo ter splošna in didaktična načela sporočanja. Upoštevati mora tudi težave, ki jih imajo učenci z manj razvitimi jezikovnimi zmožnostmi pri razumevanju in oblikovanju sporočil in jim ustrezno pomagati. Uspešen bo le tedaj, če bo pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu skrbel, da bodo in kako bodo učenci zmožni svoje znanje ubesediti, sporočiti. Dokler je učenčovo znanje zgolj na ravni razumevanja, je miselno ustvarjalno povezovanje podatkov in informacij zavirano. Šele aktivna raba jezika, od »govora v sebi« do samostojne ubeseditve je znak tiste stopnje ponotranjenja pomena, ki omogoča učencu ustvarjalno postavljanje novih zvez, ustvarjalno mišljenje ter vsajanje novih vsebin in zmožnosti v doseženo znanje in delovne navade. Aktivna ubeseditve bi morala postati tudi temeljno načelo samostojnega učenja pri vsakem od učnih predmetov.

Za učenčovo ubesedovanje in sporočanje na podlagi ustvarjalnega mišljenja je treba dati učencu dovolj priložnosti in časa, sicer ostaja motivacija za govorno dejavnost neizrabljena. Te priložnosti in njim odmerjen čas pa so že v učiteljevih pripravah premalo načrtovane in zato tudi pri uresničevanju njegovega dela premalo opazne, četudi spadajo med izhodišča uspešnega učenja. Od učiteljeve pozornosti do teh metodičnih vprašanj je odvisen tudi učenčev odnos do učenega predmeta, do posameznih vsebin in do samoizobraževanja.

V vseh raznih govornih položajih, ki jih zahteva ali omogoča sodelovanje med šolo, učitelji in učenci, mora biti jezikovno komuniciranje sproščeno, živo in kultivirano. To velja toliko bolj za redno in drugo organizirano vzgojno-izobraževalno delo pa tudi za slovensčino v javni šolski rabi (obvestila, oglasi, šolska dokumentacija ipd.). Vsak govorni položaj pa terja še lasten jezikovni odziv: pri pouku in sorodnih dejavnostih bomo rabili govorno ali pisno obliko knjižnega jezika, splošni pogovorni, pokrajinski in narečni pogovorni jezik pa v govornih položajih, ki nastajajo v spontanah govornih stikih med učiteljem in učencem (krajsa individualna navodila, napotila, družabni pogovori, rekreativne dejavnosti in podobno). S prilagajanjem jezikovnih sredstev in izražanja posameznim govornim položajem v življenju in delu šole in še posebej pri posameznih učnih predmetih, različnih oblikah pouka in pri dejavnostih ob pouku se bo učenec navajal na rabo knjižnega in drugih socialnih vrst slovenskega jezika, hkrati pa tudi na ustrezen jezikovni odnos in na jezikovno aktivnost v različnih funkcijskih vrstah in podvrstah.

(Iz programa življenja in dela osnovne šole)

dogodki
novosti

Usmeritev prihodnjega razvoja

(Nadaljevanje s 1. strani)

brazovanja ter delovanja komunistov in drugih zavestnih sil. Morda je osnutek še premalo konkreten, kljub temu, da je načelnost značilna za resolucije. Morda je v njem še premalo smelosti in odločnosti, ko gre za uveljavljanje vzgoje in izobraževanja, za njuno mesto in vlogo v naši samoupravni socialistični družbi, ki izhaja iz človeka in na njem temelji svoj razvoj. Gotovo pa morata biti tako konkretnost kot smelost vključeni v predkonferenčne razprave, ki naj v vsakem okolju razčlenijo dosežke, stanje,

odprta vprašanja in prihodnje naloge. V teh razpravah bodo lahko ugotovitve bolj določene, predlogi pa opredeljeni in dorečeni.

Kongresi zveze komunistov niso le načelen dogovor o nadaljnjem razvijanju družbe, njenih proizvodnih sil in socialističnih samoupravnih odnosov, marveč tudi spodbuda, dogovor in sklep o zavzetem delovanju za spreminjanje stvarnosti, za uresničevanje naše vizije prihodnosti na vseh področjih — tudi v vzgoji in izobraževanju.

JOŽE VALENTINČIČ

Usmerjanje — pedagoško in družbeno vprašanje

Aprila bo I. jugoslovanski kongres o poklicnem usmerjanju

Svet združenj za poklicno usmerjanje Jugoslavije je dal pobudo za pripravo prvega jugoslovanskega kongresa te dejavnosti. K sodelovanju je povabil izobraževalne skupnosti, gospodarske zbornice in skupnosti za zaposlovanje republik in pokrajin. Večina je povabila sprejela in obljubila svoje sodelovanje pri pripravi in izvedbi kongresa. Na prvem sestanku, ki je bil v Beogradu 8. 2. 1982, so predstavniki navedenih skupnosti, združenj in organizacij izoblikovali prvi načrt kongresa in izbrali ožji programski odbor.

Prvi kongres poklicnega usmerjanja Jugoslavije predstavlja prispevek združenj za poklicno usmerjanje in drugih sodelavcev k 40-letnici ljudske revolucije. Kongres bo tudi v znamenju 30-letnice poklicnega usmerjanja v samoupravni socialistični družbi in 50-letnice od ustanovitve prvih ustanov za poklicno usmerjanje v Jugoslaviji.

Osnovne teme kongresa bodo obravnavale:

— izbiro poklica, poklicno usmerjanje in vzgojo v misli in delu Josipa Broza Tita,

— izbiro poklica in poklicno usmerjanje v socialistični samoupravni družbi,

— medsebojno sodelovanje vseh družbenih dejavnikov, organizacij in združenj pri razvijanju poklicnega usmerjanja ter vlogo zveze združenj za poklicno usmerjanje Jugoslavije.

Uvodna tema bo obravnavala Titove misli o poklicnem usmerjanju in izbiri poklica, njihov vpliv na družbeno-politično in pravno zasnovanost te dejavnosti pa tudi Titov osebnostni poklicni razvoj in njegovo skrb za usmerjanje mladine in usposabljanje strokovnih delavcev. V okviru druge teme bo kongres obravnaval izbiro poklica in poklicno usmerjanje v naši družbi ter or-

ganizacijo strokovnih služb in drugih oblik dela pri poklicnem usmerjanju. Več referatov in poročil bo osvetlilo družbene, znanstvene, metodne in organizacijske temelje poklicnega usmerjanja v naši družbi in iskalo odgovor na vprašanje, kako pri tem usmerjanju in izbiri poklica čim bolj uskladiti želje in potrebe mladih ter potrebe združenega dela.

Humanistična usmeritev naše družbe, množično izobraževanje mladine in odraslih, hkrati pa peče pomanjkanje nekaterih vrst strokovnih delavcev v posameznih gospodarskih panogah in drugih dejavnostih — vse to zahteva od družbenih dejavnikov veliko skrb in odgovornost za kadrovske obnavljanje združenega dela in razvoj mladih ter drugih udeležencev izobraževanja.

Kongres bo spričo teh okoliščin izhajal iz stališča, da izbira poklica ni več samo skrb strokovnih služb za poklicno usmerjanje in vzgojno-izobraževalnih organizacij, temveč hkrati tudi obveznost celotnega združenega dela in vseh delavcev, družbeno-političnih skupnosti in organizacij.

Tretja kongresna tema bo obravnavala sodelovanje različnih družbenih dejavnikov pri uresničevanju ciljev in nalog poklicnega usmerjanja. Teh dejavnikov ni malo, od vsakega pa je odvisno, koliko bo poklicno usmerjanje podprto. Pomembno mesto ima vsekakor informativni sistem. Ker pa se poklicni razvoj mladih odvija odločilno tudi v vzgojno-izobraževalnem procesu, imajo vzgojno-izobraževalne organizacije v zasnovi sodobnega poklicnega usmerjanja zelo pomembno vlogo.

DRAGAN TARBUK

Čedalje boljše sodelovanje

Trebnje — Velika Gorica

Kolektiva osnovnih šol »Veljko Vlahović« iz Velike Gorice in Trebnjega sta bila začetnika bratskega sodelovanja med občinama Trebnje in Velika Gorica.

Zdaj dobiva to sodelovanje čedalje večje razsežnosti, k temu pa prispevajo posebno vzgojno-izobraževalne organizacije; te si prizadevajo sistematično razvijati prijateljstvo in sodelovanje, ki bo koristilo učencem in učiteljem.

Aktiv ravnateljev velikogori-

ških šol je pred nedavnim obiskal Trebnje, kjer so izmenjali informacije o dozdajšnjem razvoju šolstva in se dogovorili, da bodo ravnatelji šol iz trebnjske občine obiskali Veliko Gorico. Do tedaj se bodo šolski kolektivi natančneje dogovorili o sodelovanju in izdelali načrt zanj tako, da bo sodelovanje dobilo novo kakovost. Prosvetni delavci obeh občin imajo veliko skupnih problemov tako v vzgoji in izobraževanju kot na drugih področjih dela. O njih bodo kmalu razprav-

Novi dogovori za usklajeno delovanje

Republike in pokrajini se dogovarjajo o vpisu študentov, njihovih življenjskih razmerah in izobraževanju prosvetnih delavcev

Razgibano preobrazbo vzgoje in izobraževanja in odpravljanje ostalin starega na tem področju spremljajo prizadevanja, da bi republike in pokrajini, kljub temu da ohranjajo nekatere posebnosti v vzgoji in izobraževanju, tudi marsikaj poenotile, uskladile. Ne le zaradi tolikanj poudarjene skupnosti, ampak predvsem zato, da bo lažje tistim, ki se šolajo, in tistim, ki jih vzgajajo in izobražujejo. In ker so dandanes ena prikladnih poti za tako usklajevanje prav dogovori, so v medrepubliško-pokrajinski komisiji za reformo izobraževanja nastali predlogi treh takih dogovorov. Te so obravnavali na seji 17. februarja tudi člani izvršnega odbora Izobraževalne skupnosti Slovenije.

Namen prvega družbenega dogovora o vpisu študentov v prvi letnik študija v visokošolskih organizacijah v SFRJ, ki ga je obravnavala omenjena komisija v sodelovanju s predstavniki skupnosti jugoslovanskih univerz in zvezo samoupravnih interesnih skupnosti usmerjenega izobraževanja, je poenotiti pogoje in merila vpisa študentov v prvi letnik visokošolskih organizacij. Pokazalo pa se je, da je treba upoštevati še marsikaj drugega, npr.: načrtovanje potreb in usklajevanje šolske mreže in zmogljivosti visokih šol. Dogovor naj bi podpisale samoupravne interesne skupnosti usmerjenega izobraževanja, izvršni sveti republik in pokrajin in visoke šole, združene v univerze.

S tem družbenim dogovorom naj bi republike in pokrajini in samoupravni nosilci v njih usklajevali obseg vpisa in zmogljivosti v visokem izobraževanju tako, da bi upoštevali ne le potrebe združenega dela, ampak tudi širše možnosti republik in pokrajin in seveda sposobnosti in zanimanje kandidatov za študij.

Ena najpomembnejših zahtev je nedvomno zahteva po poenotitvi pogojev za vpis, ki pa je ni lahko uresničiti. Zakaj? Razlike med republikami nastajajo že v srednješolskem izobraževanju, pa tudi družbene in gospodarske razmere so v republikah in pokrajinah precej različne. Namen dogovora je torej doseči tisto stopnjo poenotenja, ki je še mogoča, hkrati pa naj bi pomagal preprečiti razvijanje nekaterih nepravilnosti. Merila za vpis zajemajo poprejšnje znanje in posebno sposobnost kandidatov, mogoče pa je upoštevati tudi delovne izkušnje, posebne diplome itn. Med pogoji za vpis bodo upoštevali samo tisto znanje, ki je pridobljeno v ustreznih stroki, ustreznih šoli ali pri izobraževanju po določenih programih. Če se bo prijavilo več kandidatov, kot pa bo v visokih šolah prostora, jih bodo izbrali po klasifikacijskem postopku; pri tem bodo upoštevali uspehe, dosežene pri prejšnjem izobraževanju, uspehe pri kvalifikacijskem izpitu in druga merila, pomembna za določen študij.

Ena pomembnih sestavin tega dogovora je tudi obveznost, naložena samoupravnim interesnim skupnostim in visokošolskim organizacijam: te morajo redno, vsako leto v določenem roku uskladiti načrte vpisa ter opredeliti in objaviti pogoje za vpis.

Temeljni vzrok, zakaj je nastal ta dogovor, pa je prav gotovo opredeljen v 10. členu. Takole piše: Udeleženci dogovora bodo v ukrepih in dejavnostjo ter s predpisi v republikah in pokrajinah zagotovili, da bodo imeli vsi kandidati, državljani SFRJ, pra-

vico, da se bodo vpisovali pod enakimi pogoji in v skladu s tem dogovorom. Ob tem opozarja dogovor na določene naloge in obveznosti podpisnikov. Tako bodo npr. v zvezi samoupravnih interesnih skupnosti za usmerjeno izobraževanje in v Skupnosti jugoslovanskih univerz spremljali uresničevanje tega dogovora, predlagali izboljšave in če bo treba — tudi ukrepali. Izobraževalne skupnosti bi torej vsako leto opredeljevale obseg vpisa, usklajevale pa bi ga visoke šole med seboj. Izobraževalna skupnost naj bi tudi sodelovala pri opredeljevanju pogojev za vpis, zlasti pri nas, ker so pogoji sestavni del vzgojno-izobraževalnih programov. Nekaj je gotovo: oblikovanje pogojev ne more potekati zunaj visokih šol in univerz, saj je eden temeljnih ciljev dogovora poenotiti splošne pogoje, posebne pa uskladiti tako, da bi bili kar najbolj izenačeni.

Dogovor tudi predvideva, da morajo izobraževalne skupnosti (skupnosti usmerjenega izobraževanja) tri mesece pred vpisom, vsako leto do 1. marca uskladiti načrte vpisa in določiti število prostih mest za študij — zato da bi bilo več časa za usmerjanje v programe in za spreminjanje odločitev tam, kjer bo kandidatov več kot prostora.

V razpravljanju na seji izvršnega odbora so menili, da je tak dogovor na zvezni ravni vsekakor potreben, za usklajevanje te vrste pa bi treba narediti še veliko »konkretnega«.

Kaj je cilj družbenega dogovora o skupnih temeljnih standardih učenca in študentov, so se spraševali na seji ob obravnavi predloga tega dogovora, ki je prav tako nastal v »medrepubliškem in medpokrajinskem okviru«. ZSMS, univerzitetna konferenca in drugi, ki so obravnavali predlog tega dogovora, so ugotovili, da je tako zelo splošen, da ne bo veliko pripomogel k reševanju številnih gmotnih težav, ki tarejo študente in učence; da je to spet eden tistih dogovorov, ki se ne bodo uresničili (nastaja že kar osem let!). Iz načelnih opredelitev razberemo, naj bi ta dogovor med drugim pripomogel k urejenemu sistemu kreditiranja in štipendiranja, ki je prav zdaj, zlasti v drugih republikah zelo pereče. Takih in podobnih zadev dogovor seveda ne bo rešil; potrebna bo nagla organizirana akcija v združenem delu. To pa velja predvsem za druge republike, kjer štipendirajo veliko manj učencev in študentov kot pri nas.

Drugo leto nastaja tudi dogovor o skupnih temeljnih izobraževanju in izpopolnjevanju kadrov. V njem je veliko znanih načelnih opredelitev o potrebnosti nenehnega izobraževanja prosvetnih delavcev, nakazane rešitve pa

naj bi zagotovile enotno uravnavanje najpomembnejših sestavin za izoblikovanje sistema izobraževanja in izpopolnjevanja kadrov v vzgoji in izobraževanju. Za tovrstno izobraževanje so opredeljene štiri temeljne kategorije kadrovskih profilov in stopnja njihove strokovne usposobljenosti, tako da je v vsaki izmed njih mogoče opredeliti različne nazive. Na seji izvršnega odbora so opozorili zlasti na 18. člen predloga dogovora, ki bi v Sloveniji terjal spremembo zakona o usmerjenem izobraževa-

nju. Vsebinska tega člena je namreč prilagojena zakonom drugih republik in pokrajin, kjer morajo imeti vzgojiteljice, zaposlene v vzgojno-varstvenih organizacijah, najmanj višjo izobrazbo.

Dozdajšnja razpravljanja o predlogih teh dokumentov torej kažejo, da dogovarjanje na medrepubliški ravni ni ravno lahko opravilo. Še posebno, če gre za dogovore, v katerih je vse preveč splošnega, za dogovarjanje »kar tako in kako naj bi«.

MARJANA KUNEJ

Pionirji morajo biti povezani s krajevno skupnostjo

Ob posvetu predsednikov občinskih svetov Zveze pionirjev Slovenije

Ena izmed pomembnih skupnih potreb (in dolžnosti) vseh v krajevni skupnosti je prav gotovo družbena skrb za otroka pionirja.

Ta misel je bila temeljno vodilo nedavnega posveta, ki ga je za vse predsednike občinskih svetov Zveze pionirjev Slovenije pripravil svet Zveze pionirjev Slovenije v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Slovenije. Na posvetu so namenili največ pozornosti pripravam na problemsko konferenco Zveze pionirjev Slovenije Pionir v krajevni skupnosti in na problemsko konferenco republiške konference ZSMS Vloga zveze pionirjev v razvoju samoupravne socialistične družbe.

Posvet je dosegel svoj namen: zelo živahna in zavzeta razprava o vlogi, ki naj bi jo imel v prihodnosti pionir v krajevni skupnosti, je zajela vsebinski vidik dela s pionirji, ocenila dosedanje stanje v posameznih občinah in oblikovala predloge za nadaljnje delo s pionirji in za pionirje v krajevni skupnosti. Skratka, razprava je bila dobra priprava na republiško problemsko konferenco Zveze pionirjev Slovenije, ki bo sredi aprila v Prestranku. V njej je bilo med drugim poudarjeno, da so dosedanje razprave s pionirji na občinskih problemskih konferencah pionirjev in drugod zelo uspešne, zato je treba s to dejavnostjo nadaljevati.

Če strnemo na kratko temeljne ugotovitve, misli in predloge iz razprave, dobimo tale podobo: Ko so razpravljalci kritično ocenili dosedanje delo s pionirji, so menili, da je doslej veliko narejeno, vendar bi bilo prav, če bi delo potekalo bolj usklajeno in če bi ga v prihodnje načrtovali skupno. Delo naj bi usklajevala društva prijateljev mladine, pri delu s pionirji pa naj bi sodelovali vsi krajin, od staršev, učiteljev, strokovnjakov in vseh, ki želijo pomagati mladim. Ob tem je bilo še posebej izraženo kritično mnenje, da je mladina doslej vse premalo povezana s pionirji in da še nima opredeljene metodologije dela z mladostniki, ki niso več pionirji (od 16. do 18. leta starosti). V razpravi je večkrat izstopala misel, da so do zdaj tudi zunaj šole delali s pionirji povečini učitelji; prav pa bi bilo, da bi za to dejavnost skrbeli vsi člani socialistične zveze, ali bolje vsi krajin. Ob tem je bila poudarjena nova vloga karjenske skupnosti in hkrati nova vloga zveze pionirjev v njej kot enakopravnega sodelavca v dogovorih z odraslimi, ne le kot izvajalca programa. Slišali smo tudi tole pomembno misel: V družbeni skrbi za otroka mora sodelovati tudi otrok sam. Vedeti moramo, da pionirji znajo in morejo prevzemati in odgovorno izpeljati številne naloge. Čim bolj bo pionir navezan na svojo krajevno skupnost, tembolj bo

čutil tudi pozneje kot mladinec in odrasel človek, da ji pripada; zato morajo biti vse naloge, akcije in dejavnosti vraščene v njegovo najbližje okolje. Ob tem so bila še posebej predstavljena vsa področja dejavnosti v krajevni skupnosti, ki so za pionirje primerna: od skrbi za osamele starostnike, zbiralnih akcij, ljudske tehnike, telovadnih društev, taborniške in planinske dejavnosti, usposabljanja za splošni ljudski odpor in družbeno samozastito pa vse do gasilcev, športnih dejavnosti itn. Oblike organiziranosti pionirjev so lahko zelo različne, zavzeta za tako društvo pa vse do gasilcev, športnih dejavnosti itn. Oblike organiziranosti pionirjev so lahko zelo različne, zavzeta za tako društvo pa vse do gasilcev, športnih dejavnosti itn. Oblike organiziranosti pionirjev so lahko zelo različne, zavzeta za tako društvo pa vse do gasilcev, športnih dejavnosti itn.

Razpravljalci so poudarjali, da bi bilo nesmiselno, če bi vsaka organizacija ali društvo samo načrtovalo delo s pionirji v krajevni skupnosti. Skrb za vsestransko delovanje pionirjev mora biti usklajena med vsemi načrtovalci, usklajevalo pa naj bi jo društvo prijateljev mladine. To nalogo pa bo lahko uresničila le močno društvo prijateljev mladine, zato je prav, da bi bila vsaka krajevna skupnost zavzeta za tako društvo. Vse družbene organizacije in društva pa morajo usklajevati svoje programe prav v svetih Zveze pionirjev, kjer se stikajo vsi družbeni interesi na področju dela s pionirji. Dogovorjeni programi naj postanejo obveznost za vse mentorje pionirskih kolektivov.

V središču pozornosti je bila tudi razprava o pripravi na problemsko konferenco republiške konference ZSMS na temo Vloga zveze pionirjev v razvoju samoupravne socialistične družbe. Ker se je vsebina teh razprav prepletala in dopolnjevala, naj iz te razprave poudarimo le tole misel: Zveza socialistične mladine Slovenije mora odselej bolj odgovorno opravljati svoje dolžnosti do pionirjev in se z njimi boljše povezovati. Usposabljalci mora tudi mentorje, ki bodo delali s pionirji, saj se današnja vloga mentorja vsebinsko razlikuje od večerašnje. Kot najboljši so bili v razpravi omenjeni mentorji — mladinci v taborniški organizaciji, ker so njihovi odnosi in delovanje s pionirji vredni posnemanja.

Naj povemo, da problemska konferenca Zveze pionirjev Slovenije z naslovom Pionir v krajevni skupnosti, ki bo sredi aprila, in vse prejšnje razprave s pionirji v krajevni skupnosti, blokih, soseskah in občinskih problemske konference, spadajo že med prve naloge sveta zveze pionirjev v počastitev jubilejnega leta — 40-letnice Zveze pionirjev Slovenije.

Na posvetu so razpravljali tudi o programu za praznovanje tega jubileja, si zadali številne naloge in preledali, kako se uresničuje program XII. jugoslovanskih pionirskih iger Rastemo pod Titovo zastavo.

T. D.

brazevanja — vse to je podobno in različno hkrati, zato bo nadaljnje sodelovanje obojestransko koristno.

Na prvem skupnem sestanku v Trebnjem so govorili tudi o prosvetno-pedagoški službi: o tem je poročal trebnjskim prosvetnim delavcem Gojko Sliječević, prosvetni delavec v Zavodu za prosvetno-pedagoško službo v Zagrebu.

DJORDJE DJURIČ

K novi programski podobi osnovne šole

Višja kakovost bo zahtevala več od učitelja in družbe

Programsko prenovljena osnovna šola naj bi zagotavljala višjo raven in kakovost vzgojno-izobraževalnega dela. K temu naj bi pripomogli: posodobljena, dopolnjena in osvežena vsebina posameznih predmetov in drugih dejavnosti, snovno razbremenjeni in boljše zasnovani učni načrti pa tudi sodobnejše metode in oblike dela, ki bodo poudarjale učenčev dejavno vlogo in ustvarjalno sodelovanje. Novi učni načrti bodo zahtevali od učiteljev precejšen napor, saj je vsebina v marsičem preurejena in prenovljena. Seveda pa tudi sama šola vsega ne bo zmogla, če ji družba ne bo zagotovila ustreznih gmotnih temeljev in če ne bomo dali učitelju potrebnih pripomočkov za sodoben pouk.

Te misli so izstopale na seji strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje, dne 10. 2. 1982, ki je bila v celoti namenjena razpravi o smernicah, predmetniku in učnih načrtih osnovne šole. Svet so seznanili s stališči in predlogi, ki so jih o predloženem programu življenja in dela osnovne šole dali svet za vzgojo in izobraževanje, koordinacijski odbor za celodnevno osnovno šolo pri predsedstvu republiške konference SZDL in Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo (o tem smo poročali v prejšnji številki). Razprava o smernicah za delo osnovnih šol na seji strokovnega sveta je dopolnila nekatere ugotovitve navedenih organov, razčlenila posamezne vidike in kritično osvetlila nekatera vprašanja: Ali smo na primer zagotovili v novi programski podobi osnovne šole osrednje mesto otroku in njegovim razvojnim potrebam ali pa zavzema to mesto učna snov, ki izrinja na rob pozornosti tudi vzgojo kot prednostno nalogo osnovne šole? Ali smo zagotovili v programu življenja in dela osnovne šole doraščajočemu rodu, ki je v mestih uklenjen med asfalt in stolpnice, dovolj gibanja, da ne bo tudi tu prikrajšan v svojih naravnih težnjah po gibanju in sprostitvi? Ali predloženo razmerje med poukom in interesno dejavnostjo ustreza razmerju med učnimi in vzgojnimi cilji, ki jih ima osnovna šola? Kako premagati ustaljeno, nič kaj prožno organiziranost vzgojno-izobraževalnega dela ter uveljaviti nove možnosti in oblike, ki so opisane v sodobni didaktiki?

Odgovor na ta vprašanja bo dala večinoma šele praksa. Predložena programska podoba osnovne šole usmerja učitelje k uresničevanju vzgojnih in izobrazbenih ciljev ter potreb otrokovega in mladostnikovega razvoja. Največ pa bo odvisno od učiteljev, ki bodo uresničevali te zamišljene načrtovanja vsakoletnega dela šole, ki naj bi povezovali starše, druge občane, učitelje in učence. Veliko bo odvisno tudi od nenehne rasti vsake posamezne šole, h kateri naj bi jo spodbujalo tudi okolje in ji pomagalo, da bo postala v njem razvito kulturno in izobraževalno središče.

Nekateri člani sveta so se v razpravi zavzemali, naj bi zbrali dobre izkušnje šol pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela in pripravili konkretne napotke, kako naj se ga šole lotijo in kako naj nato čim bolj izpeljejo svoje načrte. Pedagoške delavce iz neposredne prakse začelna očitno že utrujati nenehno ponavljanje in poudarjanje tega, kaj vse morajo in bodo morali storiti za boljše osnovno šolo; njihova skrb in odgovornost se namreč vedno znova znajdeti pred vprašanjem: **kako?** Odgovori na to vprašanje pa so večinoma splošni, načelni in medli.

Novi predmetnik — brez večjih pretresov

Sedanjí predlog predmetnika za osnovne šole, ki ga je pripravil Zavod SRS za šolstvo, je ohranil sestavo in razmerja med predmeti, področji in dejavnostmi, ki jih je sprejel strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje marca preteklega leta po razpravi, ki je trajala že od junija 1979. Z lanskim sklepom strokovnega sveta je bilo doseženo soglasje o obsegu pouka in drugih dejavnosti, o vsebini in obliki novega predmetnika ter o številu ur za posamezne predmete. S tem soglasjem o ključnih vprašanjih novega predmetnika so se končale razprave o tem, kako bi morali nameniti več ur temu ali onemu predmetu, tej ali oni dejavnosti, ki bi sicer zlepa ne imele pravega konca.

V novem predmetniku si sledijo tale vzgojno-izobraževalna področja:

- **splošno-kulturno**, s slovenskim jezikom, srbohrvaščino in tujimi jeziki, z likovno in glasbeno vzgojo ter kulturno dejavnostjo (v osmih razredih ima to področje skupaj 2675 ur);
- **družbeno-ekonomsko**, s spoznavanjem družbe, zemljepisom, zgodovino in družbeno-moralno vzgojo (skupaj 624 ur);
- **naravoslovno-matematično**, s spoznavanjem narave, biologijo, kemijo, fiziko in matematiko ter naravoslovno dejavnostjo (skupaj 2299 ur);
- **proizvodno-tehnično**, s tehnično vzgojo, gospodinjstvom in družbeno potrebnim delom (skupaj 457 ur);
- **telesnovzgojno in zdravstveno** področje, s telesno vzgojo, prvo pomočjo in zaščito ter šolsko športno dejavnostjo (skupaj 965 ur).

Tem področjem moramo dodati še dopolnilni in dodatni pouk, čas za interesne dejavnosti in delo oddelčne skupnosti, kar znaša skupaj 1100 ur. Obvezni predmetnik obsega tako 8120 ur, od tega 6380 ur pouka in 1740 ur za druge dejavnosti. Vse to je razporejeno na 39 tednov v letu, le v osmem razredu imamo dva tedna manj pouka. V obveznem predmetniku je predvidenih v 1. in 2. razredu 19 ur na teden ter se nato postopno povzpne na 26 na višji stopnji. Obveznemu predmetniku moramo dodati dejavnosti, predvidene v razširjenem predmetniku: interesne dejavnosti (po 2 uri v vseh razredih), fakultativne predmete (drugi tuji jezik ipd. — po 2 uri na teden od 3. do 8. razreda) ter tečajje plavanja, kolesarjenja in smučanja (3., 4., in 5. razred).

Predlagatelj pravi, da je novi predmetnik usklajen z normativi in standardi, sprejetimi v izobraževalni skupnosti Slovenije, da se obseg vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli z njim povečuje, delna preporazdelitev števila ur pouka pa ne zahteva več učiteljev. Zato bi lahko osnovne šole uvedle novi predmetnik že v prihodnjem šolskem letu.

Dolga pot do učnih načrtov

V delovne skupine, ki so pripravljale nove učne načrte, je Zavod SRS za šolstvo vključil že leta 1980 poleg 50 svetovalec še 150 zunanjih sodelavcev. Osnutek učnih načrtov za obvezni predmetnik in fakultativne predmete je dozorzel za obravnavo v osrednji komisiji za preobrazbo osnovne šole že aprila 1981, nato pa so o njem razpravljali učitelji na območnih sestankih aktivov. O osnutku je razpravljala aprila in maja 1981 tudi strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje in ga kot predlog z ustreznimi dopolnili dal v javno razpravo, ki bo sklenjena v krat-

kem. Pot do novih učnih načrtov torej ni bila kratka in neutemeljena bi bila trditev, ki jo pogosto slišimo, da so nastali »kabinet-sko«.

Med spremembami navajajo predlagatelji zlasti naslednje: prenovljen in posodobljen učni načrt slovenskega jezika, boljše usklajenost tujih jezikov z njihovo komunikacijsko vlogo, kakršna se uveljavlja povsod v svetu, prenovljen učni načrt za spoznavanje družbe in spoznavanje narave, temeljito spremenjen učni načrt družbeno-moralne vzgoje, boljše ravnotežje med tako imenovano teoretično in uporabno matematiko, bolj politehnično zasnovan učni načrt za tehnično vzgojo, boljše povezane teorije in prakse pri gospodinjstvu, prenovljen učni načrt telesne vzgoje ter prve pomoči in zaščite itd.

Meni pa je dolgčas...

Novi so programi za posebne dejavnosti (kulturno, naravoslovno in športno dejavnost ter družbeno potrebno delo). Ti programi so zasnovani medpredmetno — kot interdisciplinarna povezava snovi in prepletanje pouka s praktičnim delom. Novi so programi za tečajje in fakultativne predmete. Novo je programsko gradivo za poklicno usmerjanje učencev, za prometno vzgojo in zdravstveno dejavnost.

Predlagatelj novega učnega načrta pravi, da so sestavljavci skrbeli dotedanji obseg snovi, jo razbremenili manj pomembnih sestavin, skrajšali posamezna poglavja, izpustili nekatere zahtevne teme in snov boljše povezali med predmeti. Učna vsebina bolj upošteva otrokovo znanje in razvitost pri vstopu v šolo, boljša pa je tudi povezava med osnovno šolo in splošnoizobraževalno vsebino programov prvega letnika srednjega usmerjenega izobraževanja.

Tudi didaktično-metodična zasnova učnih načrtov je posodobljena bolj ali manj dosledno

Med odmorom

pri vseh predmetih. Bolj je poudarjena dejavna vloga učencev, ki naj bi se izrazila pri uporabi novih spoznanj, povezavi teorije s prakso, znanja z delom in šole z življenjem. Tako imenovane aktivne oblike in metode dela naj bi imele prednost pri vseh predmetih in dejavnostih. Šola bo tako bolj pripravila učence za samostojno učenje, za nadaljnje izobraževanje in samoizobraževanje, za delo, za samoupravno dejavnost in prosti čas.

Taka vsebinska in metodična zasnova bo zahtevala od učiteljev več domiselnosti pri načrtovanju in vodenju vzgojno-izobraževalnega dela, večjo usmerjenost pripravljenosti in prizadevanj v to, kaj bodo učenci delali in kako bo skupno vzgojno-izobraževalno delo vodilo k operativnemu in ustvarjalnemu znanju ter k zavestnemu in doživetemu

osvajanju vrednot. Za učitelje, ki že desetletja učijo po ustaljenih kalupih, bo to preskušnja prožnosti in prilagodljivosti sodobnim tokovom. Za učitelje, ki ubirajo tako pot že leta, je nova didaktično-metodična usmeritev samo potrditev pravilne usmerjenosti njihovega dosedanjega dela.

Za tako delo mora imeti učitelj na voljo ustrezne učbenike, priročnike, učna sredstva in pripomočke, gradiva za praktično delo, sodobne učilnice in delavnice ter še marsikaj drugega. Zahteve novih učnih načrtov postavljajo na preskušnjo torej tudi sposobnost in pripravljenost ožjega in širšega družbenega okolja, da podpre ta prizadevanja in jim zagotovi primerno gmotno podlago. Prehod na višjo raven in kakovost dela nalaga nove naloge tudi strokovnim službam, ki bodo morale prispevati svoj delež in pomagati učiteljem, da bo vsebinska podoba nove osnovne šole povsod zaživel.

JOŽE VALENTINČIČ

Celodnevna šola — perspektiva, ne alternativa

Za prožno in življenjsko programsko zasnovo

Nekateri še niso dojeli, da je celodnevna osnovna šola edina in stvarna perspektiva nadaljnega razvoja naše reformirane osnovne šole — in ne samo alternativna oblika poleg tradicionalne šole. Tako je zapisano med drugim v zakonu o osnovni šoli: taka stališča smo sprejeli v družbeno-političnih dokumentih o nadaljnjem razvoju vzgojno-izobraževalnega sistema pri nas: v to smer gredo naša družbena prizadevanja že precej časa. Tako so poudarili na nedavnem posvetu izvršnih sekretarjev občinskih komitejev ZKS, odgovornih za vzgojo in izobraževanje, na katerem so obravnavali dosednji razvoj celodnevne osnovne šole in možnosti za njeno hitrejšo uveljavljanje. Podobno stališče je zavzelo pred nedavnim tudi Predsedstvo SR Slovenije, ki je izrazilo nezadovoljstvo zaradi prepočasne prehajanja na celodnevno osnovno šolo in zaradi premajhne prožnosti pri uveljavljanju njene zasnove.

Celodnevna osnovna šola mora biti življenjska, približana okolju in prožno zasnovana. Tudi podaljšano bivanje bi morali razvijati tako in v njem uveljavljati različne interesne dejavnosti, pomembne za delovno vzgojo in samoupravno uveljavljanje učencev. Njihova dejavna vloga naj bi prišla bolj do veljave tudi pri organizaciji šolske prehrane, pri gospodarjenju s šolskimi obdelovalnimi površinami in pri drugih dejavnostih.

Tudi učiteljevo izobraževanje na samoupravnih temeljih

V Socialistični republiki Hrvaški je v javni razpravi predlog družbenega dogovora o dopolnilnem izobraževanju in nehnem izpopolnjevanju vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih sodelavcev vzgojno-izobraževalnih organizacij. Dogovor bo urejal celotno izobraževanje in izpopolnjevanje pedagoških delavcev, ki naj bi temeljilo predvsem na načrtih samih vzgojno-izobraževalnih organizacij. Te morajo v samoupravnih aktih opredeliti pravice in obveznosti delavcev do dopolnilnega izobraževanja in izpopolnjevanja. Dopolnilno izobraževanje za pridobitev manjkajočih strokovne izobrazbe bodo organizirale šole, ki usposabljaajo pedagoške delavce, po svojih programih, upoštevajoč pri tem posebne zahteve izobraževanja ob delu in iz dela. Pri dvehletnem izobraževanju naj bi udeleženci imeli 36 % ur pouka v primerjavi z rednim izobraževanjem. Predavanja in druge učne oblike bodo organizirane praviloma v času, ko na šolah ni pouka. Kadrovske šole bodo organizirale tudi dopolnilno izobraževanje za pridobitev pedagoške izobrazbe za delavce, ki te izobrazbe še nimajo.

Nenehno izpopolnjevanje je sestavni del učiteljeve in vzgojiteljeve redne delovne obveznosti

V prihodnje bi morali v ta namen oblikovati delovni načrt vsake osnovne šole v tesni povezavi s starši in drugimi občani, z gospodarskim, socialnim in kulturnim razvojem temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti ter celotnega družbenega okolja. Tako zasnovano delo osnovne šole bo daleč od uniformiranega formalističnega modela celodnevne osnovne šole, ki ga nekateri ponujajo.

Na posvetu so sklenili, da bodo za hitrejšo uveljavljanje celodnevne osnovne šole v občinah ponovno ocenili stanje in možnosti. Oživilo bodo delo koordinacijskih odborov za celodnevno osnovno šolo in skušali zagotoviti potrebne gmotne in kadrovske možnosti za hitrejši razvoj celodnevne osnovne šole. Zavzeli se bodo, da bi delovne organizacije prevzele nagrajevanje mentorjev in instruktorjev celodnevni šol. Na pedagoških akademijah in drugih kadrovske šole naj bi bolj skrbno in celovito pripravljali učitelje za delo v celodnevni osnovni šoli. Ob tem bo treba vsekakor tudi zagotoviti potrebna dodatna sredstva za delo celodnevni osnovni šoli, delno tudi z neposredno svobodno menjavo dela. Kot so poudarili na posvetovanju: ob sedanjem zmernem širjenju celodnevni osnovni šol potrebna sredstva zanje res ne pomenijo obremenitve, ki bi je delavci v združenem delu ne hoteli ali ne mogli prevzeti.

J.V.

v 42-urnem delovnem tednu. Nosilci tega izobraževanja so delavci vzgojno-izobraževalnih organizacij. Učitelji in vzgojitelji si morajo izdelati tudi individualne programe izpopolnjevanja, ki jih potrjujejo vzgojno-izobraževalne organizacije.

Sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi je v razpravi o predloženem dogovoru razveljavil stališče, da je treba za te obveznosti zagotoviti tudi potreben denar. Ker bo sindikat eden izmed podpisnikov dogovora, želi s tem zavarovati, da tako nič kaj zadovoljivo življenjsko raven prosvetnih delavcev. Po predloženem dogovoru naj bi vzgojno-izobraževalne organizacije zagotovile potreben denar za to izobraževanje in se dogovarjale o financiranju programov v samoupravnih interesnih skupnostih. Pri tem pa je odprto vprašanje, ali bo v zdajšnjih gospodarskih razmerah na voljo potreben dodaten denar za to izobraževanje ali pa ga bo treba odtegovati od rednih dohodkov vzgojno-izobraževalnih organizacij. Sindikat, ki štiti življenjsko raven delavcev v vzgoji in izobraževanju, s tako rešitvijo, ki bi denarno prizadela prosvetne delavce, ne more soglašati.

DJORDJE DJURIĆ

dogodki
novostiVzgoja in izobraževanje
v dokumentih KPJ in ZKJ

V zbirki **Novi vidiki** (priročnik za vzgojo in izobraževalno delo) Zavoda SRS za šolstvo je pred kratkim izšla slovenska izdaja knjige **dr. Stevana Bezdanova Vzgoja in izobraževanje v dokumentih KPJ in ZKJ**. Avtor — redni profesor na beograjski Fakulteti za politične delavce in ugleden družbeno-politični delavec tudi pri nas ni neznan. Bibliografija dr. Stevana Bezdanova je izredno obsejna; težišče njegovega znanstvenega dela pa je prav gotovo na raziskavah sociološko-ekonomskih in političnih vidikov izobraževanja.

V delu, ki je pred nami, poskuša avtor »dati skromen prispevek k proučevanju deleža KPJ/ZKJ pri oblikovanju in uresničevanju sodobne zasnove socialističnega samoupravnega sistema in politike vzgoje in izobraževanja«. Za študijo je bilo treba razčleniti obsežno dokumentacijsko gradivo, predvsem pa programe KPJ/ZKJ, vse resolucije enajstih kongresov ter posameznih plenarnih in konferenčnih poročila CK o delu med kongresoma, uvodne referate in stenografske zapise s kongresov in konferenc KPJ/ZKJ, informacije in analize o aktualnih vprašanjih razvoja vzgoje in izobraževanja in delovanju KPJ/ZKJ ter razno analitično gradivo o položaju in problemih vzgoje in izobraževanja. Ker je avtor že objavil knjigo Tito o vzgoji in izobraževanju, tokrat ne obravnava podrobneje stališč iz referatov tov. Tita na kongresih KPJ/ZKJ.

Knjiga je vsebinsko razdeljena na dva dela. V prvem so prikazana stališča in dejavnosti KPJ/ZKJ na glavnih področjih sistema in politike vzgoje in izobraževanja (npr. vloga KPJ/ZKJ pri demokratizaciji in podružbljanju vzgoje in izobraževanja, KPJ/ZKJ v boju za marksistično razredno zasnovanost in idejno-politično usmerjenost naše vzgoje in izobraževanja, boj KPJ/ZKJ za delovno in politično usmerjenost vzgoje in izobraževanja in za povezovanje učnega procesa s proizvodnim delom, KPJ/ZKJ o liku in vlogi učitelja v vzgoji in izobraževanju mladega rodu itn.).

Drugi del knjige pa vsebuje izvečke iz dokumentov KPJ/ZKJ o vzgoji in izobraževanju. Ta krestomatični del knjige je podan po kongresih, plenarnih in konferenčnih KPJ/ZKJ, nad vsakim besedilom pa je izražena vsebina stališča do ustreznih vprašanj vzgoje in izobraževanja.

V vseh pomembnejših obdobjih šestdesetletnega razvoja revolucionarnega delovanja KPJ/ZKJ so bili vzgoja in izobraževanje mladega rodu in zviševanje izobraževalno-strokovne in kulturne ravni ljudstva zajeti v političnih programih in sestavni del idejno-politične dejavnosti jugoslovanskih komunistov. Skrbna razčlenitev dokumentov kongresov in konferenc KPJ/ZKJ, kakor ugotavlja v uvodnem delu avtor, pa kaže, da je postajala vloga vzgoje in izobraževanja močnejša v prelomnih obdobjih revolucionarnega boja in delovanja KPJ/ZKJ in socialistične družbe. Tedaj so bolj poudarjali, da je treba sistem in politiko vzgoje in izobraževanja korenito spremeniti; v naravi in vsebini vzgojno-izobraževalnega dela so nakazovali nove poti demokratizacije in podružbljanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti; zavzemali so se za ustvarjanje enakih možnosti za izobraževanje.

Že na prvem kongresu (kongresu združitve) Komunistične partije Jugoslavije (1919) je bilo poudarjeno, da mora biti glavni cilj in dosežek vzgoje in izobraževanja »pripravljanje delavsko mladino za ugledne in predane člane revolucionarnega gibanja ter neomajne revolucionarje in bojevnike za uresničevanje končnega cilja: komunistične družbe«. Na istem kongresu si je začela partija odločno prizadevati za ustvarjanje enakih možnosti za izobraževanje; zahtevala je, da mora »celotno vzdrževanje revnih otrok prevzeti država«. Drugi kongres Komunistične partije Jugoslavije (1920) se je zavezal za znanstveno vzgojo mladine in obveznost šole, »da omogoči otrokom vsestranski harmonični umski in telesni razvoj«. Resolucija o narodnem vprašanju, sprejeta na tretjem kongresu KPJ (1926), je pozivala komuniste, da se morajo v boju za politično državljansko enakopravnost in za neomajno uporbo materinskega jezika prizadevati tudi za »obvezno šolanje na državne stroške in v materinski«. Tudi na četrtem kongresu KPJ (1928) so komunisti zahtevali, da se mora partija v boju proti narodnostnemu zatiranju bojevati tudi »proti raznarodovalni politiki v šoli«.

V naslednjih obdobjih razvoja in delovanja KPJ/ZKJ pa so prišle v program akcij komunistov tele zahteve in stališča: razvijati v mladini ljubezen do dela in ustvarjalnosti, bojevati se proti reakcionarnemu vplivu duhovščine na šolarje ter predšolske in druge otroke; oblike vzgojnega dela morajo ustrezati življenjskim interesom in željam mladine in ciljem socialističnega razvoja; izobraževanje je eden odločilnih dejavnikov gospodarskega in družbenega razvoja, šola mora vsestransko, marksistično vzgajati mladino, vzgojno izobraževalni sistem mora biti prožen in se nenehno prilagajati potrebam gospodarskega in družbenega razvoja, v sistemu izobraževanja je treba omogočiti delovnemu človeku, da se izobražuje med delom, pouk mora biti povezan s proizvodnim delom, delovni ljudje v združenem delu morajo postati temeljni subjekt sistema in politike vzgoje in izobraževanja.

V stališčih KPJ/ZKJ o najpomembnejših vprašanjih sistema in politike vzgoje in izobraževanja se vidi kontinuiteta, čeprav so bili v določeni politični akciji v posameznih obdobjih intenzivnost boja in doslednost uresničevanja teh stališč različni. Zasnova socialistične, komunistične vzgoje in izobraževanja je bila z vsakim kongresom KPJ/ZKJ bogatejša, dokončno pa se je izoblikovala na desetem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije.

Brez dvoma dobiva knjiga dr. Stevana Bezdanova z vidika osvetljevanja zdajšnjih procesov v vzgoji in izobraževanju (nadaljnja socialistična samoupravna preobrazba vzgoje in izobraževanja) še širši pomen. Idejno-politične opredelitve Zveze komunistov Jugoslavije so orožje v boju proti raznovrstnim odporom in oviram pri uresničevanju revolucije v izobraževanju pa tudi revolucije v odnosu družbe do izobraževanja. Prav zaradi vsega tega to delo, h kateremu je spremno besedo napisal Rodoljub Čolaković, ne bi smelo ostati neopazno med našimi pedagoškimi delavci.

JOŽE CIPERLE

Pred IX. kongresom ZKJ

Naš cilj: sistem nenehnega izobraževanja in vzgoje

Kaj moramo spremeniti in kaj uresničiti v združenem delu

Ko bomo pri reformi vzgoje in izobraževanja občasno ocenjevali prehojeno pot in načrtovali njen nadaljnji potek, se bomo še dolgo vračali k teoretičnim prispevkom, ki jih je dal temu področju Edvard Kardelj. Iz knjige **Stevana Bezdanova VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V MISLI IN DELU EDVARDA KARDELJA**, ki je pred kratkim izšla pri Delavski enotnosti v Ljubljani, objavljamo tokrat daljši odlomek in nekaj značilnih Kardeljevih misli.

Kaj storiti na področju vzgoje in izobraževanja v združenem delu in širši družbi, da bi se družbene opredelitve in Kardeljeva vizija o graditvi in delovanju samoupravnega sistema socialistične vzgoje in izobraževanja dosledno uresničevale? Kakšne spremembe moramo vnesti v samoupravni sistem socialistične vzgoje in izobraževanja? Kakšno politiko moramo voditi za demokratizacijo pristopa mladih in odraslih k izobraževanju, pa tudi tistih, ki končujejo ustrezno stopnjo strokovnosti, k delu, proizvodnji in zaposlovanju?

Sistem vzgoje in izobraževanja, marksistično in razredno naravnani in zasnovani, v katerem se zagotavlja enotnost vzgojno-izobraževalnega procesa in proizvodnega dela, mora — po svoji strukturi, vsebini, organizaciji in metodi dela, po značaju družbeno-ekonomskih odnosov, v katerih funkcionira in v katerih se uresničujejo pravice in obveznosti udeležencev — prispevati k nadaljnjemu dinamičnemu razvoju produktivnih sil in socialističnih družbeno-ekonomskih odnosov na poti graditve družbe združenega dela. Preseganje razredne delitve, zlasti delitve na umsko in fizično delo oziroma osvobajanje dela in človeka je globalni cilj naše družbe, ki se mu podreja konstituiranje in sodelovanje sistema vzgoje in izobraževanja in celotne izobraževalne in kadrovske politike.

Sedanjí šolski sistem je treba preoblikovati

Od značaja sistema vzgoje in izobraževanja, od njegove navpične in vodoravne prehodnosti in povezanosti vseh njegovih delov ter od njegove dostopnosti za mlade in odrasle, zlasti zaposlene, je v veliki meri odvisno, če se bo interes delavcev v združenem delu izrazil tudi na področju vzgoje in izobraževanja. Če hočemo zagotoviti pogoje za usklajevanje sistema vzgoje in izobraževanja s potrebami in interesi delavcev v združenem delu, moramo »prevesti« obstoječi šolski sistem v takšen sistem vzgoje in izobraževanja, ki bo zasnovan na konceptu permanentnega izobraževanja. Smisel koncepta je, da človeka usposobi za življenje v svetu sprememb — da človeka izobražuje za spremembe, ki jih bo ustvarjalno uresničeval in v katerih se bo zavestno znašel. V našem sedanjem sistemu socialistične vzgoje in izobraževanja, utemeljenega na konceptu permanentnega in integralnega izobraževanja in samoisobraževanja bomo še naprej izvajali in razvijali takšne kompleksne rešitve in takšno politiko, s katero bomo zagotovili: enotnost in enakopravnost vseh oblik in poti izobraževanja, to je ukinjanje meja in razlik med t. i. internim in t. i. družbeno priznanim izobraževanjem (ter kvalifikacijami); enakopravnost v izobraževanju mladine in odraslih, tj. ukinjanje razlik v družbenem statusu rednega in izrednega pouka in študija oziroma med tistimi, ki se učijo in študirajo iz dela ali ob delu (iz delovnega razmerja); popolno omogočanje realizacije koncepta t. i. povratnega izobraževanja oziroma omogočanje vsakomur, da v vsakem obdobju svojega življenja »izstopi« iz sistema izobraževanja in se vključi v delo, potem pa se lahko znova vrne v izobraževanje brez preprek in dopolnilnih izpitov in novih zahtev; zaključenost in nadaljevalnost vsake oblike in

stopnje izobraževanja po osnovni šoli, to pomeni, da je obveznost vsake oblike in vrste izobraževanja, da dá določena znanja, ki so nujna za nadaljevanje izobraževanja; uvedbo linearne namesto koncentrične sistema vzgojno-izobraževalnih vsebin; vertikalno in horizontalno gibalnost udeležencev znotraj sistema vzgoje in izobraževanja in v okviru poklica (skupine poklicev); postopno zraščanje končnih stopenj dosedanjega srednjega usmerjenega izobraževanja z začetnimi stopnjami sedanjega visokošolskega usmerjenega izobraževanja ter ukinjanje ostrih meja med njimi; napredovanje mladih in odraslih v vertikalni izobraževalni smeri po rezultatih, ki jih dosegajo v izobraževanju in delu, kamor se praviloma vključujejo po doseženi strokovni usposobljenosti za prvi poklic.

Vloga izobraževanja ob delu in iz dela

Izobraževanje iz dela in ob delu je treba sprejeti in ga na širši družbeni ravni razvijati kot glavno polje in način za pridobivanje nadaljnega izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja po sklenitvi prvega delovnega razmerja. Družba združenega dela lahko zagotavlja vsakemu svojemu članu, mlademu in odraslemu, pridobivanje izobraževanja in strokovne usposobljenosti za prvi poklic, vsako nadaljnje izobraževanje in strokovno usposabljanje pa bi moralo spadati pod delovne kriterije, ki jih bodo določali delovni ljudje v temeljnih organizacijah združenega dela. Gre za zagotavljanje t. i. standarda usmerjenega izobraževanja, ki naj bi zajel program skupne vzgojno-izobraževalne osnove (prvi dve leti srednjega usmerjenega izobraževanja) in enega od programov za pridobivanje strokovne usposobljenosti za prvi poklic (do IV. stopnje). To predpostavlja ureditev pravic in obveznosti udeležencev izobraževanja v sistemu družbeno-ekonomskih odnosov, zasnovanih na dohodkovnem načelu in na načelu svobodne menjave dela, kar vključuje tudi obveznosti organizacije združenega dela glede ustvarjanja možnosti za zaposlovanje tistih, ki končajo izobraževanje, pa tudi obveznost posameznikov, da se zaposlujejo glede na samoupravno sprejete plane zaposlovanja, ki jih sprejme samoupravne interesne skupnosti za zaposlovanje in samoupravne interesne skupnosti usmerjenega izobraževanja in vzgoje. S tem bistveno prispevamo k nastajanju pogojev za zagotavljanje previde do izobraževanja vsem, ki delajo in pravice do dela vsem, ki se izobražujejo.

Temelj — široka izobrazba

V globalni usmeritvi k izobraževanju delavcev širokega profila je treba upoštevati tudi potrebe manj zapletenih produkcijskih in drugih procesov dela, v katerih se bodo morali zaposlovati tudi mladi ljudje glede na to, da manj zapletene produkcijske in druge delovne funkcije in opravila niso »rezervirana« samo za odrasle, ki si v svojem mladostnem obdobju niso uspeli pridobiti potrebne izobrazbe oziroma strokovnosti. Široko splošno izobraževanje, pridobljeno v preobrazbi osnovni šoli in na začetni stopnji usmerjenega izobraževanja in vzgoje (s programom skupne vzgojno-

izobrazbene osnove) je prežeto z elementi znanstveno-tehnične osnove sodobne produkcije in z osnovami socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov, v katerih se delo in produkcija uresničujeta — to je, v doglednem obdobju, mogoče stete kot zadostno podlago, da se bodo mladi uspešno znašli v delu in proizvodnji, ki se hitro spreminja in bodo zmogli hitreje obvladovati specialna znanja in opravila. Programske osnove stroke in posebni programi za poklice bi morali, v pogojih trdne in vsestranske povezanosti procesa učenja s proizvodnim in drugim družbeno koristnim delom, »pripeljati« mladega in odraslega človeka do takšne ravni usposobljenosti, da se bo lahko hitro in zlahka »s polno močjo« angažiral v delovnem in proizvodnem procesu. Trajanje t. i. uvajanja mladega človeka v konkretno, specifično tehnologijo, tehniko in organizacijo dela bo v veliki meri določal značaj povezave med procesom učenja in dela glede na to, da se bo proizvodno-tehnično delo vse bolj uresničevalo v dejanskih in ne v režijskih (šolskih) produkcijsko-delovnih in družbenih pogojih.

Povezanost izobraževanja in dela

Celoten sistem v procesu vzgoje in izobraževanja mora biti zasnovan na enotnosti pouka in izobraževanja ter produkcijskega dela oziroma družbene prakse. Enotnost procesa učenja in proizvodnega dela oziroma delovna in politična naravnost in zasnovanost celotnega sistema in procesa vzgoje in izobraževanja, je poglavitna — poleg marksistične in razredne zasnovanosti in naravnosti — strateška smer in značilnost procesa socialistične samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Družbena opredelitev (Kardelj je vse svoje življenje

posebno vztrajal pri tem) je, naj proizvodno delo in družbena praksa postaneta, nezamenljivi del procesa vzgoje in izobraževanja in eden glavnih virov za pridobivanje znanja in za razvijanje sposobnosti mladine in delovnih ljudi. Delovna in politična vzgoja in izobraževanje, vzgoja za ustvarjalnost v delu in ustvarjalen odnos do dela, povezovalne pouka in izobraževanja s proizvodnim in drugim družbeno koristnim delom, z življenjem, samoupravnim praksom in vsakdanjimi dejanji delavskega razreda, mora v skladu s tem, prežemati ves sistem, vsebino in oblike vzgoje in izobraževanja in mora v večji meri postati poglavitna značilnost in eno temeljnih načel in zahtev samoupravnega socialističnega vzgajanja in izobraževanja, vsega življenja in dela vzgojno-izobraževalnih in drugih delovnih organizacij in skupnosti, vključujoč tudi družbene organizacije, ki s svojimi programi in dejavnostmi zadovoljujejo različne interese in potrebe mladine in odraslih na področju znanstveno-tehnične in proizvodno-delovne ustvarjalnosti.

Uresničevanje, problemi in perspektive vzgoje in izobraževanja, zlasti na področju sistema in politike vzgoje in izobraževanja se danes kažejo vso aktualnost Kardeljevih pogledov na pomen, vlogo in temeljne značilnosti samoupravnega sistema socialistične vzgoje in izobraževanja. Pri uresničevanju idej, predlogov in stališč tovariša Kardelja na tem področju smo naredili šele prve korake. Še naprej smo dolžni, da sporočilo Edvarda Kardelja, ki je svoje podružbljanje doživel v resoluciji 10. kongresa ZKJ o nalogah zveze komunistov v socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja, dosledno uresničujemo in izdelamo sistem vzgoje in izobraževanja, ki bo bistveno prispeval h graditvi družbe svobodno združenega dela.

Kaj in kako naprej

Na področju predšolske vzgoje in varstva otrok bomo še nadalje razvijali vsebinsko zasnovo vzgojnega dela, tako da bodo vključene vse sestavine družbenega življenja in dela v krajevni skupnosti. Zavzemali se bomo za prožnejšo organizacijo vzgojno-varstvenega dela in za razširjene možnosti za vključevanje večjega števila otrok v dnevno varstvo, za razvijanje raznovrstnih oblik vzgojnega dela in za vse otroke v krajevni skupnosti.

Vsebinsko zasnovo celodnevne šole bomo uveljavljali z nadaljnjim podružbljanjem njene dejavnosti, z doseganjem večje odprtosti, delovne in samoupravne povezanosti osnovne šole z okoljem, z neposrednim sodelovanjem delavcev, delovnih ljudi in občanov, družbeno-političnih organizacij, družbenih organizacij in društev ter družine pri oblikovanju in uresničevanju načrtov dela in življenja šole.

Pri uresničevanju načel usmerjenega izobraževanja v družbeni praksi moramo doseči, da se z razvijanjem neposredne kadrovske izobraževalne funkcije delavcev in delovnih ljudi v samoupravnih organizacijah in skupnostih, z uveljavljanjem izpopolnjevanja in usposabljanja z delom, izobraževanja iz dela in ob delu, s programsko povezanostjo in usklajenostjo različnih ravni in področij pridobivanja strokovne izobrazbe ter s stalnim prepletanjem in povezovanjem izobraževanja in dela dosledno uveljavi načelo permanentnosti vzgoje in izobraževanja. Nadaljevali bomo družbena prizadevanja za kakovostno in dolgoročno načrtovanje družbenih kadrovskoizobraževalnih potreb ter razvoja usmerjenega izobraževanja.

Pri nadaljnjih pripravah na programsko preobrazbo visokega šolstva bomo komunisti v združenem delu, zlasti še komunisti na univerzah, uveljavljali programsko povezanost in usklajenost srednjega in visokega izobraževanja, presegali težnje po drobitvi programov in smeri izobraževanja ter se zavzemali za to, da se z vključevanjem v delo po končani srednji šoli, pri pridobivanju višje in visoke strokovne izobrazbe, širše uveljavi izobraževanje iz dela in ob delu. Osrednjo pozornost bomo namenili nadaljnjemu razvoju delegatskih odnosov v visokošolskih organizacijah združenega dela ter uveljavljanju odnosov svobodne menjave dela in celotnosti dohodka visokošolskih temeljnih organizacij združenega dela.

(Iz osnutka resolucije 9. kongresa ZKS)

MNENJE ZNANSTVENIKOV

»Informacijsko onesnaževanje« ogroža tudi otroka

Človeški možgani potrebujejo enako globalno varstvo, kot je potrebno za človekovo okolje. Tako meni Levon Badaljan, znani sovjetski nevrolog in dopisni član Akademije medicinskih ved ZSSR.

»Informacijsko onesnaževanje« ogroža človekovo zdravje prav toliko kot onesnaževanje biosfere z industrijskimi odpadki — ugotavlja znanstvenik. — To je eden tistih primerov, v katerih je znanstveno-tehnična revolucija slikovit odsev svojega drugega obraza. Na človeka pada kakor plaz čedalje več različnih informacij, ki prej sploh niso bile sistemizirane. Za človekov živčni sistem pa utegne imeti to enake pogubne posledice, kot jih imajo neprečiščene industrijske odplake, ki odteka v rezervoarje za pitno vodo.

Tu ne gre za patološko nevarnost v vsakdanjem navadnem pojmovanju besede »bolevalnost«. Za zdravljenje »navadnih« bolezni ima sodobna medicina že pravcati arsenal različnih sredstev. Pri tem gre za nekaj drugega: če je človek zdrav, lahko njegov živčni sistem doživlja najsubtilnejše in komaj zaznavne spremembe, ki utegnejo v celoti negativno vplivati na razvoj osebnosti. Prve žrtve te nevarnosti pa so otroci.

To opozorilo je toliko tehtnejše, ker je Levon Badaljan predsednik Mednarodnega združenja otroških zdravnikov — nevropatologov socialističnih držav. Naj še mimogrede povemo, da je tudi predstojnik katedre za otroško nevrologijo na Drugi moskovski medicinski fakulteti. Levon Badaljan je več let proučeval specifičnosti otroških možganov in vpliv zunanjih dejavnikov na njihov razvoj.

ba», »lenuh«, »nezainteresiran«, in jih nadomestimo z medicinsko diagnozo. Raziskovanja so namreč pokazala, da vsi ti, po vseh kazalnikih zdravi otroci, ne dosega dobroga uspeha pri branju, pisanju in reševanju nalog zato, ker so »zaostali« v razvoju tisti njihovi možganski centri, v katerih je »sedež« govora, pisanja ali branja. Pokazalo se je, da utegnejo slovniške napake že same po sebi rabiti za diagnozo. Otroci, ki so v resnici lenuhi, delajo drugačne slovniške napake kakor otroci, katerih možganske funkcije so upočasnjene. To so t. i. minimalne možganske disfunkcije, ki jih je po določenem času mogoče samodejno kompenzirati in normalizirati. S tem si tudi lahko razložimo tiste »pedagoške čudeže«, ko postane dotlej slab učenec nenadoma izredno marljiv. Najpogostejše pa je v zvezi s tem potrebna posebna korekcija, in sicer ne le ob pomoči medicinskih strokovnjakov.

Po mnenju Levona Badaljana morajo namreč specifičnost otroških možganov poznati in jo upoštevati ne le medicinski strokovnjaki, temveč tudi pedagogi in celo starši. Samo z njihovim skupnim prizadevanjem bo mogoče pravočasno in hitro odpraviti »nepravilnosti« v biološkem urniku. Profesor Badaljan je zdaj sestavil poseben in prvi takšen učbenik iz otroške nevrologije, ki je namenjen študentom pedagoških visokih šol. V Sovjetski zvezi že nastaja omrežje specializiranih šol, v katerih delujejo skupaj s pedagogi tudi zdravniki. V zvezi s tem ugotavlja Levon Badaljan tale:

— Vsi smo priče ne le telesne, temveč tudi psihološke akceleracije. Otroci hitreje rastejo, enako naglo pa se razvija tudi

možnosti očitno omejene. To velja še zlasti za otroke. Vse pa kaže, da je povečanje obsega znanja neomejeno. Izračunano je, da se na vsakem konkretnem področju celotna količina znanja povprečno na vsakih sedem let podvoji. Zato so popolnoma nestranski poskusi nekaterih pedagogov, ki bi radi, da se čedalje večji priliv informacij prav »vsili« v predmetnike in učne načrte. To je, kot je prepričan profesor Badaljan, najpoglavnejše, s stališča nevrologije pa so takšni poskusi tudi precej škodljivi. Badaljan meni, da nas lahko še zlasti vznemirja težnja, ki se kaže v mnogih deželah, da je treba podaljšati šolanje in znižati starostno dobo za otroke, ki se vpisujejo v šolo.

— Otroci se začno učiti tako rekoč že v plenicah — je zaskrbljen povedal ta znani sovjetski nevrolog. — Znanje se v otroke

dobesedno »vlija« v otroških letih. Res je, da postajajo otroci

Kako lepa je mladost...

bolj izobraženi, vendar zato ne bi smeli trditi, da so tudi pametnejši. Glede tega so uspehi pedagogike očitni, vendar je enako očitno tudi to, da se moramo zamisliti nad tem, s kolikšno ceno plačujemo te uspehe. Pri oblikovanju osebnosti sta namreč enako pomembni tako intelektualna kot tudi čustvena plat. S tem da nenehno »vlijamo« znanje v otroka, izpolnjujemo tisti »prostor«, ki je potreben za razvoj čustveno-voljnega področja. Navada, da se znanje pridobiva v tradicionalnem »paketu« učnih knjig, tudi duši v otrocih raziskovalni instinkt. Otrok postavlja čedalje manj in manj vprašanj in čedalje bolj poredkoma izgovarja »zakaj«. Otroku se pač zdi, da že tako vse ve.

Eden glavnih receptov, ki jih profesor Badaljan predlaga kot profilaktično sredstvo proti negativnemu vplivu informacijske obremenitve otrokovih možga-

nov, ni tako preprost. Njegov zdravniški nasvet se namreč glasi: »Berite otrokom čim več pripovedk!« Čarobni svet bajke z vso svojo slikovitostjo, s pojmi lepote in plemenitosti, z lastnimi moralnimi vrednotami, v katerih dobro vselej premaguje zlo, veliko prispeva k temu, da se otrokova osebnost razvija skladno in da bo pri tem obvarovan pred okvarami tudi »biološki urnik«.

— Osebo sem proti kalkulatorjem v dijaški dobi — odločno izjavlja profesor Levon Badaljan. — Reševanje matematičnih nalog je nujno za treniranje možganov, prav toliko pa tudi poezija, deklamiranje in učenje lepih verzov na pamet...

IVETA USEJNOVA

(Sovjetski horizont, 1981)

Ali so v osnovni šoli še notranje rezerve?

Kako vpliva odsotnost z dela na kakovost vzgoje in izobraževanja

Smo v obdobju pospešenega preoblikovanja vzgojno-izobraževalnega sistema na vseh ravneh. S presnovo vzgojno-izobraževalnega dela si prizadevamo povečati učinkovitost dela, doseči višjo produktivnost, boljše izrabo in razporejanje rezerv v šolstvu (dopolnilni in dodatni pouk, notranji diferenciacija in individualizacija pouka). Hkrati opažamo, da je vsako leto več odsotnosti z dela — (absentizma). Le-ta je še toliko opaznejša in vplivnejša, ker so učiteljski kolektivi (predvsem v osnovnih šolah, na katere se bom omejil v tem prispevku) močno feminizirani in sorazmerno mladi.

Z odsotnostjo z dela v šolstvu se doslej, vsaj pri nas, ni še nihče temeljito ukvarjal, čeprav lahko po objektivnih kazalnikih, sklepamo, kako pomemben je ta problem. Naštejmo samo nekatere:

— feminiziranost pedagoškega kadra in s tem v zvezi porodniški in bolniški dopusti
— delegatske obveznosti osnovnih šol
— težnja po podružbljanju življenja in dela osnovne šole povečuje obveznosti do krajevne skupnosti in organizacij združenega dela (obiski, sestanki, proslave, prireditve idr.)
— neprimerna in šibka delovna disciplina nekaterih pedagoških delavcev.

Ti dejavniki so me spodbudili, da sem v krajši raziskovalni nalogi poskušal razčleniti, kako vpliva odsotnost z dela na vzgojno-izobraževalne dosežke, in pokazati, da ta problem v resnici obstaja.

Šolstvo je svojevrsten del združenega dela, ima pa nekatere posebne pogoje, ki lahko bistveno vplivajo na obseg odsotnosti z dela (in posredno na delovne dosežke). Omeniti pa je treba ugotovitve, da je delovna morala pedagoških delavcev v osnovni šoli precej višja kot pri drugih kategorijah delavcev pa tudi družbeni nadzor je veliko večji.

Kako je z odsotnostjo z dela po svetu?

Odsotnost z dela je eden splošnih problemov sodobne industrializirane družbe. Tako družba je bolj gospodarsko usmerjena, zato postaja izostajanje z dela v njej problem.

V svetu so ugotovili, da odsotnost z dela močno vpliva na stroške proizvodnje, zato so uvedli številne organizacijske ukrepe, da bi jo bistveno zmanjšali.

Odsotnost z dela pa ne vpliva

le na gospodarstvo, ampak ima še psihološke in sociološke razsežnosti, veliko avtorjev jo ima za izraz protesta, nezadovoljstva, individualnega »štrajka«. Ameriški avtor M. Brookshire je zapisal o absentizmu tole: »Da se bo nek delavec pojavil na svojem delu, mora izpolniti dva pogoja: biti mora voljan, da bo delal in biti mora zmožen za delo. Če eden od navedenih dveh pogojev ne bo izpolnjen, potem bo na delu manjkal.«

Prvi pogoj pomeni individualno motivacijo za delo, to je subjektivni, notranji dejavnik. Dobro motiviran delavec (ki se identificira s svojo delovno orga-

nizacijo) bo prihajal na delo tudi takrat, ko bodo njegove zmognosti dokaj zmanjšane (to velja za veliko vestnih pedagoških delavcev!).

Povprečna stopnja odsotnosti z dela v zahodnoevropskih državah (v gospodarstvu) znaša okoli 10 % in se povečuje. V Sloveniji nimamo natančnih podatkov. Opravljene raziskave v gospodarstvu navajajo stopnjo 9,5 % in ugotavljajo opazno naraščanje odsotnosti z dela. (V letu 1965 je bila na primer na vzorcu DO ugotovljena stopnja 5,8 %.)

Oglejmo si podatke o odsotnosti z dela v osnovnih šolah mariborskega območja.

Odsotnost z dela pedagoških delavcev v šolskem letu 1980/81:

Vrsta odsotnosti	Odsotnost v %	Povprečno število odsotnih delavcev
redni dopusti	0,4	7,6
porodniški dopusti	3,1	63,6
bolniški dopusti	2,5	52,3
izredni dopusti	0,1	2,1
študijski dopusti	0,4	7,6
vojaške vaje	0,06	1,4
nesreče	0,04	0,9
delegatske obveznosti	0,2	3,7
drugo	0,24	4,6
Skupaj	6,86	143,8

Preglednica kaže, da obsegajo večino odsotnosti z dela porodniški dopusti (44,5 % vseh odsotnosti) in bolniški izostanki (36,5 % vseh izostankov).

Vsota navedenih odsotnosti z dela pomeni, da je bilo v mariborskem območju vse šolsko leto odsotno z dela povprečno 143 delavcev (pri približno 2000 zaposlenih) ali povprečno po dva delavca na šolsko enoto. Povprečna odsotnost na osnovno šolo v tem območju znaša 373 dni na leto. Navedena odsotnost pomeni, kot bi bil povprečno vsak pedagoški delavec v območju dvakrat na leto povprečno 13 dni odsoten z dela.

Odsotnost pedagoških delavcev v delovnem razmerju za določen čas je bila mnogo višja (8,7 %) kot pri pedagoških delavcih v delovnem razmerju za nedoločen čas (5,2 %). Podatki kažejo, da je bila odsotnost z dela na predmetni stopnji (7,3 %) precej višja od odsotnosti z dela na razredni stopnji (5,4 %). Razlogi so verjetno v izostankih zaradi porodniških dopustov (povprečno 6 dni na delavca predmetne stopnje in 4,5 dni na delavca razredne stopnje) in študijskih dopustov (0,8 dni na delavca predmetne stopnje in 0,4 dni na delavca razredne stopnje).

Kot je bilo zaradi feminizira-

nosti poklica pričakovati, tudi rezultati kažejo, da je odsotnost z dela pri pedagoških delavcih (6 %) skoraj dvakrat višja kot pri moških (3,3 %).

Največkrat ni bilo na delo mlajših pedagoških delavcev (61,3 % vseh odsotnosti), takih z manj kot desetimi leti delovnega staža. Razlogi so jasni: več porodniških dopustov, več dopustov zaradi nege otrok, študijske obveznosti idr.

Veliko bolj kot naštetih zgledi odsotnosti z dela (ki so povečini nujne), pa so kritične tako imenovane oblike »prikritega« absentizma — ko so pedagoški delavci sicer v razredu, pa svojih nalog ne opravijo dovolj zavzeto. Taki delavci pogosto zamujajo pouk ali predčasno odhajajo iz razreda, nimajo primerne delovne discipline, ustreznih meril za vrednotenje dela učencev ipd.

Globlja razčlenba kaže, da je pojav »prikritega« absentizma mnogo škodljivejši za vzgojno-izobraževalno delo kot vse druge oblike. Z raznimi organizacijskimi prijemi pa ga lahko bistveno zmanjšamo in omejimo njegov vpliv na vzgojno-izobraževalne dosežke.

Zaradi absentizma se pojavljajo tudi tile problemi: tihe zaposlitve in improvizacija pouka (zlasti ob nepredvidenih odsotnostih z dela), prezaposlenost

delavcev zaradi nadomeščanj in izrazi nezadovoljstva, slabša kakovost znanja učencev, denarno breme za šolo (bolezni, dopusti, nadomeščanja), nezadovoljstvo staršev zaradi slabe kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela.

Posebno kritična so nadomeščanja na podeželskih šolah, ki so tudi sicer slabše strokovno zasedene, saj znaša v njih stopnja odsotnosti z dela tudi nad 20 %!

In kako vpliva odsotnost na vzgojno-izobraževalno delo?

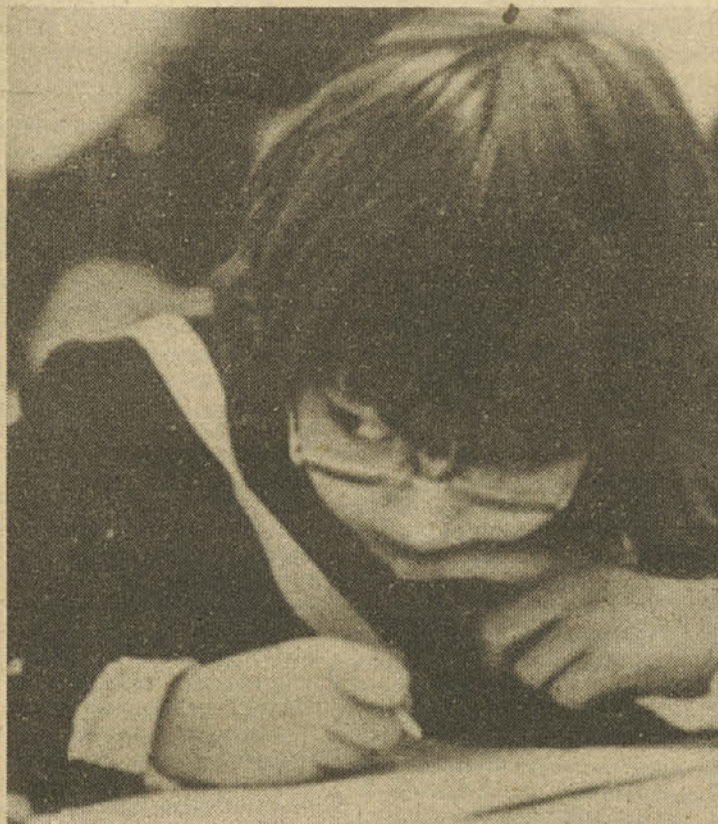
Programi dela niso povsem uresničeni, snov ni utrjena, posledica tega pa je manj kakovostno znanje učencev. Ustvarja se izobrazbeni primanjkljaj in slabše možnosti za nadaljnje šolanje in delo učencev. Nestrokovna nadomeščanja pogosto zmanjšujejo kakovost znanja. Pogostejša odsotnost z dela poraja negativen odnos do dela (nerednost, nediscipliniranost); to pomeni hude vzgojne posledice, ki pa so lahko znatno pomembnejše kot druge.

Tudi okrnjenost obsega in kakovosti interesnih dejavnosti učencev škoduje vzgojnemu prizadevanjem osnovne šole, še posebno pa zmanjšuje učinkovitost poklicnega usmerjanja kot temeljne pedagoške funkcije osnovne šole.

Ugotovitve torej kažejo, da odsotnost z dela tudi v naših osnovnih šolah močno zavira večjo učinkovitost vzgojno-izobraževalnega procesa. Veliko odsotnosti z dela je takih, da je mogoče z organizacijskimi posagi (boljšim vodenjem, motiviranostjo, boljšo delovno disciplino) vplivati, da se zmanjša. To pa pomeni, da bo treba problematiko spremljati in vplivati predvsem na vse oblike »prikritega« absentizma, kajti le tako bodo izrabljene številne notranje rezerve v šolstvu, ki niso izražene (vsaj ne kratkoročno) neposredno v dinarjih.

Vsaka vzgojno-izobraževalna organizacija naj bi sproti (vsaj enkrat na leto) razčlenila obseg odsotnosti z dela, in kako vpliva le-ta na vzgojno-izobraževalno dejavnost. Z delovnim načrtom šole pa je treba čim natančneje opredeliti in enakomerno porazdeliti delovne obveznosti ter skrbno in odgovorno ugotavljati, kako se uresničujejo. To pa bo lahko storil le dovolj kritičen, homogen, deloven in samoupravno dobro razvit pedagoški kolektiv.

ALOJZ ŠIREC

Kako je napisala sošolka?

Ugotovitve najnovejših del in raziskovanj sovjetskih nevrologov, ki proučujejo vlogo vsake polovice velikih možganov, dokazujejo, da čezmerno spremljanje televizijskega sporeda občutno škoduje procesu nastajanja osebnosti. Velikanska količina vizualnih informacij, ki se naglo izmenjujejo, zavira pri otrocih proces oblikovanja aparata, ki je potreben za sposobnost abstrahiranja.

To, kar so ugotovili Badaljan in njegovi sodelavci, nas sili, da gledamo drugače tisti sicer dobro znani lik »najslabšega učenca v razredu«. Po Badaljanovem mnenju lahko v večini primerov zavržemo vzdevke, kot so »leno-

njihova psihična dejavnost. Vse to pa, žal, poteka praviloma disharmonično. Mali in hkrati stari »intelektualec«, ki zna vse in marsikaj, je pogosto čustveno tako rekoč »gluhonem« do svojega okolja in sploh ne more doživljati njegovega mnogoterega bogastva in barvitosti.

Profesor Badaljan je prepričan, da je eden od vzrokov za ta pojav v čedalje hujšem »pedagoškem pritisku«. Ta pritisk plastično imenuje »stiskalnice«. Pri tem gre za čedalje večje širjenje predmetnika in za prizadevanje pedagoških delavcev, ki bi radi v svoje učence »strpali« čedalje večje količine sodobnega znanja. Toda, glede tega so človeške

doma
drugod

Prispel je: filmski predujem

Dogovorjeno je, da napišem kratek povzetek tega, kar sem videl in doživel v dneh letošnjega Festa. Iz beležnice izbiram in izpisujem nekaj naslovov. Trije bratje, Štirje prijatelji, Prvi ponedeljek v oktobru, Na zlato ribniku, Lili Marlen, Malou, Valentina, Rudarjeva hči, Žena francoskega polkovnika, Očim, Mister Montenegro, Koža, Mefisto, Kronska priča, Pobesneli bik, Ulice nasilja, Nebeška vrata... potem pa se roka nenadoma ustavi in misel povpraša: čemu? To neurejeno zaporedje naslovov ni vendar nikakršen povzetek in ne pot k bistvu tega, o čemer je ob Festu le vredno razmišljati.

Na beograjskih Teracijah prebijem vsako leto prvi februarški teden. Vselej v istem hotelu, vselej na istih poteh, vselej na istih kinematografskih sedežih. Že dvajset let zdržema. Pač Fest. Filmi. Najboljše, kar jih ponuja beli svet, zmagovalci lanskega mednarodnega festivala, najdražji, najbolj gledani, najbolj razpiti, okinčani z oskarji. Po pet, po šest, tu pa tam celo po sedem filmov na dan. Od zgodnjega jutra do poznih nočnih ur.

Kako zmoroš? — sprašujejo znanci, pa še: Kaj imaš od tega?

Spominim se, kako sem na taka in podobna vprašanja odgovorjal v prvih letih skušen s Festa, ob radostnih začetkih te vsakoletne filmske doživljajske avanture. Da vidim vse najboljše stvaritve — sem pravil, da gre za nenadomestljivo priložnost, da zvem o svetovnem filmskem dogajanju in o splošnem stanju duha v enem tednu več kot ob celoletnem rednem obiskovanju kina, kakršen v povprečju je, da, skratka, vse utemeljive govornice za Fest in nobena proti... Toda leta so se zasukala. Letos (in lani in še kakšno leto prej) sem se z beograjske poti vračal s precej bolj kalnimi občutji. Kar je bilo nekoč slavje, je zdaj le še mlačno občutje nekakšne filmske prikazovalne rutine, ki ne izžareva nič posebnega, saj je le še strnjen vnaprejšnji prikaz tega, kar bomo čez nekaj tednov tako in tako gledali v kinematografih po vsej državi. Naših osemnajst podjetij za uvoz filmov nam na Festu predstavi svoje relativno najbolj kakovostne nakupe, med njimi tudi nekaj »zmagovalcev« slavih mednarodnih festivalov — in to je pravzaprav tudi vse. Roko na srce: to ni tako malo. Nekoč, pred desetimi leti in več, takšnega uvoza nismo imeli. Fest sam je naša filmsko uvozna merila dvignil na višjo raven, vsaj, kar zadeva kakovostne konice. Naši uvozniki so se prav zavoljo Festa lotili tekmovanja, kdo bo hitreje kupil ta ali oni svetovni filmski »hit«. Tako smo gledali najbolj zvnečih filmskih naslovov prenehali biti večletni zamudniki, kar smo bili dolga leta po vojni: veliko filmov, ki so po svetu zbujaali zanimanje, je prispelo k nam šele potem, ko je njihova popularnost drugod že uplahnila. Zdaj je drugače. Na ta ali oni propagandno razvpiti naslov čakamo le po nekaj mesecev.

Seveda bi lahko gledali na to kdo tudi vprašal: kaj pa je potem narobe? No, da, prav to je tisto, kar vzemirja moja občutja po izteku letošnjega Festovega tedna. Narobe je nemara to, da v seznamu kakovostnih filmov, ki bodo oblikovali hrbtenico jugoslovanskega kinematografskega leta, ni vsega, kar bi spadalo vsem ne filmov, s katerimi

filmski ustvarjalci mnogih narodov umetniško odgovorno ponazarjajo svoj čas in izražajo njegovega duha. Med njimi je več del, ki niso prodrli med razvpite kinematografske uspešnice, nobenega dvoma pa ne more biti o tem, da bi morala prevsem nas, Jugoslovane, ki skušamo živeti polnokrvno in angažirano, zanimati veliko bolj kot dolga vrsta ameriških »paradnih« srhljivk. A se stvari, žal, dogajajo drugače. Ljudem, ki oskrbujejo naše kinematografsko tržišče, gre predvsem za zvneče naslove. Prepričani so, da terja tak izbor filmov od njih milijonska sestava jugoslovanskega kinematografskega auditorija... In Fest? Tudi Fest je spolzel na ta tir. Njegovi prvotni pobudniki so bili sčasoma izločeni iz igre, vse uzde so vzeli v svoje roke uvozniki (ki se, kot je znano, tako in tako ukvarjajo v glavnem z uvažanjem kinematografskega šunda — pa je zavoljo tega naš povprečni kino že zdavnaj prenehal veljati za kulturno ustanovo.) Tudi Fest je deležen »slovesa«, kakršnega »uživa« vsa naša reproduktivna kinematografija. Nič več ne kaže poti, ampak caplja za tokovi, ki jim ritem in barvo določajo drugi. Fest je le še neke vrste »teden jugoslovanskih filmskih distribucij«.

In vendar se — vrti. Tudi letos sem na Festu videl kakih štiri-deset razmeroma dobrih ali vsaj solidnih filmov, ki bodo v naslednjih mesecih členki v hrbtenici našega kinematografskega sporeda. Ta ali oni je morda odveč in bi ne bilo škode, ko bi ga nadomestili s čim drugim, toda vmes je zagotovo vsaj dvajset, petindvajset del, ki sodijo v sam vrh lanskega svetovnega filmskega ustvarjalništva in proizvodnje. Če bodo pametno razporejeni, bodo pravi in resni ljubitelji sedme umetnosti v letu, ki sledi, le prišli na svoj račun in se — vsaj po enkrat na deset ali štirinajst dni — brez zadrege namenili v kino. Seveda v kino, v katerem se bodo potrudili in namenili umetniško vrednim filmom ustrezno pozornost, saj utegnejo biti sicer docela zgubljeni v poplavi raznoterega akcijsko-pretepaško-pornografskega šunda, iz kakršnega se komaj še vidimo.

Tu pa se znova ponudi priložnost za naštevaje. Ne zamudite francoskih filmov Očim in Sneg (niso si mogli kaj, pa so ga »prevledli« v Heroin), ne zamudite italijanskih filmov Koža, Trije bratje in Zlate sanje, ne zamudite madžarskega Mefista in Kronske priče, ne prezrite češkega filma Postrizeno (njegov avtor je Jiri Menzel), bodite pozorni na zahodnonemške Svinčene čase pa na Fassbinderjevo Lili Marlen, oglejte si sovjetsko Valentino, švedskega Mistra Montenegro (ki mu je vsebino in duha vdihnil Dušan Makavejev), vašo pozornost pa naj pritegne še cela vrsta ameriških filmskih del, od Južnjaškega udobja in Prvega ponedeljka v oktobru in Rudarjeve hčere in Pobesnelega bika in Žene francoskega polkovnika do Štirih prijateljev in Nebeških vrat, a še bi se našlo kaj, česar ne bi kazalo prezreti, če želimo biti priče odprtemu razmisleku o svetu, v katerem živimo.

Fest 82 torej le ni bil odveč.

VIKTOR KONJAR

Pokaži kaj znaš — namesto diplome

Pri profesorjih in študentih delavske akademije v Frankfurtu ob Maini

Jugoslovanska sindikalna delegacija je na svojem popotovanju po Zvezni republiki Nemčiji obiskala več šol in med drugim tudi Delavsko akademijo v Frankfurtu ob Maini (Akademie der Arbeit in der Universität Frankfurt am Main). Ta izobraževalna ustanova je članica frankfurtske univerze, denar za njeno delo pa prispevajo: Zveza nemških sindikatov, mesto Frankfurt in pokrajinska vlada iz Hessna.

Gostitelji, povečini mladi profesorji, so nas pristrčno sprejeli in natančno razkazali vse, kar smo želeli videti. Tudi pogovor o študijskem programu, načinu študija, izboru študentov in vseh drugih vprašanjih o življenju in delu akademije je bil zanimiv in koristen.

Delavska akademija je nastala še pred letom 1921 kot dosežek akcije delavskih sindikatov, ki so si prizadevali demokratizirati do tedaj privatno univerzo. Weimarska republika se je bojevala

za nov sistem izobraževanja kadrov, hotela je, da bi se šolstvo hitreje demokratiziralo, ena od oblik boja pa je bila tudi ustanovitev te akademije, ki je zdaj edina tovrstna ustanova v Zvezni republiki Nemčiji. V tej deželi imajo namreč še dve podobni šoli, in sicer: Socialno akademijo v Dortmundu in Visoko šolo za znanost in politiko v Hamburgu, ki pa sta drugačni od frankfurtske akademije.

Delavska akademija ima zanimivo zgodovino. Ob vdoru fašizma je doživela usodo drugih delavskih ustanov in organizacij. Tisti, ki vodijo šolo zdaj, trde, da je bila leta 1933 prva pod udarom vojaškega fašizma. Takoj so jo ukinili, saj je bila središče načrtnega izobraževanja sindikalnih delavcev.

Po porazu fašizma in končani drugi svetovni vojni je Delavska akademija nadaljevala delo in vse do zdaj izobražuje sindikalne delavce.

Zdaj ima petdeset študentov, povečini mladih aktivistov, ki so jih izbrale sindikalne organizacije. (Tudi prej so študirali v tej šoli aktivisti, dobri delavci iz podjetij ali ustanov). Zveza nemških sindikatov (DGB) jim daje med študijem stipendijo, poročeni študenti pa dobivajo tudi dodatek za vzdrževanje družine.

Kandidati za študij v Delavski akademiji opravljajo posebne sprejemne izpite, imajo sistem preverjanja znanja po skupinah, tisti, ki so izbrani za študij, pa dobe tudi sobo in urejeno domsko prehrano.

Študij traja leto dni. Akademija ima samo nekaj stalnih profesorjev, drugi pa so predavatelji z raznih fakultet in visokih šol. Med študijem namenjajo veliko pozornost individualnemu delu, resničnemu študiju, velikokrat pa priredijo obiske sindikalnih funkcionarjev in razpravljanja o aktualnih političnih, socialnih, gospodarskih in drugih vprašanjih doma in v svetu. Učni proces je torej zelo sodobno zasnovan in voden, profesorji pa pravijo, da red v tej šoli ni strog. Kljub temu se še ni zgodilo, da kdo od študentov ne bi opravljal svojih obveznosti. V kratkem času se je treba veliko naučiti, zato delajo študenti in profesorji veliko več kot študenti na rednih fakultetah in visokih šolah.

Na koncu študija ni sklepnih izpitov. Pogoste so seminarske

naloge, ki kažejo, koliko so študenti napredovali in kakšen smisel imajo za samostojno delo. Študenti pišejo ob koncu šolanja klavzurno delo, ki je tudi svojevrsna sinteza izobraževalnih dosežkov vsakega kandidata.

Vprašali smo, ali se tisti, končajo šolanje (ti so iz vrst delavcev, strokovnjakov, izobražencev), vračajo v svoja okolja, pa tudi to, ali lahko dobijo zaposlitev.

Gostitelji so nam s ponosom povedali, da se še ni zgodilo, da kateri izmed študentov Delavske akademije ne bi bil dobil dela. Vsi imajo ugled v svojem okolju, zelo dejavni so kot delavci in sindikalni funkcionarji, nekateri pa so dobili lepe položaje v Zvezni nemških sindikatov, v pokrajinskih vladah in občinskih službah.

»Naši študenti ne dobe diplome pa tudi ne vrednotijo jih po tem. Cenijo jih po njihovem znanju in dejavnosti,« so nam povedali mladi profesorji.

To je bil prisrčen in odkrit pogovor, v katerem so se profesorji te akademije zanimali tudi za naše izkušnje pri izobraževanju tovrstnih delavcev in za delo Politčne šole Josip Broz Tito v Kumrovcu.

DJORDJE DJURIC

Srečanje z znanostjo

12. mednarodni festival znanstvenega filma

Ali je mogoče besedila in slike zapisati in brati v številkah, ali bo magnetna energija pomagala slepit, da bodo spregledali, v čem je skrivnost »snežnega človeka« in »letečih krožnikov«, kateri mladiči so bolj vdani materam druge vrste, kako je mogoče bolje in ceneje izdelovati boljši cement, kateri problemi pri sestavi električnega vozila še niso rešeni, katere ptice žive z nami v mestu — to so samo nekatera vprašanja, na katera so odgovarjali filmi 13. mednarodnega festivala znanstvenega filma, ki je bil od 12. do 15. februarja v Beogradu. Na festivalu so pokazali 97 del iz 16 dežel, pripravili pa so ga: Zveza društev za širjenje znanstvenih spoznanj »Nikola Tesla«, Ljudska tehnika, Zveza inženirjev in tehnikov in Jugoslovanska radiotelevizija.

Na letošnjem znanstvenem Fest: smo si lahko ogledali 76 filmov in 21 televizijskih oddaj iz 16 dežel. Vse te stvaritve so nastale v zadnjih dveh letih. Med filmi, ki so jih prikazali, je bilo tudi 23 del jugoslovanskih avtorjev (7 filmov in 16 znanstvenih televizijskih oddaj). Ker pri nas še ni filmske hiše, ki bi se specializirala za izdelavo znanstvenega filma, so posebno pomembna prizadevanja znanstvenih studijev nekaterih naših televizijskih središč, ker ustvarjajo možnosti za uveljavljanje naših sicer precej zaprtih tehnologij na tujem tržišču.

Ta prikaz znanstvenega filma je približal naši strokovni in širši javnosti najnovejša znanstvena stremljenja in dosežke in ji omogočil pregled nad dosežki v naši znanosti. In ne samo to: hkrati bo tudi spodbudil k znanstvenim raziskovanjem in zvišal znanstveno raven proizvodnje in prizadevanj za zboljšanje gospodarskih razmer. Potem ko se je znanstveni film več let ukvarjal z vesoljem, pa najnovejši dosežki kažejo, da skuša znanost čedalje bolj reševati tehnološke probleme pri pridobivanju energije in surovin in varčevanju z njimi. To dokazuje tudi veliko tem z naslovi: Novi načini pridobiva-

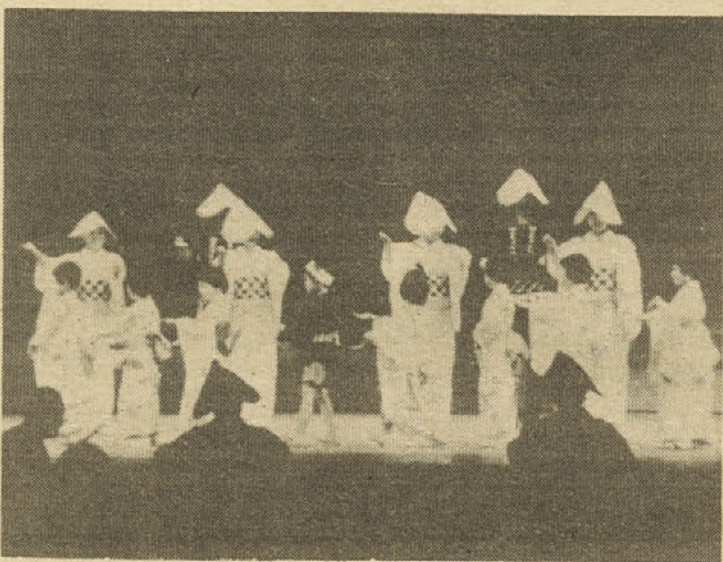
nja premoga in izdelovanje cementa, Načini izboljševanja kakovosti žita, Nova tehnologija v visokih peceh, Sodelovanje znanosti in gospodarstva pri predelavi hrane itn.

Filmi so obravnavali tale področja: Sodobna industrija, Raziskovanja, Od zamisli do vesolja, Znanost in narava, Raziskave vesolja, Proučevanje narave, Medicina človeku, Elektrotehnika, Psihologija, Sončna energija in Znanost na televiziji. Največ je filmov iz elektronike (zlasti zapisovanje zapletenih informacij na majhnem prostoru, kar je za izobraževanje še posebno pomembno), medicine (elektronsko oko omogoča četrtini slepih, da spregledajo), energetike (sončna energija, majhne elektrarne na vaseh), raziskovanje vesolja itn.

V letošnjem sporedu tega festivala sta bila zelo poudarjena vzgoja in izobraževanje, zato je razumljivo, da je festival zbudil veliko zanimanja v vzgojno-izobraževalnih organizacijah po vsej Jugoslaviji. Tako bo dal film učencem nekaj tistega, za kar so bili prikrajšani zato, ker je učitelj razlagal preveč dolgočasno, pa tudi zato, ker kabineti, laboratoriji in učilnice še zmeraj niso opremljeni tako, kot bi morali biti. In še nekaj: ogled takega filma bo tudi priložnost, da bomo odpravljali toge in zastarele prijeme, napačno obveščanje in predsodke pri razlagi naravnih pojavov in zakonitosti.

Štiridnevni festival, ki si ga je ogledalo 20 tisoč ljudi, je bil samo prvo srečanje najnovejšega znanstvenega filma z gledalci. To je v resnici začetek velike akcije: predstavljanje znanstvenih raziskovanj in dosežkov širši javnosti. Filmi bodo kmalu prišli v šole, tovarne, vojašnice, kulturne domove... Skratka, veliko teh stvaritev si bodo ogledali ljubitelji znanstvenega filma v številnih mestih vseh republik in pokrajin, najuspešnejše pa bo predvajala tudi televizija.

MOMČILO PARAUŠIČ

Japonci spoštljivo gojijo tradicionalno ljudsko izročilo plesov in iger

Za prosti čas na japonskem

Japonci so bili pobudniki azijskega kongresa o rekreaciji 1959 v Jokohami. Zanimivo je, da ne govorijo o prostem času in rekreaciji, temveč imenujejo svojo strokovno organizacijo za to področje le Nacionalna rekreacijska zveza Japonske NRAJ (National Association of Japan). Ustanovili so jo že leta 1947. Verjetno gre spet za zmedo v izrazu: tako kot v skoraj vseh jezikih tudi na Japonskem ne poznajo razločka med prostim časom in rekreacijo, kakor to razlikujemo, recimo, Angleži s »free time«, »spare time« in »leisure«. Kaže pa tudi, da je bila organizacija zasnovana pod močnim vplivom Amerikancev, ki so tedaj cenili prosti čas zlasti kot rekreacijo, potrebno za sprostitve in utrjevanje telesa. Nekaj je gotovo: strokovna organizacija za prosti čas ima na Japonskem velik družbeni ugled, saj je njen častni predsednik cesarski princ Mikasa.

Načrt dela te organizacije kaže, da so se njeni člani največ ukvarjali s športno rekreacijo, z družabnimi središči in z ljudsko kulturo, posebno še s plesi, za katere so zasnovali »notranjo zvezo« NTBAJ (National Tchouk Ball Association of Japan). Poleg tega so razvili raziskovanje in poskrbeli za izobraževanje rekreacijskih učiteljev in voditeljev rekreacijskih in družbenih središč. Zgovoren je podatek iz lanskega leta, da so samo leta 1980 izobrazili 128 strokovnjakov za rekreacijo najvišje stopnje, 763 za rekreacijo druge in 20.743 za rekreacijo prve stopnje. Zelo skrbijo za množično, skupinsko rekreacijo v soseskah.

Znano je, kako zelo marljivi so Japonci, zato je tudi njihova rekreacija namenjena krepitvi storičnosti, vzdržljivosti in obvladovanju telesa.

RUDI LEŠNIK

Prizor iz filma Prvi ponedeljek v oktobru

PO POTEH PRAKSE

Dobro usmeriti, da ne bo treba preusmerjati

usmerjeno
izobraževanje

Med mnogimi novostmi, ki jih prinaša usmerjeno izobraževanje, je prav gotovo najpomembnejša ta: srednja šola mora vsakemu učencu omogočiti, da se usposobi za delo. Kako naj šole uresničijo to nalogo, je natančno napisano v okrožnici, ki jo je Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo poslal vsem razrednim šolam in je bila objavljena v 2. številki Prosvetnega delavca, 1. februarja 1982.

Poklicno usmerjanje je ena temeljnih nalog osnovne šole. Od tistih prvih začetkov, ko je bila usmeritev v poklice le skrb učencev in njegovih staršev, smo do današnjih dni razvili najrazličnejše oblike, ki pomagajo štirinajstletniku, da se odloči za pravo smer. Pripravljeni so ankete o poklicnih željah, preskusi telesnih in duševnih sposobnosti, pogovori s strokovnimi službami, obiski delovnih organizacij, tiskanje mnogih publikacij in še in še bi lahko naštevali.

Poklicno svetovanje na šoli pa ni samo zadeva šolskega psihologa in razrednika, ampak so zanj odgovorni vsi učitelji ne glede na to, v katerem razredu delajo in kateri predmet poučujejo.

Navedla bom nekaj izkušenj, ki sem si jih pridobila pri poklicnem usmerjanju kot učiteljica slovenskega jezika. Predolgo bi bilo naštevati, kaj je mogoče in tem področjem narediti v 5., 6. in 7. razredu. Omejila se bom le na osmi razred, kajti učenci šele na tej stopnji spoznajo, da gre zares.

Ko sem kot razredničarka že prejšnja leta pregledovala odgovore ankete o poklicnih željah svojih učencev, sem našla v njih toliko neodločnosti, zbežanosti, kolebanja, odločanja na slepo, da sem sklenila naslednjemu

rodu. bolj učinkovito pomagati pri tej prvi tako pomembni odločitvi.

Pogovori pri razrednih urah niso kaj prida zalegli, kajti učenci o svojih poklicnih željah neradi javno razpravljajo. To je njihova prva velika skrivnost, in bojijo se posmeha svojih sošolcev, začudenja in podcenjevanja pri svojih učiteljih, razočaranja pri svojih starših. Zato večkrat javno povedo čisto drug poklic (večkrat manj zahteven, uspešen), kot si ga zares želijo. Mnogi med njimi pa sploh ne vedo, kaj bi radi postali.

Da bi zbudila njihovo prvo zanimanje sem pri uri filmske vzgoje bolj za šalo kot zares pokazala štiri animirane filme, ki so sicer po svoji vsebini bolj primerni za nižjo stopnjo.

Za domačo nalogo so morali odgovoriti na nekaj vprašanj o poklicih, ki jih poznajo in so jim všeč. Vsak je opisal tudi po en delovni postopek. Prva naloga je bila še čisto neosebna, zato smo v razredu odgovore prebrali in kritično ovrednotili opis delovnega postopka. Večina učencev se je odločala za poklice svojih staršev, ker so jih najbolj poznali.

V tem času je imela šolska psihologinja z njimi daljši pogovor o duševnih in telesnih sposobnostih za določen poklic, o možnosti nadaljnjega šolanja. Seznanila jih je tudi z vsebino ankete, ki jo bodo izpolnili čez dva meseca. Sledil je še roditeljski sestanek, na katerem so starši poslušali predavanje o poklicnem usmerjanju in živahno sodelovali v razpravljanju.

V naslednjem obdobju so dobili učenci za tedenski spis naslov Rad(a) bi postal(a) in hkrati zagotovilo, da teh spisov v razredu ne bomo brali, pač pa jih bom pobrala in ocenila. Dobili so tudi

nekaj navodil, npr. zakaj si se odločil za ta poklic, ali meniš, da imaš zanj dovolj sposobnosti, na katere ovire boš naletel, kakšen je odnos staršev do tvoje izbire itd.

V spisu je bilo sicer čutiti še malo zadržanosti, vendar so s svojimi željami prišli na dan in veliko pisali tudi o ovirah na poti do cilja.

V naslednjem spisu so morali opisati delo, ki ga bodo opravljali. Pokazalo se je, da marsikdo dela ne pozna. V razredni uri smo se spet neosebno pogovarjali o delu. Nalašč sem postavljala vprašanja o tistih poklicih, za katere so se odločali in so o njih najmanj vedeli.

Za konec smo pisali domišljjski šolski spis Moj delovni dan v letu 2000. Zavor ni bilo več in vsi učenci so sproščeno vpregli svoje znanje, želje in domišljijo. Vse je bilo opisano: od najbolj skromnega delovnega dne za strojem v tovarni, skrbi za otroke, problema s starimi starši, težav z denarjem, do navdušenega prikaza znanstvenega ustvarjanja. Odvisno pač od okolja, v katerem učenci odrasčajo, in njihovih ali družinskih ambicij.

Nekaj uspešnih in domiselnih spisov smo z avtorjem privoljenjem v razredu prebrali, nekaj pa tudi objavili v šolskem glasilu. V tem času so učenci izpolnili anketo o poklicnih željah, dobili smo rezultate testiranja iz 7. razreda, razredniki smo v anketo vpisali svoja opažanja o učencih, njihov šolski uspeh, ocenili njihovo prizadevanje, ugotavljali nagnjenja in sposobnosti.

Psihologinja je opravila potrebne analize, imela pogovore z razredniki, starši, posameznimi učenci. Najprej s tistimi, ki jih je bilo treba iz kakršnihkoli razlogov preusmeriti.

Učenci so dobili pri slovenskem jeziku najzahtevnejšo nalogo. Vsakdo je moral pri govoru ali seminarski nalogi natančno predstaviti en poklic. Naloga je bila zahtevna zato, ker so morali zbrati veliko slikovnega gradiva, dobiti podatke, obiskati delovno organizacijo, se pogovarjati z delavci, poiskati natančna navodila o šolanju, podatke o potrebah po delovnih mestih itd.

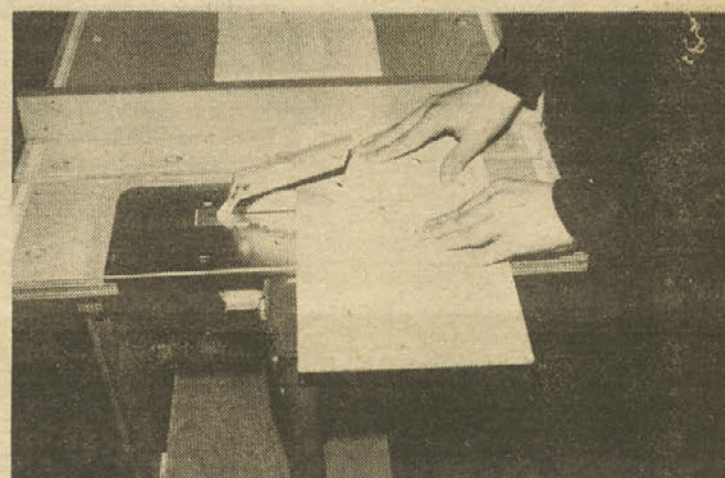
Govorno vajo smo ocenili z več vidikov: zanimiv in izčrpen prikaz poklica, lasten prispevek (stenska slika, grafikoni...), sproščen in tekoč govor, slovnica pravilnost.

Priznati moram, da mi doslej nobena literatura in nobeno predavanje ni toliko povedalo o poklicih, kolikor sem letos zvedela od svojih učencev. Vse slikovno gradivo smo razobesili po šolskih hodnikih, da so se z vsemi možnimi poklici sproti seznanjali tudi učenci nižjih razredov. Pri domačem delu so sodelovali tudi starši, ki so pomagali z raznim gradivom — s prospekti, tovarniškimi časopisi in svojimi izkušnjami. V tem času so se vsi učenci zvrstili pri pogovoru pri šolski psihologinji, pri razredničarkah, obiskovali so razna podjetja in se izredno zanimali za najrazličnejše poklice, ki jih prej še poznali niso.

V drugem polletju bomo na šolo najprej povabili lanske učence, ki se šolajo v različnih usmeritvah, da bodo našim osmošolcem povedali, kako poteka pouk v prvem letu usmerjenega izobraževanja.

Prizadevamo si tudi, da bi vsaj delno omogočili učencem tudi proizvodno delo. Toda o tem kdaj drugič.

MARICA NAKRST

(Foto: A. Papotnik)

Novo prerašča ruševine starega

Obiskali smo Poklicno oblačilno šolo v Sevnici

Sevnica, kraj z dvema osnovnima šolama, glasbeno šolo, tovarno stilnega pohištva Stilles. To je kraj, v katerem se je razvila predvsem tekstilna industrija, mestece, ki mu dajeta pečat tovarna konfekcije Lisca in Jutranjka. In ti dve konfekcijski tovarni oblikujeta tudi podobno Poklicno oblačilno šolo v Sevnici, ki je, poleg dislocirane enote Šolskega centra za blagovni promet iz Ljubljane edina srednja šola v Sevnici. Pa še ta je videti precej žalostno. Ko sem se pred časom oglasila v Sevnici, sem namesto trdne, stare, majhne šole zagledala ruševine. V nekaterih nekdanjih razredih so sicer še stale klopi, pa tudi tabla je še visela na steni, vendar zapuščen, prašna. Prašna od odpadajočega ometa pa tudi od nastajajočega novega šolskega centra.

»Začetek usmerjenega izobraževanja pri vas je bil, kot vse kaže, kaj žalosten,« sem začela pogovor z ravnateljico Poklicne oblačilne šole v Sevnici Marinko Mesar.

»Stene se res rušijo,« je malo utrujeno rekla ravnateljica, »zato smo se morali preseliti v Osnovno šolo Savo Kladnik. Več težav smo imeli, ko smo iskali prostore za dom, saj smo imeli do zdaj v zgornjem nadstropju dom za nekaj več kot 30 učenk. Končno sem našla prostor v sosednji prazni dvostanovanjski hiši in tako smo, z veliko razumevanja občinskih mož in osnovnih šol v Sevnici rešili tudi ta naš najhujši problem. Pravi začetek usmerjenega izobraževanja — v svojih prostorih pričakujemo torej šele 15. avgusta letos; takrat bo naša šola zgrajena in takrat bomo imeli take možnosti za delo, kakršne si želimo in jih potrebujemo.«

»Kako pa poteka pouk zdaj, kako krpate?« sem bila radovedna. »Pouk imamo zmeraj popoldne, od 13. do 19. ure, ves praktični del pouka — za učence drugih letnikov pa dopoldne. To je sicer precej nerodno, saj imajo učence ves dan razbit, posebno tiste (in teh je kar okoli 70 %), ki se vozijo. Sicer pa poteka pouk v osnovni šoli, kjer imamo na voljo vse kabinete, pa tudi dovolj učil-

nic. Le za delavnico za osnove tehnike in proizvodnje smo prikrajšani, pomagamo pa si s prostori Lisce in Jutranjke, ki so nam jih prijazno odstopili.«

Organizacija pouka, sestavljanje urnika in usklajevanje obveznosti učiteljev je že na šolah, ki jim ne manjka prostora, zahtevno delo. Težko pa si je predstavljati, kako je mogoče organizirati nemoten pouk v šoli, ki se podira.

Združeno delo veliko pomaga

Marinka Mesar pravi: »Organizacija pouka — tako teoretičnega kot praktičnega — je zelo zahtevna. Gotovo ne bi bili tako uspešni, če ne bi imeli zelo dobrih odnosov z združenim delom, predvsem Jutranjska na veliko pomaga. Tudi osnovni šoli, predvsem Osnovna šola Savo Kladnik, sta imeli za naše težave veliko razumevanje. Gotovo nam je lažje tudi zato, ker so vse šole v Sevnici združene v šolski center. Tako smo organizacijsko in finančno povezani, zato tudi lažje rešujemo pomanjkljivosti in večje težave. Posebno za našo šolo je združitev v šolski center primerna, saj v naši bližini nimamo nobene druge srednje šole podobne usmeritve in bi bili torej povsem prepuščeni samim sebi.«

»Gotovo bi vam pomagalo združeno delo,« sem povtala.

»Seveda,« je bila odločna ravnateljica, »saj nam je jasno, da se je šola, kljub izredno neugodnim gmošnim in prostorskim možnostim in pomanjkanju učiteljev, obdržala le zaradi velike zavzetosti Jutranjke in Lisce. Že samo podatek, da sta ti dve delovni organizaciji razpisali več štipendij, kot je bilo razpisanih mest, pove dovolj.«

»Je bilo torej razpisanih preveč štipendij ali morda premalo vpisnih mest ali pa v Sevnici in okolici preprosto ni dovolj otrok?« me je zanimalo. »Pravzaprav vsi ti dejavniki vplivajo na razmere, kakršne so zdaj. Na eni strani so želje in potrebe delovnih organizacij — da bi dobile delavce z ustreznimi stopnjo strokovne izobrazbe, na drugi pa želje učencev in staršev, da bi si pridobili srednjo stopnjo izobrazbe. Združeno delo pri nas potrebuje konfekarje — zanje imamo srednji in skrajšani program, učence pa želijo postati tekstilni tehniki — ki pa jih ne Jutranjka, ne Lisca ne potrebujejo toliko.«

»Kako uskladiti potrebe združenega dela in želje učenek in njihovih staršev?«

»To je proces, pri katerem moramo sodelovati vsi — združeno delo, šola in starši. Najšibkejši člen pri tem sodelovanju so seveda starši, ki jih je treba najprej prepričati, da združeno delo ne potrebuje brezposelnih tehnikov, pač pa konfekarje. Naša šola pripravi vsako pomlad dobro organizirano akcijo po osnovnih šolah, kjer učence in učence seznanimo s poklicem konfekarja, z delovnimi razmerami na naši šoli, s programom izobraževanja. Hkrati gredo v šole tudi predstavniki Jutranjke in Lisce, ki skušajo pri-

kazati učencem, da je delo, za katerega naj bi se izobraževali, zanimivo in privlačno, organizirajo ogled tovarn, pokažejo jim stroje in izdelke. Tako se nam posreči doseči, da je vpis v našo šolo dokaj uspešen.«

»Je bil uspešen tudi letos?«

»Z vpisom smo zadovoljni,« se je pohvalila Marinka Mesar in nadaljevala: »Po teh treh, štirih mesecih pa ugotavljamo — podobno kot drugi — da so programi precej zahtevni. Na naši šoli so namreč učence, ki imajo zelo malo poprejšnjega znanja in dokaj slab uspeh iz osnovne šole. Opažamo, da so razlike med tistimi, kar naj bi bil učenec v resnici znal in med tistim, kar zmore, včasih precej velike. Res je sicer, da smo dosegli sorazmerno dober uspeh, vendar smo se morali za to zelo potruditi. Uvedli smo dopolnilni pouk in druge oblike pomoči učencem — vse to pa zahteva od naših učiteljev — v zdajšnji prostorski zmešnjavi — dodaten trud. Imamo tudi precejšnje kadrovske težave. Naš program se je namreč z usmerjenim izobraževanjem zelo spremenil, uvedli smo celo vrsto za nas novih predmetov. Na pomoč so nam priskočili učitelji z osnovnih šol (in tudi pri tem nam je bilo lažje, ker smo združeni v šolski center) in tako smo dobili učitelje za splošno-izobraževalne predmete. Z učitelji praktičnega pouka pa seveda ni bilo težav, saj smo jih imeli že do sedaj dovolj in zelo dobro usposobljene.«

Delati bodo znali, če...

»Poklicne šole imajo pred nekdanjimi gimnazijami — to prednost, da poznajo delovne organizacije, njihove potrebe, zahteve,« sem izzvala tovarišico Mesarjevo.

»Tudi naša šola ni izjema,« je odgovorila. »Na združeno delo v Sevnici nas, poleg samega dela veže še marsikaj. Naše delo ne bi moglo potekati brez sodelovanja delavcev zaposlenih v njem. Vsa dela za praktični pouk dobivamo iz Jutranjke in Lisce pa tudi njihove delavnice uporabljamo. Na šoli imamo organizatorja praktičnega pouka — ki bo zdaj poskrbel za nemoten potek proizvodnega dela naših učenek. In ker do zdaj ni bilo večjih težav, ni vzroka, da bi pri izvedbi proizvodnega dela nastale.«

Preden sem se poslovila pa sem zastavila Marinki Mesar še eno vprašanje, ki ni bilo lahko. Glasilo se je nekako takole: »Je morda utemeljena bojazen, da bodo imeli učenci usmerjenega izobraževanja po končanem izo-

brazevanju premalo praktičnega znanja, da preprosto ne bodo znali delati?«

»Če bomo znali ustrezno opredeliti in pripraviti obdobje pripraviš, tako, da bomo v tem času učence res pripravili za delo,« je razmišljala ravnateljica, »bo tudi čisto prav, da dobijo učenci v šoli več teoretičnega znanja. Če pa bo prevladala miselnost, da mora dekle, ki konča našo šolo, takoj izpolniti zelo visoko normo, se lahko kar takoj sprijaznimo z očitki, da učenci premalo znajo.«

Tem mislim pravzaprav ni bilo kaj dodati in z obljubo, da se vidimo v Sevnici ob odprtju prenovljene Poklicne oblačilne šole letošnjega avgusta, sem se poslovila.

JASNA TEPINA

Mikroklimatsko snemanje

skozi
šolsko
okno

O vzgoji in njeni učinkovitosti, o povezanosti izobraževalne in vzgojne funkcije šole ter o skupni odgovornosti in sodelovanju vseh družbenih dejavnikov, ki oblikujejo mladega človeka, bi morali razpravljati v vsakem družbenem okolju in v vsaki vzgojno-izobraževalni organizaciji. Tema je aktualna, vprašanj nešteto, prav tako tudi nalog, ki jih nikdar povsem ne dokončamo, saj pri vzgoji nikdar ne opraviv vsega, kar bi moral. K razpravam o vzgoji se vračamo zlasti tedaj, ko nas negativni pojavi med mladino opozarjajo na pomanjkljivo uspešnost naših prizadevanj. Zdaj ugotavljamo naraščanje nasilja med mladimi, različnih oblik mladostniškega prestopništva, alkoholizma in drugih oblik moralno in politično dvomljivega vedenja. Prav ti pojavi so spodbudili tudi pripravo posveta o vzgojni vlogi šole, ki sta ga 11. 2. 1982 sklicala občinska konferenca ZKS in občinski svet Zveze sindikatov Ljubljana Center. Posveta se je udeležilo skoraj sto predstavnikov osnovnih in srednjih šol ter domov za učence, iz vrst mladine, učiteljev in vodstev šol.

Uvodna razmišljanja so bila podana interdisciplinarno, kot temu danes pravimo, saj so jih prispevali predstavniki treh različnih institucij — občinskega komiteja ZKS, uprave javne varnosti in pedagoške institucije. Vzgoja je tako strokovno kot družbeno vprašanje, zadeva pedagogike pa tudi zadeva družbene samozasčite, kadar je očitno da ni učinkovita.

Zakaj vzgoja v šoli premalo zaleže?

Nemara na vseh takih posvetih izhajamo iz predpostavke o premajhni vzgojni učinkovitosti šole, kot da je ta neučinkovitost splošno znana, izkustveno in teoretično dokazana. In vendar ne poznamo resne in celostne analize o vzgojni učinkovitosti in neučinkovitosti naše osnovne in srednje šole, ki bi povedala, kot od takih študij pričakujemo, v čem smo bolj ali manj uspešni, v čem prizadevanja zaostajajo za potrebami in v čem samo posplošujemo pod trenutnim čustvenim vplivom določene pojave in jih pripisujemo celotnemu mlademu rodu.

Zaradi pomanjkanja resnih analiz stanja tudi nimamo izdelane pretehtane »strategije delovanja«, ki bi usmerila različne družbene dejavnike tja, kjer so potrebe največje in šibke točke pri vzgoji najbolj občutne.

Pogosto poudarjamo, in tako je bilo tudi na navedenem posvetovanju, da dajemo v šolah prednost učni snovi, ne pa otroku in mladostniku. Čudna so pota pedagogike! Že celo stoletje niha med pedocentrišmom in zapostavljanjem otroka, med učenjem in učno snovjo in verjetno še dolgo ne bo našla ravnotežja. In če na vseh konferencah, v učnih programih in na seminarjih poudarjamo predvsem izobrazbeno stran pouka, se ne smemo čuditi, če je vzgoja zapostavljena in če v resnici šole premalo razmišljajo o premajhni učinkovitosti vzgoje, vsaj pri delu mladega rodu. Takih nelogičnosti pa je posvetovanje odkrilo še več. Zmeraj

KAKO BOLJE VZGAJATI

Več obrazov resnice

znova ugotavljamo, da so odnosi med učitelji in učenci še premalo demokratizirani, da premalo spodbujamo učenčovo samostojnost in kritičnost. Koliko pa privzgamemo te lastnosti že prihodnjim učiteljem na kadrovske šolah in študentom, koliko je družbeno-gospodarski položaj učitelja tak, da tudi on sam živi in deluje v razvitih samoupravnih socialističnih odnosih in jih zato z doživetostjo vnaša tudi v učni proces?

Moč in nemoč vzgoje

Vsakemu, ki pozna zakonitosti vzgojno-izobraževalnega procesa, je znano, da lahko pri vsakem učnem predmetu in učni enoti tudi vzgajamo, oblikujemo stališča, razvijamo lastnosti in sposobnosti ter tako pozitivno vplivamo na otrokov in mladostnikov osebnostni razvoj. Bržkone so preveč poenostavljene trditve, da pri pouku izobrazbujemo, pri interesnih in drugih dejavnostih pa vzgajamo — vzgoja je preveč odvisna od tega, kako zastavimo in usmerjamo dejavnost mladih, da jih oblikuje in razvija v skladu z našimi vzgojnimi smotri. To marksistično načelo pa ne velja samo za šole. Delavci javne varnosti ugotavljajo, da je v novih soseskah največ mladostniškega prestopništva. Kako pa je v teh brezdušnih človeških termitnjakih, ki jih vidimo v Ljubljani in še v kakem drugem mestu, poskrbljeno za otroke in doraščajočo mladino, za njihov prosti čas, za njihovo samoupravno organiziranost in vključevanje v različne dejavnosti? Človek ne živi samo od kruha, mlademu človeku pa tudi ni dovolj samo streha nad glavo! Kjer ni čutiti organiziranih družbenih

dejavnikov, se dogaja, da starejši mladostniki prepodijo otroke z otroških igrišč in se jih polastijo, saj urbanisti pri načrtovanju nanje niso pomislili.

Najbrž ne moremo iskati zdravila za mladostniško prestopništvo v pridigarstvu podučevanju in povečanem nadzorstvu. Mladega človeka oblikuje celotno družbeno okolje, predvsem pa njegova dejavnost, izkušnja, delo, samooblikovanje. Kakšno vzgojno vrednost imajo v resnici ukori na šolah? Kaj pomaga izključitev iz šole, saj ostaja s tem usoda posameznega učenca prav tako ali še bolj negotova kot prej? Tožimo nad alkoholizmom pri mladini, gostinski delavci pa ne spoštujejo zakona o prepovedi točenja alkoholnih pijač mladostnikom. Če so mladi kritični do napak v družbi in terjajo odgovor zanje, jim hitro pripisujemo nagibe, usmerjene proti družbi, in jim obrnemo hrbet — so razmišljali mladi v razpravi na posvetu.

Če bi si vzeli več časa za razmišljanje o učencih in pogovor z njimi, bi bilo lahko precej boljše, je poudaril ravnatelj srednje šole. Ugotovili bi, da se večina učencev razvija zdravo, le nekaj je takih, ki so vsa leta šolanja na robu. S temi bi morali več delati. In vendar družba ne najde denarja, da bi srednje šole s tisoč in več učenci imele potrebne svetovne delavce!

In če govorimo o moči in nemoči vzgoje, se moramo vprašati, zakaj so učenci pogosto nekam napeti, živčni, razdražljivi in vse to sproščajo v bolj ali manj neprilagojenih oblikah že tudi sprčo učiteljev. Ali niso vzrok tudi prenatrpani učni načrti, pasivno sedenje pri frontalnem

pouku, tradicionalni odnosi in druge manj vidne oblike pritiska včasih celo nasilja nad mladimi?

Občutljivost in obrambno vedenje

Posvet je odkril še drugo stran resnice. Po ustaljenih metodah dela, ki spominjajo na etatično pedagogiko, se vse nove družbene zahteve in naloge zgrnejo najprej na ravnatelja šole, češ, ti si pedagoški vodja, ti odgovarjaš, ti uredi! Res pa je tudi, da tiste, ki nalagajo nove obveznosti, kaj malo zanima, kako jih bo lahko izpolnil in so ravnatelju bolj malo pripravljeni pomagati. Ko se pogovarjaš s tem ali onim ravnateljem in vprašaš, kaj ga trenutno tare, ima vsak vsaj eno hujšo težavo na glavi. Ta ima opravka s službo družbenega knjigovodstva, drugi s sodiščem združenega dela (zaradi nekega problematičnega deavca, tretji s pedagoško službo, četrtemu premeščajo šolo od tam, kjer je že desetletja zakoreninjena, na drugi konec mesta. Ravnatelji pravijo, da so nemočni, če so v zbornicah namesto pogovorov o vzgoji prevladali »večni« pogo- vori o delitvi osebnih dohodkov in pravičnejšem nagrajevanju prosvetnih delavcev.

Če danes čedalje pogosteje razmišljamo o tem, kako pomembno je, da ravnamo z mladino drugače, kot so ravnali v preteklosti, je nemara čas, da začnemo razmišljati tudi o tem, kako drugače ravnati z učiteljem in ravnateljem, kako uveljaviti delavce v vzgoji in izobraževanju kot nosilce v razvoju te dejavnosti in enakopravne sodelavce drugih družbenih dejavnikov, ki so odgovorni za vzgojo.

Eden izmed razpravljavcev navedel v republiškem merilu kar petnajst organizacij in te, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem in bi lahko več spevali k uspešnejši vzgoji, to brez izobraževalnih skrupov, kjer bi uporabniki in izvajalci morali uvrstiti in dnevni kdaj tudi taka vsebinska vprašanja, ki niso nič manj pomembna od tistih, ki prevladujejo dnevnih redih delegatskih skupščin.

Najbrž bo treba tudi takšne čaranja, kot je bil ta posvet, praviti drugače. Na njih naj bi bili udeleženci bolj v dejavnosti, usmerjeni v iskanje rešitev za določena vprašanja tako v kot zunaj nje. Tako bi razprave zvenela kot obramba (neizrečenimi) očitki in nalogami, ki so naložene šoli in ne tudi drugim družbenim dejavnikom. Verjetno bi se rala taka posvetovanja ustala najprej pri izčrpani analizi stanja se osredotočiti samo na nekatere ključne vprašanje in iskati za rešitve. V takih pogovorih morali imeti delegati mladostne enakopravno vlogo, če želimo radi drugega ne, da bi osve ustaljeno pedagoško razmišljanje, saj novih problemov ne moremo zmeraj reševati s stari pedagoškimi recepti. Vse prejšnje pri pripravi takih posvetov osredotočimo na to, kaj bomo povedali udeležencem, vse pri malo pa, kako bomo skupaj, ustvarjalni samoupravni iskali in našli odgovore na naša vprašanja in kako bomo povečali učinkovitost naš skupnih družbenih prizadevanj.

JOŽE VALENTINCIČ

ŠOLA POTRPLJENJA IN LJUBEZNI

Da bodo enakovredni drugim

Obiskali smo Zavod za usposabljanje Janez Levec v Novih Jaršah

Vsak človek je svet zase. V vsakem je hrepenenje. Hrepenenje po dobroti in priskrbi, ki smo ju v nemirnem toku naše vsakdanjosti nekje izgubili. Popotovanje do človeka in vračanje vase je sprehod po neznanih stezah neizrekljivega v pokrajini naše podzavesti. Ko se naše hrepenenje dotakne sorodnega, v trenutku združimo hrepenenje preteklih, sedanjih in prihodnjih rodov. Gluhe, prazne besede izgube oblast, tedaj zaman krojimo glas in njegov zven. Le trenutke in vse spremeni v svetlobo: našli smo razumevanje. Velikokrat je težko razumeti druge, včasih še sebe, še teže pa je — preživeti.

Ob sprehodu po svetli, lepo opremljenih in prijetno okrašenih prostorih v oddelkih za delo vno usposabljanje v Novih Jaršah se nam vsiljuje občutek neprekinjene tišine, ki narašča in postaja zapis o času, ki odteka. Tišina se razblinja, lomi in razpade v vzklík otroškega veselja. Potem odjekne zvonec.

Občutek, da se je čas ustavil, izgine. Občudujemo raznovrstne otroške stvaritve, ki nastajajo z velikim trudom in potrpljenjem vse leto ali več. To je čudovit, živopisni album uspehov in spominov na prizadevanja specialnih pedagogov. Je zapis o občudovanja vrednih ljudeh, ki so svoje življenje namenili pomoči z merno umsko manj razvitim otrokom. Oboroženi z neizmernim potrpljenjem in veliko ljubeznijo se vsak dan vračajo v svoje razrede, kjer jih željno pričakujejo prisrčni otroci.

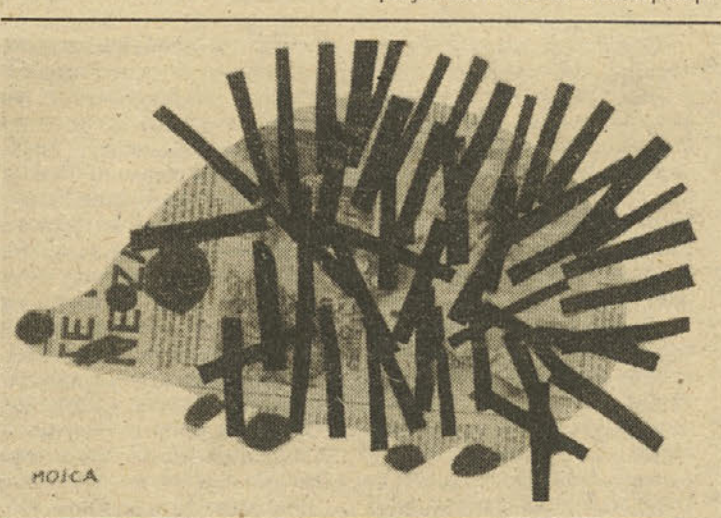
Prvi začetki oddelkov za usposabljanje sežejo 17 let nazaj. Takrat so odprli en poskusni oddelk, zdaj pa imajo 15 oddelkov, v katerih je združeno 130 otrok, od 7. do 18. leta starosti. Za otroke skrbi 26 specialnih pedagogov z ustrežno izobrazbo, dva učitelja tehničnega pouka, ki usposabljata mladostnike v industrijsko montažo in mizarstvo delavci, imajo pa še fizioterapevta, logopedinjo, psihologinjo in socialno delavko. Učiteljski zbor je nenehno povezan z zdravstvenimi, zavod pa ima tudi svojo interno zdravstveno službo. Načelno sprejemajo otroke iz vse Slovenije, pa tudi tiste, ki so se preselili iz drugih republik. Zaradi prostorske stiske so dolžni sprejemati predvsem otroke iz ljubljanskih občin (zdaj imajo 30 otrok iz bližnjih občin zunaj Ljubljane, ki stanujejo pri rejnicah med tednom, soboto in nedeljo preživljajo doma). Ker so otroci nesamostojni, jih starši pripeljejo vsako jutro — zavod

je odprt od 5. ure (varstvo do 8. ure) do 15.30 — in popoldne jih spet odpeljejo. Vsi otroci dobijo v zavodu malico in kosilo, tisti v varstvu pa še zajtrk. Prispevek za hrano plačujejo starši, za socialno šibkejša pa posamezna občinska socialna skrbstva.

Otroci se v oddelkih usposabljujejo do 18. leta; takrat se vključijo v delavnice s posebnimi pogoji in delajo kot vsi drugi pri Varstveno delovnem centru Bežigrad, ki pa je, žal, prenapolnjen. Zvedeli smo, da v Mostah obnavljajo staro knjižnico, kjer bo kmalu na voljo nov oddelk varstvenega delovnega centra.

Za otroke je lepo poskrbljeno, le utesnjenosti so, saj jim stavlja lahko sprejme le 90, zdaj pa se v zavodu usposablja 130 otrok. Svoj prosti čas preživljajo na hodnikih in v razredih, saj jim je obnovljena Smartinska cesta zmanjšala že tako skromno dvorišče. Obvezni sprehodi so oteženi in nevarni zaradi nenehnega prometa, ki poteka tik ob stavbi,

— kljub intenzivnemu delu — premikajo prepočas. »Zdi se nam, da napravimo dva koraka naprej in enega nazaj.« so nam povedali. In vendar, obiskovalci prav gotovo lahko zanikajo to trditev, saj so uspehi vidni; treba pa je vložiti veliko truda, potrpe-

Pokrovitelj zavoda je delovna organizacija Iskra, ki ob vsakem novem letu obdari otroke in jim redno preskrbi delo, pa tudi druge delovne organizacije imajo veliko razumevanja. Otrokom prisrbijo razno odpadno gradivo (papir, lepenko, blago, volno itn.), ki ga otroci uporabljajo pri svojem delovnem usposabljanju. Denar za delovanje teh oddelkov daje Mestna izobraževalna skupnost Ljubljana.

V stavbi je poleg potrebnih prostorov še fizioterapevtski kabinet za individualno obravnavo otrok, telovadnica in mizarstva ter industrijska delavnica s preprostimi stroji, varnimi za otroke, kjer se otroci usposabljujejo pod nenehnim učiteljevim nadzorstvom.

Požrtvovalno delo

V pogovoru s člani kolektiva in z voditeljico oddelkov Marico Brglez smo zvedeli, da nenehno iščejo spodbud za svoje delo. Le tako se lahko uspešno ubranijo malodušju, ki jih včasih prevzame zaradi občutka, da se stvari

— kljub intenzivnemu delu — premikajo prepočas. »Zdi se nam, da napravimo dva koraka naprej in enega nazaj.« so nam povedali. In vendar, obiskovalci prav gotovo lahko zanikajo to trditev, saj so uspehi vidni; treba pa je vložiti veliko truda, potrpe-

ljenja in predvsem ljubezni. Pedagoški kolektiv se nenehno izobražuje in redno udeležuje tudi mednarodne razstave Didacta. Pedagogi izmenjujejo izkušnje tudi s tujimi strokovnimi delegacijami, ki obiščejo tukajšnji zavod za usposabljanje. Da bi otroci postali enakovredni drugim, se usposabljujejo po programu. Razdeljeni so v tri razvojne stopnje: prva stopnja, ki združuje otroke od 7. do 9. leta, je namenjena predvsem razvijanju higienskih navad in skrbi za zdravje (oblačenje, slačenje, umivanje, hranjenje itn.), druga razvojna stopnja zajema otroke od 9. do 12. leta, tretja razvojna stopnja pa otroke od 12. do 18. leta. V vseh treh stopnjah se prepleta delovna vzgoja, njena zahtevnost pa raste v skladu s stopnjami.

Otroci so razdeljeni v več skupin po psihofizičnih sposobnostih posameznega otroka. Če bližje pogledamo delo prve skupine, kjer so otroci, ki še ne zmorejo tolikšne zbranosti, opazimo, da se vsebina dela spreminja pri-

bližno vsakih pet minut. Ni si težko predstavljati, koliko potrpljenja in požrtvovalnosti mora imeti učitelj pri nekajurnem zbranem delu!

Prisrčni in čustveni otroci

V vseh skupinah vas prijazno sprejmejo in ponosno pokažejo svoje delo. So izrazito prisrčni, čustveni in zaupljivi in si, takoj pridobe obiskovalčovo naklonjenost. Ob sprehodu skozi prostore občudujemo otroške izdelke, ki tekmujejo v domiselnosti, barvah, oblikah in materialih. Vidimo začetne, preproste risbe, gubanje papirja v raznih oblikah, občudujemo raznobavne lepiljenke, semenke, domiselne izdelke, ki predstavljajo živali in predmete iz lepenke, pa vse do zahtevnejših ročnih vzorin, torbic, malih dekorativnih plastik v lesu in glini, čudovitih gobelinov in ročno tkanih izdelkov na statvah. V delavnici izdelujejo otroci tudi uporabne, preproste industrijske izdelke za potrebe tovarn in privatnikov, pa tudi vse, kar rabi zavodu (didaktični material, darila za starše itn). Povedati je treba, da delajo v delavnici otroci že iz druge razvojne stopnje, če so za to sposobni. Za svoje delo (programatorji, spremeni listi za blago v trgovinah, razno okrasno cvetje ipd.) prejemajo otroci simbolično nagrado, ki jim pomeni spodbudo in priznanje hkrati. Vse delo v razredih in delavnici poteka zelo sproščeno pa tudi smotno ob nenehni navzočnosti prijateljstva med učitelji in učenci. Težko je opisati to ozračje, treba ga je doživeti.

Starši in njihove težave »Z neprijetnim občutkom odklanjamo otroke iz bližnjih občin zunaj Ljubljane, ker nimamo dovolj prostora.« so nam povedali v zavodu, »saj je to velika škoda za otroke, ki bi morali čimprej v usposabljanje. Starši se težko ločijo od svojih otrok, zato jih ne pošiljajo v kak drug, oddaljen zavod za usposabljanje.«

Pedagoški kolektiv ima vsak dan stike s starši, ki se tudi redno udeležujejo sestankov, kjer se zadnjem letu uveljavlja obliko skupinskega dela. Na sestanku vabljeni tudi predstavniki Društva za pomoč umsko manj razvitim in zdravstvene službe. Stroj izmenjujejo svoje izkušnje in dajejo svoje predloge. Preganja jih zmeraj ista skrb, ki jo pogosto zaupajo pedagogom: kam otrokom, ko bodo oni bili onemogli ali ko bodo za vedno odšli? To je za zdaj vprašanje, ostaja brez določenega odgovora. Zvedeli smo, da so dobri merni ljudje včasih spominjali in odstopijo zemljišče za to otroke, kjer bo čez čas zrasel njihov dom. »Srečni smo, da je sam prispevek uspel,« nam pravijo učitelji. »V tem denarju je vse predvidena, potrebna vsota gradnje doma za umsko manj razvite odrasle. Naj povemo, da lokacija za gradnjo že odobreno. Ko bo dom zgrajen, bodo lahko starši brezskrbneje zaživeli.

Se en problem muči starše, tudi učitelje teh otrok: Kdaj končno urejen status invalidne otroke? Ali bodo res morali čakati na smrt svojih staršev, bodo dobili pokojnino?

Sprašujemo odgovorne: Kaj storjeno doslej in zakaj se zmeraj ni ustreznega odgovora na vprašanje. Ob tem naj spomnimo na trditve, da se kulturne družbe (še posebno socialistične) kaže predvsem v odnosa do prizadetih otrok, ki so potrebni pomoči. In kaj si želi kolektiv specialnih pedagogov zavoda? Želijo, da bi bilo področje vzgoje za manj razvite otroke tesno povezano in urejeno predšolske in šolske vzgoje, predavnic s posebnimi pogoji doma za starejše od 18 let, ker to pomeni veliko in pomembno razbremenitev za duševno stisko staršev.

Prepričani smo, da bi bilo vprašanje o pomoči za te otroke veliko hitreje rešeno, če bi vsi o tem odločali, sami obiskali prisrčne otroke in njihove požrtvovalne učitelje.

TEA DOMINKO

Vedro o resnih stvareh

Knjige iz mladinskega knjižnega programa založbe Borec

Med deli, ki jih je založba Borec namenila mladini, je izšlo zbrano mladinsko delo Karla Grabeljskega v dveh knjigah z naslovoma **PARTIZANSKI OBRAZI** in **HUDE PREIZKUŠNJE**. V tem delu, za katero je bil pisatelj odlikovan s Kajuhovo nagrado, so objavljene njegove najboljše povesti in zbirke partizanskih zgodb. Urednik pri založbi Kajzer, ki je napisal tudi predgovor besedo k izbranemu delu, poudarja, da je prav kratka mladinska proza, do kakršne se je Grabeljski dokopal po štirideskih letih pisateljevanja, zanimiv literarni dosežek, ne samo na področju mladinske proze, ampak v slovenski kratki prozi sploh. Posebnost Grabeljskih opisov »partizanske« je prav to, da brez visoke donečnosti v živem dialogu opisuje partizanska leta, ki so po pisateljevem mnenju najlepši del njegovega življenja. Junaki njegovih povesti niso zmeraj gledni in brez napak, ampak živijo ljudje iz mesa in krvi. Resnični so, tako kot je resničen opis položaja, v katerega zaidejo. Opisuje predvsem mlade ljudi, saj je prepričan, da lahko revolucionarni čas najučinkoviteje približa mladim ljudem tako, da jim prirova njihove vrstnikov. Tudi o najtežjih dneh piše vedro, kaj meni, da je tak prijem edino pravi. Trudi se naslikati resničnega partizana, kajti »nismo bili vedno junaki, tudi strah nas je bilo kdaj«. V njegovih zgodbah ni patosa, ki je tako značilen za literaturo povojnega obdobja, ne zanimajo ga krvavi spopadi, svoje junake prikaže v navadnih, življenjskih položajih. Zanimajo ga pogled v njihovo duševnost in mišelnost, njihove značajske posebnosti in preobrazba iz civilistov v mlade velikega kolektiva. Skratka, pisanje, zajeto iz življenja, osvetljeno z objektivnostjo in obarvano z vedrinjo. Zaradi vsega tega

torej ni čudno, če so Grabeljskove povesti pri šolarjih tako zelo priljubljene. Knjigi duhovito dopolnjujejo ilustracije Matjaža Schmidta.

V zbirki **KURIRČKOVA KNJIŽNICA** je izšla založba Borec tri dela: Antona Ingoliča **STROGO ZAUPNO**, Jelke Miheličeve **TRSKA IN BAJSA** DEBELAJSA in Zorana Popovića **NAROB PRAVLJICE**.

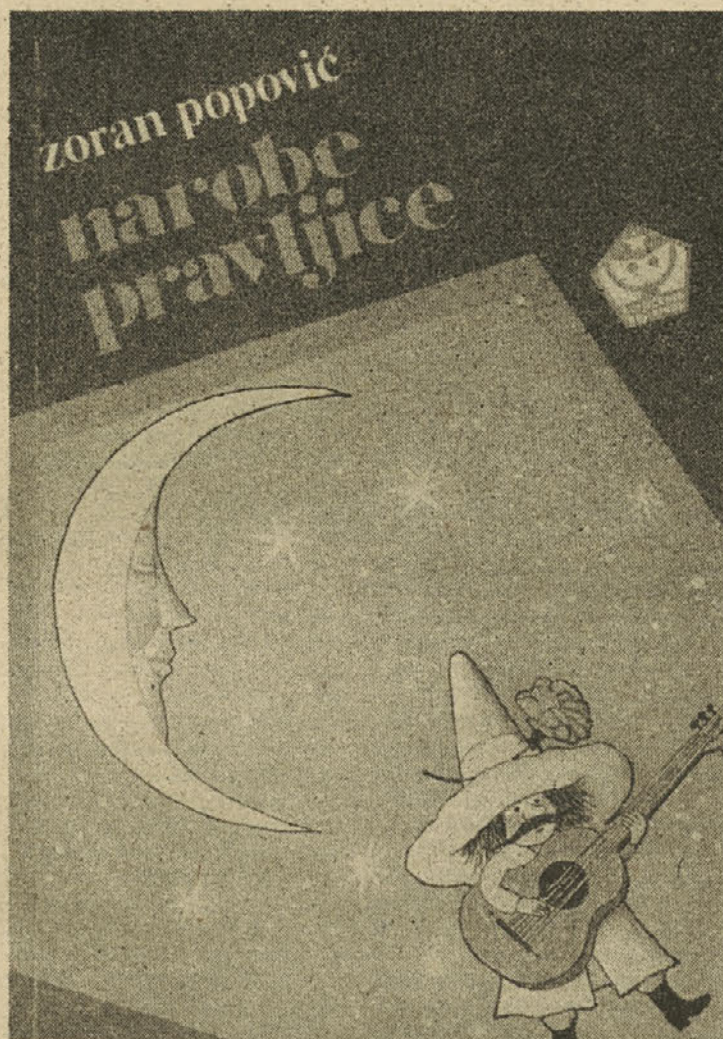
Anton Ingolič je znan tudi po opisih pregnanstva naših ljudi med drugo svetovno vojno. Tako temo obravnava tudi v knjigi **STROGO ZAUPNO** ali natančneje: Marjetkin vojni dnevnik v šolskih zvezkih. To so zapisi slovenske dijakinje od dvanajstega do šestnajstega leta, ki so jo Nemci s starši izgnali v Srbijo, spomini na leta pregnanstva, v katerih se je rodilo toliko pretresljivih zgodb. Pisatelj občuteno opisuje, kako so doživljali pregnanstvo odrasli in kako otroci, čase, v katerih so se stikale večine vezi med slovenskim in srbskim ljudstvom. Dnevnik, ki ga je ilustrirala Marjanca Jemec-Božič in opremila Irena Majcen, je izšel ob 40-letnici slovenskega izgnanstva, povest pa je posebej primerna za učence od 3. do 8. razreda.

Jelka Miheličeva za bralce Kurirčkove sicer ni novo ime, saj je v tej reviji objavila že več humornih in dramatično napisanih zgodb. Tokrat se prvič predstavlja kot avtorica knjige: **TRSKA IN BAJSA DEBELAJSA**. To je povest o predstavnicah sodobnih deklic, ki stanijeta v »betonski džungli«, v blokih, ki jih obdajajo asfalna dvorišča, polna avtomobilov. Trska, ki žalosti starše, ker noče jesti, se spoprijatelji z vetrom, ki jo od časa do časa odnese drugam; druga skrajnost — Bajsa Debelajsa pa je predstavnica »debelih ljudi«, nedejavnih, ni-

komur koristnih in v resnici »nikogaršnjih«. Zanimivo pa je, da Bajsa v tej zgodbi sprva ni nesrečna deklica, ampak le zelo osamljena. Je iz dolgočasnja, zaradi debelosti pa postane lena in

športom, postane delavna, ubogljiva.

Jelka Miheličeva se je s to knjigo lotila vzgajanja otrok s pravega konca — nevsiljivo, s humorjem, za napake in prekr-

nenehno zaspana. Prve težave se začno pojavljati šele tedaj, ko se prikaže na dvorišču. Spoprijatelji se s Trsko in prijateljstvo spremeni slabe navade obeh deklic: požrešnost prve in neješnost druge. Debelajsa se začne zanimati za veliko stvari, ukvarja se s

ške, ki jih store, najde razumno razlago, poučuje in hkrati zabava. Izrednim posluhom opisuje njihove stiske, pri tem pa jih ne pomiljuje, ampak usmerja v pravo ravnanje. Karkoli opisuje, razlaga ali pa če opozarja — vse počne vedro in zabavno. To pa

zagotavlja, da se bodo otroci iz knjige lahko marsičesa naučili. Povest je namenjena učencem od drugega do šestega razreda.

Zorana Popovića poznajo v Jugoslaviji kot pisca številnih radijskih dram, televizijskih scenarijev in gledaliških iger, napisal pa je tudi tri knjige za otroke: romana **Moj kralj trinog** in **Okno v jesen** ter knjigo **NAROB PRAVLJICE**, ki je izšla v slovenski knjižnici konec lanskega leta. V Popovičevi pesniški in pisateljski beri pa je prav ta zadnja knjižica nekaj posebnega: to je splet poezije in proze, sprehod iz realnega v domišljjski svet. Pesnik »proučuje« meje med resničnim in sanjskim, zgladi skuša ostrino, ki ločuje resnico od pravljice, sveta, v katerem se dogajajo čudeži. Povest svoje vrste je prav gotovo tista o Fernandezu, natančneje, o razmerjih v naravi, objavljena v prvem delu knjige z naslovom **Kako se zmanjšujejo stvari**. Fernandez, majhen močič z izkušnjami, »... je pri tebi, dokler ničesar ne veš, ker ve, da ti je potreben. Ko zrasteš in se marsičesa naučiš, dojamеш, da Fernandez sploh ne obstaja in da ga nikoli ni bilo.« Zgodba za odrasle ali za otroke, se vprašamo in ugotovimo, da je v tej subtilni pripovedi toliko modrosti in duha, da jo bo prav gotovo dojel vsak po svoje.

V drugem razdelku so Narobe pravljice — jedrnat, včasih že kar igriva predstavitev nastanka planetov, morja, jezera, glasbe, živali — stvari iz vsakdanjega življenja, upodobljenih z razgibano domišljijo.

V razdelku **Z vseh vetrov najdemo spet zgodbe in pesmi izmenično**, tako kot da bi pisec sledil

novе knjige

otrokovi želji — zdaj po tem zdaj po onem. Knjigo konča spodbudna zbirka nekakšnih iger z naslovom **Izmislmo si**. Toda tudi te igre niso navadne izmišljotine, pač pa zelo uporabne: pisatelj vodi otroka v svet pisanja. Knjigo je prevedla Neža Maurer, ilustrirala Jelka Reichman, namenjena pa je učencem od 3. do 8. razreda. In tudi nam!

Zbirka Kurirčkova torbica je namenjena najmlajšim. V njej so izšle štiri pester barvne slikanice. Ena takih je slikanica **ENA DVA TRI**, v kateri Marjan Manček slikarsko razlaga pojem število, v drugi slikanici z naslovom **KAJ PA ŽEBELJ**, pa pojasnjuje Božo Kos z besedo in sliko svet predmetov. Poleg teh sta natisnjeni za »torbico« še dve prikupni deklici: Grabeljskova zgodba iz partizanskega življenja **NAŠ CRNI MUC** in sodobna zgodba Branke Jurca **ČUDOVITA STENSKA URA**. Knjižice so ilustrirali: Marjan Manček, Božo Kos, Ančka Gošnik-Godec in Irena Majcen.

Med knjigami, ki so izšle zunaj zbirke, omenimo še slikanico o otrokovem vsakdanjem okolju **PRI NAS IN OKOLI NAS**. Besedilo zanjo je napisal Leopold Suhodolčan, ilustrirala pa jo je Marjanca Jemec-Božič.

In še nekaj: učenci, ki si še niso priskrbeli knjižice **MOJI AVTOGRAMI**, še zmeraj lahko kupijo ta prikladen album za zbiranje slavnih imen. Tisti, ki tekmujejo za bralno značko, pa ga najbrž že tako imajo, saj je njim še posebej namenjen.

MARJANA KUNEJ

o Pestum

Čas sanj

(ODLOMEK)

Šest oseb, ki so Petra poznale, pripoveduje o njem svojo zgodbo (šest resnic o Petru), končno podoba o njem pa si moramo izoblikovati sami. S svojo okolico sprti mladostnik zraste pred nami v osebnost, nepopolno čustvenih motenj. Kdo vse je kriv, da je tak, kakršen je? Avtor — morda tiči za psevdonom Heinrich Böll — prepušča odgovor bralcu. Knjiga je izšla pri Mladinski knjižnici leta 1979.

Če je ljubil svojo mater, sploh vem. Takrat je poredkoma govoril o svojih starših. Čudno, in mi je postalo pravzaprav jasno, da me takrat niti enkrat ni vzel s sabo domov, čeprav sva to dni skupaj hodila. Le Gerardo sem večkrat obiskala doma. Zaradi inštrukcij. Pri nas doma je bil Pider tudi samo enkrat. Takrat sem priredila malo praznovanje za kakšnih deset ljudi. Bilo je prav prijetno, samo Pider se je pri tem nerodno obnašal. Plesal sploh ni, če pa sem jaz šla plesat s katerim izmed drugih fantov, ga je skoraj umoril s pogledi. Seveda sem mu pozneje to očitala. Tako se človek vendar ne obnaša: ljubosumen kot trmast otrok. Naposled sem bila vendarle jaz gostiteljica. Zgovarjal se je. To zbadljivo vedenje in napadanje, s čimer je zbuhal zornjijo. Navduševal se je za ples primitivnih ljudstev in mi pripovedoval o njih: kolikor mogoče daleč od tega, o čemer bi se morala pogovarjati: to je bila stvar zanj. Ne, nikoli ga nisem mogla prav razumeti.

Obema je bilo šestnajst let, ko sva se — kako naj to rečem — ko sva se boljše spoznala. Na videz sva se že prej poznala. A me ni nikoli ni nagovoril, kot se pravzaprav spodobi dekle nagovoriti. Nobenega povabila ali česa podobnega. Pismo mi je pisal. Misli, da me bo zadela kap, ko sem dobila pismo. Nekaj sem se vsekakor slutila. Recimo raje: nekaj sem pričakovala, nečesa sem se nadejala. Trikrat, štirikrat

sem ga zalotila pri zaljubljenem spogledovanju, ko pa sva se potem s pogledi ujela, je vsakič hitro pogledal proč. Še do danes ne vem, ali je bila vsebina tega pisma pretveza ali je to resno mislil. Pri Pideru se pravzaprav nikoli ni vedelo, kako in kaj. Moja mati je vsa blažena šepetaje povedala, ko sem prišla iz šole: dobila si pismo od nekega mladega gospoda z imenom Pider. Mati je dobro vedela, za kakšno igrjo je šlo. Jaz koza, sem tudi mislila, da je bilo ljubezensko pismo, a je bilo le čivkanje na flavo.

Nekaj je naslikal, da bi zelo rad slišal za tuje mnenje, ker se ni povsem mogel zanesti nase, in če bi mi smel pokazati ta dela. Ako bi seveda utegnila in če me to sploh zanima: v sredo od dveh po šoli pri Rütenscheiderjevem sejmšču. Vsekakor bo tam in me bo čakal. Da, takšen je bil pač. Zmeraj nekaj tako kljubovalnega, trmastega je bilo v njem.

Seveda sem šla. Moj Bog, kako sem bila tisti terek zbegana od razburjenja! Tega se še precej natanko spominjam. Kar pa se je kasneje zgodilo, mi ni več obtičalo v jasnem spominu. A začetek, to že. V sredo sem v šoli pripovedovala prijateljici Uli in mi je svetlovala, naj ne grem. A ona je bila sama zatreskana vanj, to je bilo tisto. Zmerom je menila, da ima tako plisaste oči. To je rekla zmerom porogljivo, a to je bilo igrano. Pidrovih oči se dobro spominjam. Neznansko blage. Imel je pač takšen nasmeh, ne

vem. Kot če bi bile njegove oči zmerom nekje daleč proč. Bolje si tega ne morem pojasniti.

Prišla sem iz šole, Pider tudi, bil pa je brez šolske torbe. Imel je samo sivo mapo s slikami. Mislim, da tisti dan sploh ni bil v šoli. In kako nerodno je bilo to. Govoril je samo take reči: no ja in no, vendar si prišla in podobno. Potem sva šla čez sejmšče. Po tleh so se ležale sadne lupine in druga umazanija, ker je bil ob koncu sejma običajni sejem. Nekaj časa sploh nisva nič govorila, a on je nosil mojo torbo. Potem sva šla v park, čeprav sem se rekla: saj se ne splašča, ker nimam dosti časa. Pider je imel trajno vstopnico. Temu sem se čudila, ker sploh nisem mislila, da ga je pritegoval tako negovan park. Privlačil ga je kot stezosledca. Potem sem videla, da je bila vstopnica pravzaprav Gersvidina. Ker pa je bilo na njej napisano Toni, seveda ni mogel dosti dobiti. To sem vedela od Gersvide. Vrhu tega sem seveda to pri Pideru kasneje sama opazila. Pri njem je bila zmerom trda za denar. A tokrat je po vsej sili hotel plačati zame. Verjetno se mu je zdela ta gesta pomembna.

V meni je vse trepetalo, ko mi še zmerom ni povedal nič pametnega. Vem pa še, da je bil grozno lep občutek, takole iti z njim. Tamkaj je bila ravno velika rastava tulipanov, a videti je bilo, da ga to ni dosti zanimalo. Tudi pri tuljenjih se ni hotel dolgo ustavljati, čeprav so imeli ravno mladice. Vlekel me je s sabo, ne da bi me prijel — preprosto s svojimi kretinami in nekako tudi z očmi. Nekaj ti bom pokazal, je rekel.

Malo pred veliko areno dalij sva potem prišla do grička, kjer

je stalo nekaj belih klopi. Pider se je kar usedel na eno izmed njih, jaz sem se usedla zraven njega. Tukaj, je rekel, so drevesa. To je senčnik akacij. Zdaj podrži roko tako, da ne boš videla ljudi pri ribniku flamingov. Samo krošnje akacij in oblake v ozadju. Ali si naredila tako? To je najlepše mesto celega parka Gruge. Na kaj te to spominja?

No, na kaj naj bi me že spominjalo? Videti je bilo zares lepo. Posamezne plasti vej, v ozadju oblaki. Videla sem tudi nekaj ptic. A na kaj naj bi me to že spominjalo? Opazila sem, kako je kopnel po tem, da bi mu prav povedala. Videti je bilo, da se mu je zdela to neznansko važno. A za zlomka, ničesar pravega si nisem domislila. Rekla sem kar tako: na poletje. Počitnice in podobno. Spominjam se, da sem se zaradi tega odgovora nekoliko sramovala. Vem, to se mi je videlo v oči. Če je bil žalosten, je pogledoval kot kakšen jazbecar. In na kaj tebe to spominja? sem ga vprašala.

Na Afriko, seveda, je rekel. Preklemsko, zakaj ga je to spominjalo na Afriko! Saj nikoli ni bil v Afriki. A se je delal, kot da je to najbolj samoumevna stvar na svetu. Nad to nadutostjo sem se tudi pozneje zmerom spet jezila. To bi me res lahko razjezilo. Včasih mi je pripovedoval stvari, kot da jih je v resnici sam doživel, ni pa bilo o vsem tem nobene sledi, da bi to tudi sam doživel. Včasih sem ga imela na sumu, da je svojim izmišljenim zgodbam sam verjel.

Zdaj mi pa že pokaži slike, sem rekla, da bi govorila o čem drugem. Da, da, je dejal. To je bilo slišati, kot da mu moje mnenje o slikah sploh ni več važno. Verjetno je bil to sploh trik, da me je zvalil na sestanek. To mi je bilo vseeno. Odvezal je mapo in vzel iz nje štiri slike.

Kako mu je bil pomemben vrstni red, v katerem mi je razporejal slike na peščenih tleh, ne vem. Precej dolgo jih je izmenjeval in predstavljal, dokler ni bil

zadovoljen. Na vogle je položil majhne kamne, da jih ne bi veter odnesel.

Reči že moram, da sem bila precej zbegana. Nisem bila pripravljena na to, da je kaj takega naslikal. Te slike se namreč niso skladale z njim. Bile so preveč pisane, preveč vsega je bilo na njih. Nanesel je debelo plast barve in eno plast zmerom prekril z drugo. Nič pravega ni bilo mogoče razpoznati na njih, mislim: nobene kompozicije. Saj smo tudi v šoli včasih delali kake barvne kompozicije, sestave barv, zdaj s toplimi toni, zdaj s hladnimi. Pri Pidrovih slikah pa je bilo to tako, kot da pri tem sploh ni nič premišljal. Vse križem nakločano, kot bi slikal z metlo. Takrat sem bila precej razočarana.

No? je vprašal. Za tako reč človek potrebuje nekaj časa, saj ne more reči kar tako, da je lepo ali slabo ali kaj podobnega. Če bi si mogla slike za nekaj časa izposoditi. Mislim, da mu je bil odgovor všeč, čeprav sem to rekla zato, ker sem se preprosto hotela izmazati iz zadrege. Rekel je, da slike lahko odbržim, če hočem. Svoje mnenje pa da mu moram čisto pošteno povedati. Tako sva potem oba dosegla, kar sva pravzaprav hotela: da se bova spet videla. A o slikah nisva nikoli več govorila. Še zmerom jih imam. Nedavno ob selitvi — saj potrebujemo večje stanovanje, ko se bo otrok rodil — torej nedavno ob selitvi so mi še enkrat prišle v roke. Najprej sem jih hotela odvreči. Potem pa tega le nisem storila. Zakaj ne? Prav nič ne vem.

Odslej naprej sva torej skupaj hodila, Pider in jaz. O tem se nisva kakorkoli dogovorila. To je bilo potem kar tako. In druga dekleta so mi zaradi tega zelo zavidala. Ula je bila tako ljubosumna, da mi je vrnila prstan prijateljstva, ki sem ji ga dala. Seveda so mi tudi druge nagajale. Kako poljubljiva? Ali je romantičen? Ali je že kdaj hotel zares? Jaz, neumna koza pa sem povsod pri-

povedovala, da sva se večkrat v gozdu sprehajala. Tedaj so seveda hoteli vedeti, kaj sva tam počenjala. Vsi ti Pidra seveda niso poznali. Pider ni bil tak, kakor so bili drugi.

Takrat sem že vedela za več sošolk, da so že ležale s fanti. Jasno, da so se nekatere s tem le ponasale. Nekaj pa je bilo res takih. Meni se to ni zdelo prav. Mislim, da so bili tedaj pri meni tudi verski vzroki, a sem še danes tega mnenja, da moraš biti že strašansko zatreskan, če to delaš. K temu spada še to, da se dobro poznata. Kdor pa to okusi, se težko odreka, to pa ima kakorkoli posledice. Takšno govorjenje fantov se mi je zdelo bedasto: če me imaš zares rada, mi to tudi dokaži. A se odmikam od stvari. Kljub temu sem hotela to povedati, čeprav so to postranske reči.

Ali spet prav druga skrajnost. Meni ni bilo toliko za sprehode, a Pider me je vlačil po vseh gozdovih in dobrih južno od mesta. Ne, da bi ne bilo lepo, tega nočem reči. A z druge strani sem bila vendar spet razočarana. Medtem sem lahko na pamet vedela povedati imena vseh drevesnih vrst in sem poznala najmanj dvajset zdravilnih zeli po imenu. Smarni križ — zoper kakšno bolezen je dober? A nekako se je bilo vendarle treba zblizati. Hodila ali tekla sva drug zraven drugega, prijel me je za roko, če sva morala čez kakšen potok ali čez strmino — nato pa me je spet spustil, in to me je razočaralo. Njegove oči so bile nežne. Mogle bi koga nevidno božati. Misli, da sem samo: če se človek že nekaj mesecev takole pozna, kakor sva se midva poznala, bi se morala vendarle nekoliko več dotakniti drug drugega. Ali sva se torej poznala? Če mi je pripovedoval o drugih deželah, o potovanjih, na katere se bo odpravil — pozneje — tedaj je bil popolnoma odsoten, tedaj mi je bil čisto tuj. Govoril je zmerom samo o pozneje. Kot da sedanosti sploh ne bi bilo. To pa se mi zdi, da je za dekle žaljivo.

dopisniki
poročajo

Rast in napredek

Vzgojno-izobraževalna organizacija v občini Zalec je sestavljena iz enajstih temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti skupnih služb. V tozde je vključenih devet osnovnih šol z enajstimi podružničnimi šolami, nižja glasbena šola s tremi dislociranimi oddelki in vzgojno-varstveni zavod z osemnajstimi enotami.

V tem šolskem letu se izobražuje v 183 oddelkih osnovnih šol 4327 učencev; deset oddelkov ima osnovna šola Ljuba Mikuž Zalec s prilagojenim programom, obiskuje jo 92 učencev. Razveseljivo je, da ima skoraj 90 odstotkov učencev v vseh navedenih šolah enozimski pouk. V prvih razredih bo približno 600 novincev.

Tudi glasbena šola ima precej učencev — približno 350.

Razmere, v katerih dela celodnevna šola, še zmeraj niso najboljše, postopoma pa se vendarle izboljšujejo. Zdaj ima celodnevna osnovna šola približno 700 učencev iz osnovne šole Ljuba Mikuž Zalec in osnovne šole Slavko Slander Prebold s podružnicama Gomilsko in Orla vas. Razveseljivo pa je, da redno deluje kar 19 oddelkov podaljšane bivanja, število teh oddelkov pa se bo najbrž še povečalo. Na razredni stopnji bo kmalu začela s celodnevni poukom tudi osnovna šola Miroslav Sirca v Petrovčah.

Vzgojno-varstveni zavod Janko Herman Zalec združuje 18 enot, vanj je vključenih približno 1350 otrok. Malo soto bo obiskovalo okrog 520 otrok.

Prostorske zmogljivosti se počasi večajo. Tako je dobil vzgojno-varstveni zavod Janko Herman Zalec po dve novi igralnici v Taboru in Zabukovici in tri igralnice v Braslovčah, povsod pa imajo kuhinje in druge potrebne prostore. Tudi za gradnjo vrta v industrijskem Sempetru je že vse pripravljeno. Pri osnovni šoli Vera Slander v Polzeli je zgrajen prvi del prizidka tako, da bodo imeli učenci te šole enozimski pouk. Dogradili bodo tudi prostore pri telovadnici.

V vseh šolah žalske občine imajo primerno usposobljene učitelje; to so dosegli z večletnim načrtovanjem. V vseh temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih skupnih

služb je okoli 560 delavcev. Skoraj prav toliko jih je prišlo pred tedni na sindikalno zborovanje, ki je bilo zares dobro pripravljeno. Povabljeni so bili tudi upokojeni delavci, ki so se čudili, koliko je v tem velikem občinskem kolektivu novih, mladih moči. Sindikat uspešno deluje, saj skuša privabiti na zborovanje kar največ članov. Taki sestanki so zmeraj pestri in zanimivi; v razpravljanjih zavzeto sodelujejo mladi, ki so še polni načrtov in seveda tudi upokojeni, tisti, ki so orali ledino na pedagoškem in sindikalnem področju v tej občini. Na vsakem sindikalnem sestanku pa govore tudi o nenehnem izpopolnjevanju, o strokovnosti članstva. Podatki povedo, da je zdaj v šolstvu te občine 552 delavcev, od tega jih je 125 tehničnega osebja. V osnovnih in glasbenih šolah dela 265 pedagoških delavcev. Kmalu bodo v večini delavci z višjo in visoko izobrazbo. Vzgojiteljice je 55, varuhinj 34 in 8 medicinskih sester. V šolskih svetovalnih službah dela 9 delavcev: en pedagog, tri psihologinje in pet socialnih delavk. Vodilnih delavcev je 23, približno toliko jih je v administraciji in en pravnik.

Predvidevajo, da bo opravilo diplomske in strokovne izpite kar 45 delavcev. Kadrovske štipendije ima okoli 80 slušateljev na srednjih, višjih in visokih šolah. Pripravnike in začetnike usmerjajo mentorji. Veliko skrbi povzroča tudi stanovanjska politika. Vzgojno-izobraževalna organizacija lahko odkupi le dve stanovanji ali tri, prosilcev pa je več kot petdeset, največ mladih parov.

Sindikat izdaja v okviru Vzgojno-izobraževalne organizacije Zalec publikacijo »Naš poročevalec«, ki je namenjena medsebojnemu obveščanju.

Strokovni aktiv v naši občini se sestajajo trikrat na leto, aktivni ravnateljevi pa se je v minulem koledarskem letu sešel kar dvaindvajsetkrat! Poslušali so strokovna predavanja o najnovejših pedagoških dognanjih, ki pa bi jih radi slišali tudi delavci, ki delajo v razredu, saj so ti med prvimi, ki skrbijo za zdravo rast in vzgojo mladih državljanov.

Po virih »Naš poročevalec« zapisal
DRAGO KUMER

Ne pozabimo na naše upokojene

Nekaterim prosvetnim delavcem v premislek

Upokojevec je nedvomno dogodek, ki vpliva na posameznike pozitivno, žal pa tudi negativno.

Po 35 ali 60 leti starosti, je upokojevec razumljiva (širijo se govorice o skrajšanju delovne dobe). Ker se je povprečna starostna doba po vojni precej zvišala, ostane upokojencu na voljo približno še 20 let življenja — seveda enemu več, drugemu manj. Verjetno so za dober del upokojevec najbolj kritična prva leta po upokojitvi. Z dnem upokojitve prenehajo namreč vse obveznosti in dolžnosti do delovne organizacije — desetletja ustaljeni »vozni red« se spremeni. Osemurni delovnik preneha — ni več delovnih tavarisev, ni delovnih nalog, ni več klepetov, pa tudi obiranja pri ma-

lici, ne skupnih izletov, kolektivnih zabav in drugega. Življenjski prostor mnogih upokojevec, posebno tistih v mestih, ki stanujejo v blokih, se zelo zoži. Kar precej upokojevec zaradi nedejavnosti zboli in celo umre.

Prav v tem prehodnem obdobju lahko delovna organizacija — k njenim uspehom je upokojenec desetletja prispeval s svojim delom — naredi veliko koristnega. Zanimivo je, kako različno delovne organizacije obravnavajo svoje upokojece. Poznamo veliko delovnih organizacij, ki vabijo svoje upokojene tavarise in tavarise na izlete, pred sezono in po njej, pa tudi glavni sezoni. Če je prostor, jim omogočajo letovanja v prikolih,

ah ali počitniških hišicah pod enakimi pogoji kot svojim rednim delavcem, priskrbijo jim malice in kosila po režijski ceni, vabijo jih na praznovanja pred novim letom, na katerih jim prikažejo uspehe organizacije itn. Se bi lahko naštevati.

Zanimivo je, da so v gospodarskih organizacijah do svojih upokojenih tavarisev bolj pozorni in širokosrčni kot v vzgojno-izobraževalnih. Kljub temu da je na vseh naših šolah vzgojno delo izredno poudarjeno, se zdi, da je socialistični humanizem s številnimi etičnimi načeli, kot je spoštovanje starejših idr., za nekatere prosvetne delavce res

zgodlj načelo. Menimo, da so življenjski praksi pri izpitu vzgoje padli, saj so kršili temeljna načela medsebojnih vspešnih odnosov.

Upokojeni prosvetni delavci ne potrebujejo socialnih podpornih tavarisev in tavarisev, ki so čisto pozabili nanje, samo tole vprašanje: Ali se za to date, da boste to, kar smo z nami, nekoč tudi sami! Eni pri drugi pozneje. Seveda ta razmišljanja ne veljajo za tiste številne prosvetne kolektive, ki svojo upokojenih tavarisev in tavarise niso pozabili.

E. R.

S pesmijo in plesom po Sloveniji

Učenci in nekateri učitelji iz Krizevec pri Ljutomeru so preživljali letošnje zimske počitnice v hotelih Alpetour v Simonovem zalivu. Pod vodstvom glasbenega pedagoga Stojana Weixla in njegove žene Ide so učenci sedmih in osmih razredov vsak dan vadili za folklorno-pevske nastope, s kakršnimi že več let nastopajo v raznih krajih naše domovine pod naslovom: S pesmijo in plesom po Sloveniji. Zadnji dan so s celotnim sporedom nastopili tudi pred hotelskimi gosti in osebjem. Že prej smo občudovali resnost, zavzetost in discipliniranost teh osnovnošolcev, na nastopu pa so pokazali toliko znanja, da se nismo čudili, ko so nam njihovi spremljevalci povedali, da se vsako drugo leto udeležijo Revije mladih pevskih zborov v Zagorju ob Savi. Lani so sodelovali

tudi v kvizu Slovenska opera, ki ga je priredila Glasbena mladina Slovenije. Na sklepni prireditvi tega tekmovanja, bila je v gledališki hiši v Mariboru, so postali republiški prvaki.

Ta folklorna skupina ima kar tri vrste lepih narodnih noš, za katere vemo, da niso ravno poceni: kranjske, pomurske in belokranjske. (Plešejo in pojejo stare plesne in pesmi iz teh treh slovenskih pokrajin). Kupili so jih z denarjem, ki so ga dobili s prostovoljnimi delovnimi akcijami (zbirali so papir, železo, pobirali poljske pridelke in podobno) in z raznimi nastopi. Morda bi bilo prav, če bi pionirje in učitelje iz Krizevec posnemali tudi drugod in s podobnimi vzgojnimi prijemmi pritegnili mladino k delu.

BOGOMILA KOLENKO

Koncert UPZ v Izoli

Občinska zveza kulturnih organizacij Izola je letošnjega 25. januarja v kulturnem domu organizirala koncert Učiteljskega pevskega zbora Slovenije Emil Adamič, ki je s svojim ubranim petjem tujih in domačih narodnih ter umetnih pesmi navdušil poslušalce z obale. Pevski zbor je imel namreč v Portorožu med zimskimi počitnicami redne vaje; pevci so vadili nove pesmi, s katerimi bodo nastopili na tekmovanju amaterskih pevskih zborov Naša pesem, ki bo aprila v Mariboru.

Učiteljski pevski zbor uspešno deluje že 57 let, če upoštevamo

nekajletno prekinitev med drugo svetovno vojno. V tem času je prejel številna republiška, zvezna pa tudi mednarodna priznanja in nastopal v večini evropskih držav.

V zboru, ki ga že več let uspešno vodi dirigent Branko Rajster, je zdaj okrog 60 pevk in pevcev, prosvetnih delavcev, večinoma učiteljev glasbe, ki v zboru pridobljene teoretične in praktične izkušnje uporabljajo pri svojem pedagoškem delu in vzgoji mladih ljubiteljev petja na različnih šolah v Sloveniji.

FRANCI KOPRIVEC

IX. kongres IPA bo v Ljubljani

Na 8. kongresu Mednarodnega združenja za pravico otrok do igre — IPA (International Association of the child's right to play) so udeleženci sprejeli sklep, da bo mesto Ljubljana leta 1984 organiziralo prihodnji kongres te mednarodne organizacije. IPA je bila ustanovljena leta 1961 na Danskem z namenom, da bi zagotovila vsem otrokom možnost in pravico do igre. Ta organizacija proučuje in obravnava otrokovo življenjsko okolje in igro ter pomaga vključevati otroke in mladino v družbeno življenje. V zadnjih letih se je delovanje te organizacije zelo okrepilo. Dosežki te dejavnosti so številna organizirana gibanja za ureditev otroških igrišč in sodelovanje otrok, staršev in vzgojiteljev. Ta gibanja potekajo v posameznih državah pri različnih organizacijah pa tudi v znanstvenoraziskovalnih ustanovah, kjer poučujejo pereča vprašanja, ki zadevajo otroke, njihovo igro in vključevanje otrok in mladine v družbeno življenje. IPA povezuje zdaj že 33 držav z vsega sveta. Kongres zaseda vsaka tri leta; na njem članice ocenijo dosežke in sprejmejo smernice za prihodnje delo. Na lanskem VIII. kongresu v Rotterdamu, kjer so obravnavali temo Otroci v življenjskem prostoru odraslih, so sprejeli sklep, da bo naslednji kongres v Jugoslaviji, v Ljubljani. V ta namen je bil že jeseni na predsedstvu ZPM Slovenije imenovan iniciativni odbor, ki so ga dopolnili na seji Zveze organizacij za vzgojo in skrb otrok Jugoslavije. V odboru so znani

predstavniki družbeno-političnih organizacij, ustanov in društev ter strokovnjaki, ki sodelujejo teoretično in praktično v vzgoji otrok in mladine. Predsednik odbora je Niko Lukeč, član predsedstva ZPMS, sekretarka pa je Irena Morel, ki je članica sveta za predšolsko vzgojo in varstvo družine ZPMS. Člani odbora pa so: Tilka Blaha, Jože Božič, Tjaša Badjura, Ivica Fišer, Stanislav Kranjc, Herma Kravc-Depina, Rudi Lešnik, Zoran Tomić, Olga Vipotnik.

Odbor je izbral vodilno temo na kongresu: Vloga in pomen krajevne skupnosti za razvoj otrok in mladine. Za to temo se se odločili zato, ker krajevna skupnost združuje vse dejavnosti na nekem območju (šole, vzgojno-varstvene organizacije, starši in druge), ki si prizadevajo vključiti igro otrok in mladine k enakopravni in sestavni del življenja v krajevni skupnosti. Strokovnjaki menijo, da bo številni predstavniki različnih družbenih sistemov zanimal naš sistem s svojim upravljanjem. Naši strokovnjaki in družbeni delavci bodo predlagano temo razčlenili v strokovnega vidika in oblikovali podteme, o katerih bodo na kongresu razpravljale posamezne skupine udeležencev.

Pri pripravi na kongres sodeloval, kot kongresno in kulturno središče, tudi Cankarjev dom v Ljubljani, ki bo poleg drugega pripravil tudi predloge za razne prireditve in turistična potovanja, povezana s kongresom. **FRANCE KOPRIVEC**

utrinki

Naša enakopravna mama

Nataša: Moja mama je delavka v tovarni. Sme pa delati tudi doma. Je delegatka v krajevni skupnosti in enakopravna z nami. Ker je njeno delovno mesto bližje kot očetovo, hodi na delo pes. Na poti domov nakupuje. Potem kuha kosilo. Oče pride uro kasneje in že s stopnic pozdravlja: »Gotovo spet nimas kosila! Človek dela, pa se kosila ne dobi ob pravem času.«

Mama mi včasih pomaga pri nalogi in razporeja denar — samo proti koncu meseca.

Očka počiva, pokrit s časopisom.

Za dan žensk kupi mami bonboniero. Tedaj skuha tudi večerjo.

Zoran: Moja mama ni zaposlena. Imamo majhno hišo, vrt, psa in muco. Pri hiši nas je sestra trije bratje in jaz. Vsi hodimo v šolo.

Kadar se nam v šoli zatakne, pomaga mama zlasti bratu Ivanu, ki hodi v prvi razred.

Popoldne dela mama še na vrtu, da imamo zelenjave več kot včasih na tržnici.

Zvečer se oče včasih spomni nas solarjev. Navadno začne pri meni: »Kako gre v šoli? Boš prav dober?« Odkinam. »Sem si kar našel. Mama bi lahko kaj več delala z vami. Časa ima dovolj, ko tako... ni v službi... Jaz sem v tvojih letih...«

Medtem se udobno namesti na kavču, ker se začneja dnevniki.

Dan žensk slavi v svojem kolektivu. Pa tudi mami prinese kakšno rožico — naslednji dan.

Vesna: Moja mama je ekonomistka v velikem podjetju. Tam opravlja pomembne naloge. Včasih si prinese še domov kakšno mape in delu zvečer, ko grem spat.

Doma je pridna gospodinja in tudi »nabavna referentka«. Kuha, pere in lika. Kadar ne znam slovenske naloge, najprej dolgo strmi v slovnico knjigo, zamahne z roko in pravi: »Kakšna zmesnjava pa je to? Saj samostalni sploh ni več samostalni.« Potem pa le kaj iztuhla.

Očka je pomemben posloven človek. Hodi na sprejeme, večerje in podobne reči, zato ga videm samo zjutraj. Tedaj tudi slišim: »Srajca ni dobro zlikana. Kravato si pa pozabila, kaj?«

Ze pred dnem žensk prinese mami velik sopek dragih rož. Naslednji dan in noč praznuje s svojimi. Hvala, jaz nočem biti tako enakopravna.

Ivica: Midve sva sami z mami. Mamiči pomagam gospodinjiti, ona pa me spodbuja: »Uči se, Ivica, da ti bo nekoč boljše.«

»Mami, meni je lepo,« ji pravim.

Pred dnem žensk pocingljam s hranilnikom. Izpraznim, preštejem in izračunam: za dva nageljčka in zeleno bilko. Jaz sem mamin tretji »nageljček.«

Franček: Mi pa smo kmetje. Naša hiša stoji na prijaznem griču. Vsi vstajamo s soncem, razen dedka in male Marice, ki še ne hodi v šolo. Mama pomolze, brat Matjaž in jaz odpeljava mleko v zbiralnice. Oče opravi pri živini in gre na polja. Mama skrbi, da nam je toplo in da imamo skupno kosilo. Popoldne gremo vsi na polje ali na travnik.

Naloge pišem zvečer in tudi učim se. Imam samo dober uspeh. Zadovoljen sem z njim in starši tudi. Veliko se pogovarjamo, smejemo in načrtujemo, da bo naš dom na griču še lepši.

Pri nas imamo vse leto dan žensk. Sonca imamo na pretek

Sreča

Pomlad se je že sprehodila po prekmurski ravnini. Otroci so prinesli v šolo prve zvončke, blizal se je osmi marec.

V razredu je bilo živahno. Učenci so se pogovarjali, kako bodo pripravili proslavo za dan žensk. Vsak je govoril o svoji mami, ki bo prišla na prireditev in bo vesela skromnega darila. V kotu učilnice je stala Marija; ni se zmenila za njihove pogovore. Gledala je skozi okno, njene misli pa so bile zelo daleč. Mislija je na svojo mamo, ki živi s tujim možem daleč stran od nje.

Po pouku je Marija sama počasi zapuščala razred. S skrbno glavo in z utrujenimi koraki je zavila na stransko ulico in se izgubila v večer.

8. marec. Bilo je čudovito nedeljsko popoldne. Zdelo se mi je, da se je pomlad prebudila tudi v našem razredu. Povsod sem jo čutila: v šopkih trobentic, med čestitkami, na nasmejanih otroških obrazih... V razred so prihajali otroci in njihove mame. Učenci so bili praznično oblečeni. Med

tudi za druge. Le pridite k nam ogreti se boste!

KAROLINA KOLMANIC

zadnjimi je prišla Marija. Ne pazno je vstopila in se skrla gručo soščolcev. Vrstile so se toč sprede. Matere so bile srečne navdušene. Po proslavi je vsi učenec stopil k svoji mami s šolnim zvončkom in s čestitko, ki je izdelal zanjo. Ženske so ob male svoje otroke in veselje njihovih obrazih je bilo neposno. Marija je tiho stala pri tabli. V roki je stiskala šop belih zvončkov in čestitko. Komaj oboje podari? Morda si je trenutek še bolj želela, da bi pri njej mama, da bi jo objela pobožala. Takrat bi lahko vsi deli, da ima tudi Marija mamo. Počasi se mi je približala in s sočim glasom rekla: »Tovarišice, čestitam vam za dan žena!«

»Hvala, Marija!« sem tiho odgovorila, kajti v prsih me je dušilo. Pobožala sem jo in jo stisnila k sebi. To je bila zame najlepša čestitka za osmi marec. Morda je tudi Marija takrat začutila utrinj sreče. **FRIDA JAKŠIČ**

BRAMBNI DAN ŠOLE

Pravica do obrambnega usposabljanja

Obrambni dan je postal že sedmi del življenja in dela šole. Šole imajo posebno vzgojno-izobraževalno dejavnost mora biti smiselno načrtovan in vsebinsko opremljen. Izvesti ga moramo s sodelovanjem krajevne skupnosti in učencev, saj le tako doseže svoj namen: postane pregled obrambnega usposabljanja, nomenklatura in spoznanj iz SLO in možnosti dela šole v izvedbi razmerah. Je hkrati imovizirani pouk in naravi in pred organizacijsko-tehničnimi deli učencev, učiteljev in učniščin v vzgojno-izobraževalni organizaciji in izvedbi razmerah. Pri organizaciji in izvedbi obrambnega dne moramo upoštevati stopnjo šole (osnovno ali srednjo), njeno geografsko lego (vaško ali mestno) in njeno številčnost (ni ovira, da posebnost.) Šole načrtujejo obrambni dan v letnem delu dela skupaj z odborom ali komisijo (strokovno-tehničnim delom), ki je odgovorna za vse dejavnosti pri pripravi in izvedbi obrambnega dne. Nujno je, da so v navedenem organu predstavniki samoupravnih organov krajevnih skupnosti, družbeno-političnih organizacij krajevnih skupnosti, društev in organizacij združenega dela. Pri načrtovanju in izvajanju obrambnega dne je treba upoštevati čas, oblike, vsebino in analitično dela ob sklepu.

as izvedbe

Za šolo je to najlažja odločitev. Večina šol se odloča za poletni čas, manj za jesenski in zimski. V prejšnjem letnem koledarju je bilo predvideno, da imajo šole obrambni dan v soboto, vendar so šole kar nekajkrat (iz upravičenih in neupravi-

čenih razlogov) to dejavnost premaknile na druge delovne dni v tednu. Mestne šole so storile to upravičeno, ker imajo preveč učencev in zaradi zunanjih sodelavcev. Nekatere šole načrtujejo obrambne dneve ob občinskih krajevnih praznikih; tako namerajo temu jubileju posebno pozornost. Šole, ki se prilagajajo ustreznim vremenskim razmeram, same improvizirajo vsebino obrambnega dne, in čas trajanja skrajšajo na minimum. Tako v resnici kršijo določene vzgojne smotre in le formalno opravijo obrambni dan ob velikem pedagoškem tveganju. S tem naredijo nepopravljivo škodo.

Oblika izvedbe

Nekatera vodstva šol s pedagoškim zborom zadostijo le formalnostim in pripravijo na obrambni dan pohod, ki ga označijo kot »športni dan z obrambno vsebino«. Tak dan se konča ponavadi v kakšni okrepčevalnici. Tem naj znova povemo: **Obrambni dan je posebna pedagoška učna oblika z jasno postavljenimi vzgojno-izobraževalnimi smotri, kjer vsebino aktivno soustvarjajo vsi: učenci, delavci šole in zunanji sodelavci.** Na tak dan imajo vse možnosti, da uresničijo načelo šolske celovitosti, zato ga moramo izkoristiti kot dragoceno pedagoško sredstvo.

Glede na posebnosti posameznih šol imamo različne oblike obrambnih dni, šole pa morajo predvsem skrbeti za vsebinsko pestrost in čim večjo učinkovitost. Pri izvedbi obrambnega dne morajo sodelovati vsi učenci, pedagoški delavci, tehnični delavci šole in zunanji sodelavci.

Obrambni dan šole naj ne bo dan presenečenj za učence. Izha-

jati moramo iz temeljnega smotra, da je obrambni dan pedagoška oblika, kjer se pokaže obrambna usposobljenost učencev, ustreznost njihovi življenjski izkušnosti.

Vsaka šola mora imeti natančno izdelan varnostni načrt za izpraznitev šole, ki ga uporabimo po potrebi, če bi to zahtevalo določene varnostne okoliščine. S tem načrtom so seznanjeni vsi delavci šole in učenci. Nekajkrat na leto ga preskusimo ob različnem času: pred poukom, v odmoru, med poukom ipd. Popolna izpraznitev šole je učinkovita takrat, ko poteka organizirano, brez strahu in čim hitreje. Toda ta oblika ni nujna, zato lahko v ta namen uporabimo zbor pred šolo, lahko izpraznimo drugo stavbo, v drugem kraju ipd. Ponekod uporabljajo kot motivacijsko udeležencev obrambnega dne film s primerno vsebino, interni televizijski program, uvodni kratki nagovor in podobno.

Za obrambni dan šole se morajo vsi udeleženci primerno pripraviti glede na njihovo delo in vlogo. Le tako bomo uspešno dosegli želene smotre. Prav gotovo se na vsebinsko bogatem obrambnem dnevu učenci naučijo veliko novega; to pa naj ne bo šele začetek njihovega usposabljanja. Na obrambnem dnevu lahko pregledamo obrambno usposobljenost in ustvarjalnost učencev in prikažemo povezano dejavnost drugih obrambnih dejavnikov v krajevni skupnosti in v delovnih organizacijah.

Vsebina obrambnega dne

Nekatere šole so večkrat v zagoni glede vsebine ali pa vsako leto ponavljajo isto, zato počasi zbledijo smotri obrambnega dne.

Naj povemo, da organizirana ekskurzija v vojašnico JLA, ogled razstave orožja, ogled vojaške vaje ipd. ne more biti obrambni dan šole. Vključevanje šole na ravni krajevnih skupnosti v akciji NNNP z vsestransko vsebino pa je lahko bogat in učinkovit obrambni dan. Če je v istem kraju več šol, se morajo medsebojno dogovoriti, dopolnjevati in uskladiti programe in porazdeliti področja.

Vsebina obrambnega dne mora biti takšna, da se lahko vanj uspešno vključujejo vsi učenci; pri tem pa moramo upoštevati njihove zmogljivosti. Zahtevnost se mora stopnjevati glede na posamezne razrede in to predvsem v osnovni šoli, kjer so razlike veliko večje kot v srednji šoli. Učence moramo predvsem navajati na večji telesni napor, na premagovanje naravnih ovir, razvijati moramo njihove tehnične in druge spretnosti, iznajdljivost v različnih okoljih, natančnost opazovanja, in opisovanja, merjenja razdalj v naravi, orientiranja v naravnem okolju itd. Dobro je tudi, če ugotovimo sposobnosti učencev v metanju predmeta v cilj, pri streljanju z zračno puško, v poznavanju krajevnih zgodovine NOB, pri uporabljanju aparatov za gašenje, pri prvi pomoči ponesrečencu, pri prenosu poškodovancev, odstranjevanju ruševin, pisanju gesel, postavljanju šotorov, pri pripravi hrane v naravi, uporabi plinske maske itd.

Vsi učenci se morajo vključiti v te aktivnosti po programu, ne smejo biti le nemi opazovalci pri demonstracijah. Pri konkretnih nalogah naj se uveljavi skupinsko delo. Ne smemo pozabiti, da učenci lahko veliko storijo sami in da so sposobni tudi sami izpeljati marsikatero nalogo.

Obrambni dan je hkrati kazalnik (ne)uspešnosti pedagoških delavcev in drugih pri obrambnem usposabljanju učencev na določeni starostni stopnji.

Sklep

Za sklep obrambnega dne pripravijo šole različna srečanja z borci ob spominskih obeležjih iz NOB in pestro organizirane kulturne manifestacije po vzrocu partizanskega mitinga. Medsebojna izmenjava vtisov, uspehov in dosežkov med učenci, z učitelji in drugimi sodelavci je posebna kakovost, ki jo premalo gojimo v vzgojno-izobraževalnih organizacijah.

Sledi podrobna analiza obrambnega dne z učenci, z de-

obramba zaščita

lavci šole, z družbeno-političnimi organizacijami v krajevni skupnosti, z delovnimi organizacijami itd. Na temelju teh poročil, ki so hkrati izhodišče za načrtovanje naslednjega obrambnega dne, lahko ugotovimo koliko smo dosegli želene smotre, dosežki tovrstnega dela pa se bodo potrjevali v vsakodnevnem življenju in delu našega najmlajšega rodu.

Obrambni dan šole mora učencem zagotoviti možnost, da lahko uveljavijo svojo pravico do obrambnega usposabljanja, da sodelujejo v vseh obrambnih pripravah in vzgojno-izobraževalni organizaciji in hkrati povezujejo obrambne vrednote z drugimi družbenimi vrednotami.

IVAN HREN

Gojenci šole za rezervne vojaške starešine na vaji

Šolski šport: poudarjena množičnost

Telesna vzgoja ima v sistemu vzgoje in izobraževanja pomembno vlogo. Za normalen in zdrav razvoj moramo učencu omogočiti vsakodnevno intenzivno telesno dejavnost, to pa mu omogočimo predvsem na šoli. Z zdajšnjim predmetnikom le malo omogočimo. Prav zaradi tega moramo tembolj povezovali telesno vzgojo z drugimi telesnokulturnimi dejavnostmi na šoli. Nekatere od teh dejavnosti so zato v učnem načrtu opredeljene kot obvezne (športni dnevi, šolske športne igre, aktivni odmor in minuta za zdravje), nekatere pa le priporočene: tečaj plavanja, tečaj smučanja in športna značka.

Kakšna je vloga šolskega športa in telesne kulture v preobrazbi vzgoje in izobraževanja? Če upoštevamo otrokove možnosti v predšolski dobi, ki jih organiziranim vzgojnim delom lahko primerno razvijamo, lahko predelimo družbeno organizirano predšolsko vzgojo kot dejavnost, ki na tej stopnji otrokovega razvoja prispeva k premagovanju socialnih razlik in izenarjanju možnosti za vzgojo in izobraževanje.

Zdaj je v vzgojno-varstvenih organizacijah tretjina najmlajšega rodu. Potrebe po varstvu so večje. Predšolsko obdobje je zelo pomembno, saj v marsičem odločilno vpliva na otrokov razvoj in uspešnost v šolskem obdobju, pa tudi na nekatere oblike vedenja v poznejši dobi. To je obdobje, ko otrok najbolj dostopen za izobraževanje in telesnovzgojne dejavnosti. Stevilne raziskave so pokazale, da so otrokove možnosti za razvoj v predšolskem obdobju veliko večje, kot so nekoč bile. Otrokov živčni sistem je v tem obdobju izredno plastičen. Pokazano je, da telesnovzgojne dejavnosti v tem obdobju močno

vplivajo na otrokove kognitivne dimenzije (inteligenco). Koeficient prirojenosti kognitivnih sposobnosti je zelo visok ($h^2=0,90$), zato je na inteligenco mogoče značilno vplivati le do sedmega leta starosti, dokler ni končana mielizacija. Izvajanje programov telesnovzgojnih dejavnosti v vzgojno-varstvenih organizacijah bi morali prevzeti specialisti za telesno vzgojo predšolskih otrok ali pa naj bi to nalogo opravljali profesorji telesne vzgoje. V tem obdobju naj bi bil poudarek na: atletiki (elementarnih igrah za atletiko), gimnastiki (elementi ravnotežja in koordinacije) in plavanju.

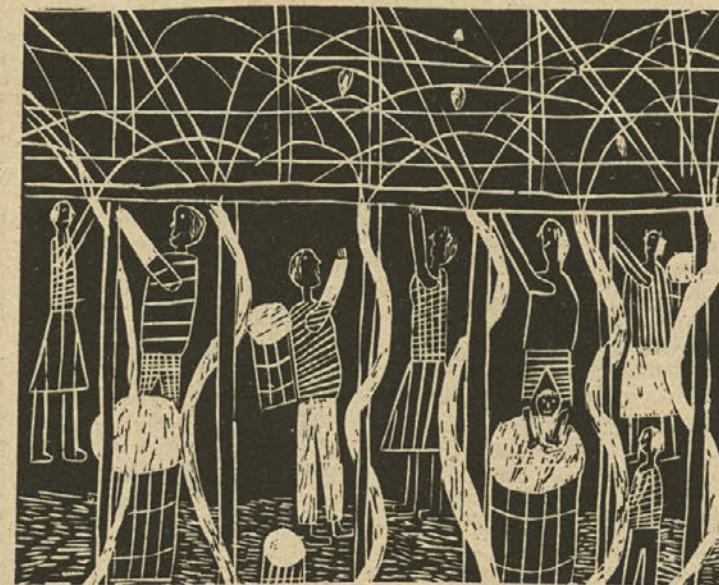
Vedeti pa moramo, da je zlasti pri mlajših otrocih in začetnikih dejanje pomembnejše kakor oblika. Otroci ne učimo, kako naj hodijo, tečejo, skačejo, telovadijo in plavajo... Vse naj opravljajo naravno, v igri.

In kako je s šolskim športom v osnovni šoli?

S preobrazbo vzgoje in izobraževanja naj bi osnovna šola v okolju in družbi postopoma prešla v celodnevno osnovno šolo. Pri tem se odpirajo velike možnosti in naloge za področje telesne kulture (šolska športna društva, prosti čas).

V osnovnih šolah je šolsko športno društvo glavni nosilec prostovoljnih športnih dejavnosti. Izбира dejavnosti je raznovrstna, zato mora šola načrtno uveljavljati šolsko športno društvo, ga razvijati in spremljati. Res pa je, da se po drugi strani za športno dejavnost v šoli zanimajo tudi drugi dejavniki s področja telesne kulture. Šolska športna društva se vključujejo v občinske telesnokulturne organizacije, kjer delujejo posebni odbori za šolski šport. Dejavnost šolskega športnega društva je se-

stavina vzgojno-izobraževalnega dela šole, zato je program teh društev sestavni del letnega delovnega načrta šole. Šolska športna društva delujejo v šoli kot šolska organizacija učencev

Blanka Braslov: Pri telesni vzgoji: kolo, Osn. šola Milan Šuštaršič

in zato ne morejo biti organizirana po zakonu o društvih. Šola je nosilka pravnih odnosov med šolskim športnim društvom in drugimi organizacijami, ki se zavzemajo za to dejavnost

Šolsko športno društvo tudi ne more biti nosilec vrhunškega športa (v občinah), zaradi gmotnih možnosti, pomanjkanja učiteljev pa tudi zato, ker to ne spada v načrt dela tega društva. Prav tako v osnovnih šolah ne moremo ločevati množičnosti od selektivnih dejavnosti, saj mora šolsko športno društvo zagotavljati vadbo vsem učencem in upoštevati njihove želje.

Zahtevnejši program za učence, ki imajo poseben smisel in

sposobnosti za kako športno panogo, za katero so zainteresirane telesnokulturne organizacije, ki se zavzemajo za zgodnjo specializacijo (selekcijo), se uresničuje v društvih in klubih v občini.

nja izbranih učencev v občini, med občinami in v republiki.

Osnovna šola mora zagotoviti uresničevanje načrta šolskega športnega društva, sodeluje pa naj tudi z drugimi športnimi organizacijami. Vsekakor je sodelovanje zaželeno, potrebno in koristno.

Šolski šport srednjega usmerjenega izobraževanja se že razlikuje od šolskega športa v osnovnih šolah. Te razlike so očitne v fizioloških zmogljivostih učencev, v tem obdobju pa so učenci in učenci že dejavni športniki v društvih in klubih in glavni no-

silci kakovostnega in vrhunškega športa v občinah.

V tem obdobju se želijo učenci na športnih tekmovanjih uveljaviti. Za to so najbolj primerne športne igre, mednarodna, šolska in druga tekmovanja. Športne igre naj imajo torej v programih šolskih športnih društev srednjega usmerjenega izobraževanja pomembno mesto.

Z redno telesno vadbo in s šolskim športom prispevamo pomemben delež k vzgoji zdravega in za družbo koristnega rodu.

KRUNO PERIČIČ

Za zdravstveno vzgojo

Pri Šolski knjigi v Zagrebu je izšla zanimiva knjiga dr. Bojane Baršić Zdrave nezgode i bolezne zgodbe.

Namenjena je mladini in odraslim, učencem in njihovim vzgojiteljem. Vsebuje 35 kratkih zgodb iz vsakdanjega življenja. Vsaka je pristna, opisana izvirno in neposredno, tako da je v resnici zanimivo branje. Nobena zgodba ni izmišljena, pač pa so opisani resnični dogodki, stiske in tegobe različnih rodov.

Avtorica zdravstva opisuje številne vsakdanje dogodke, ki jih doživljajo učenci in njihovi vzgojitelji pa tudi sama v ordinaciji. Ob tem se ji ponuja nešteto raznovrstnih situacij, ki jih proučuje, o njih razmišlja, išče vzroke in pomaga najti take rešitve, ki pomagajo doseči splošni cilj: izboljšati življenjske razmere in povečati odgovornost za zdravje

posameznika pa tudi za zdravje vse družbe.

Učenci se seznanjajo z najpogostejšimi boleznimi šolskega obdobja, uče se privzgajati temeljne higijenske navade in svetovati za zdrav način življenja.

Vemo, da je splošni cilj zdravstvene vzgoje doseči, da bo imela naša družba zdravje za najvišjo vrednoto in potrebo.

Uspešnost zdravstvene vzgoje pa je odvisna tudi od tega, koliko se bo pri učencih posrečilo izoblikovati pozitiven odnos do skladnosti njihovega razvoja in ohraniti ter utrditi njihovo zdravje. Zagotovo bi morali tako zanimivo in primerno berivo kot je knjiga Zdrave nezgode i bolezne zgodbe pripraviti tudi v slovenskem prevodu.

ROMANA JAZBEC

Jakčevi portreti v Mestni galeriji

V počastitev Prešernovega dne je Mestna galerija v Ljubljani priredila razstavo Jakčevih portretov slovenskih kulturnih delavcev. Že Jakčev delež na razstavi Umetniki in spremljevalci v Moderni galeriji je opozoril, da gre za izjemno bogatega portretista. Zdajšnja razstava sicer še zdaleč ne predstavlja njegove celotne ustvarjalnosti s področja portretiranja, zajema pa okoli 120 del, ki zanimivo prikazujejo Jakčeve izredne sposobnosti na tem področju.

Čeprav poznamo veliko teh stvaritev že od prej, zaživijo grafike in slike portretirancev zbrane na razstavi, v posebni luči; to je bogastvo časa in različnih osebnosti. Tako zbrana in izbrana dela omogočajo, da prepoznamo iz njih tega izjemnega umetnika, dokumentarista in kronista osebnosti, ki so povezane s slovenskim kulturnim življenjem. Ne glede na različne tehnike v grafiki ali slikarstvu in na različne slogovne prijeme občutimo Jakčev umetniški nagib v vsem, kar je v podobah bistveno, poetično in estetsko zanj značil-

no. Pri vsaki od portretiranih osebnosti je viden način upodabljanja, ki teži od zunanje tipike obraza (in rok) k notranjim značilnostim.

Večina razstavljenih portretov so grafike. Pri tem ne smemo pozabiti, da je prav Jakac postavil v meščanstvu uveljavljeni konvencionalni slikarski portret na novo raven; to mu je omogočila zlasti grafika, vendar pa je tudi slikarskim portretom vdihnil samosvoje poteze. Razstava obsega vse od avtoportreta do portretov Riharda Jakopiča, Mirana Jarca, Antona Breznika, Franceta Marolta, Janeza Menarta, Milana Apiha, Zvonimira Cigliča, Zlate Gjungjenac, Ivana Levarja, Bogomira Magajne, Frana Ramovža, Save Sever, Igorja Ozima, Edvarda Kardelja, Josipa Vidmarja, Eda Turnherja in mnogih drugih. Čeprav je razstava bogata, pa bo šele popolnejša zbirka Jakčevih portretov omogočila globlji vpogled v Jakčevo ustvarjalnost.

I. G.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti RK, odgovoren za krvodajalstvo.

Dajanje krvi je dokaz humanosti in solidarnosti, zato pričakujemo na krvodajalski akciji vse zdrave občane in delovne ljudi.

MAREC 1982

LJUBLJANA-BEŽIGRAD	2., 6., 12., 17., 25., 31.
LJUBLJANA-CENTER	1., 10., 16., 24., 30.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE	4., 9., 22.
LJUBLJANA-ŠIŠKA	5., 11., 18., 29.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK	3., 15., 23., 26.
LITIJA	19., 20.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Razstava Milene Braniselj

v salonu Lesonita

V razstavnem salonu Lesonit, ki deluje v sklopu galerije Ars, se predstavlja z novimi deli Milena Braniselj. Čeprav je razstavljanje umetniških del zunaj galerij, v okoljih kot so pohištvene razstave, precej problematično, se objekti Milene Braniselj kar presenetljivo ujemajo z razstavnim okoljem. Že s tem opozarjajo na skladno povezanost z našim vsakdanjim življenjskim prostorom.

Razstavljeni dela dokazujejo, da se umetnica navezuje na neokonstruktivistično smer, pri tem pa skuša najti s svojimi raziskovalnimi težnjami svojo pot; eksperiment podreja težnji po kar se da dognani obliki in vsebini.

Razstavljeni objekti izražajo razmerje med geometričnim delom, ki daje zavest urbanega, razumskega prostorskega razmerja, in mrežasto, valovito linijo. Kljub vsej racionalnosti v gradnji, namenskosti in izrazu, kot jih pozna neokonstruktivizem, pa je pri razstavljenih objekti viden tudi prikrit lirizem. Kiparka je v svojih objekti strogo usmerjena k tehnološki uravnoveženosti, pri oblikovanju pa največ posega po lesu in kovinski mrežici. Na tej razstavi ves čas prepoznavamo objekte, ki govorijo o iskanju in tehnično dognanem načinu oblikovanja Milene Braniselje.

I. G.

Obvestilo

Vzgojno-izobraževalne organizacije in bralce obveščamo, da imamo na zalogi tale gradiva in pripomočke:

- Vzgojno-izobraževalni program za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe v srednjem, višjem in visokem izobraževanju. Cena 10 din.
- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju. Cena 10 din.
- Pripomočki za uporabo samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah. Cena 15 din.

PRED IZIDOM

Bibliografija Popotnik — Sodobna pedagogika

Državna založba Slovenije bo predvidoma v oktobru 1982 izdala Bibliografijo Popotnik — Sodobna pedagogika ob 100-letnici izhajanja. Delo so napisali: mag. zgodovine Andrej Vovko: Oris razvoja pedagoške strokovne revije, visja bibliotekarska specialistka Tatjana Hojan: Bibliografsko kazalo Popotnika 1880-1950 in dokumentalistka Albina Perkič: Bibliografsko kazalo Sodobne pedagogike 1950-1980.

Oris razvoja pedagoške revije je hkrati zgodovinski prikaz razvoja smeri in silnic, ki so vplivale na vsebinsko sestavo revije, ki se je sto let ohranila kot naša edina napredna pedagoška revija. V Bibliografskem kazalu je opisanih pri Popotniku 9733 enot in pri Sodobni pedagogiki 1815 enot.

Ker bo naklada omejena, prosimo pedagoška društva in prosvetne delavce v vzgojno izobraževalnih organizacijah, da zberejo naročila, ker bomo število naročnikov poslali DZS.

Naročila pošljite na naslov: Slovenski šolski muzej, Ljubljana, Poljanska cesta 28 do 31. marca 1982.

Vabilo

Republiški odbor Društva za tuje jezike in književnosti SRS v skladu s svojo članico na občni zbor, ki bo v soboto, 6. marca 1982 ob 10. uri na Filozofski fakulteti, Aškerčeva 12, v predavalnici 209.

Dnevni red:

1. Poročilo starega odbora
2. Volitve novega odbora
3. Pogovor o aktualnih vprašanjih pouka tujih jezikov
4. Razno

Redni razpis

Redni razpis prostih del in nalog v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah bomo objavili v 8. številki Prosvetnega delavca, ki bo izšla 26. aprila 1982. Vodstva vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij prosimo, naj načrtujejo razpisni postopek tako, da bomo prejeli razpise najkasneje do 5. aprila! Razpise pošljite na naslov: Uredništvo Prosvetnega delavca, 61104 Ljubljana, Poljanski nasip 28.

PREDSEDSTVO ZVEZE KULTURNIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE IN PREDSEDSTVO ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE

objavlja razpis za

Naš klub 82

»Naš klub 82« ni več tekmovalna akcija, pač pa gibanje, ki hoče spodbujati in povezovati mlade na vseh področjih kulturnega življenja. Sodelujejo lahko vsi klubi, OO ZSMS, društva in skupine iz SR Slovenije in slovenskega zamejstva, ki želijo razvijati klubski način dela v kulturnem življenju mladih.

Predstavitve in delo skupin bo spremljala osrednja žirija. Ta bo tudi izbrala sodelujoče za sklepno prireditev.

Udeleženci »Našega kluba 82« morajo voditi evidenco o svojem delu, osrednji žiriji pa pošiljati programe dela (letne, mesečne, urnike prireditev...) in vabila za prireditve (vsaj teden dni pred prireditvijo jih morajo poslati na ZKOS, Kidričeva 5, Ljubljana!).

Sklepna prireditev bo enodnevno srečanje predstavnikov posameznih prijavljenih skupin, predstavitev zanimivih, izvirnih klubskih dogodkov in posvet o klubski dejavnosti. Organizirana bo junija 1982 v kraju, ki ga bo izbrala žirija. Za pripravo sklepne prireditve lahko kandidirajo vsi kraji, ki bodo prijavili eno skupino za »Naš klub 82«.

Nekaj možnih oblik kulturnoumetniškega programa, ki bi jih lahko uporabili za »Naš klub 82«:

— predavanje, uprizorjeno predavanje, kviz, tekmovalna (za izvirni plakat, naslovno glasilo...), pokaži kaj znaš, debatni večer, — voden pogovor z gostom večera, razstava (redna, občasna, enkratna), komorna uprizoritev, eksperimentalni klubski večer, proslava, ali del proslave (sodelovanje z drugimi skupinami), literarni večer, recital, lutkovna predstava, uprizoritev dramskega besedila ali odlomka, satirni večer, projekcija filma, predstavitev knjižnih izdaj — novitet, uspešnic, prevodov, koncert solista, vokalnih in instrumentalnih skupin, ogled razstave, gledaliških, filmskih in drugih predstav, ogled kulturno-umetniških in naravnih znamenitosti v domačem kraju in drugje, — urejanje informativnega, literarnega glasila, stencasa..., obveščanje v sredstvih javnega obveščanja in propaganda za prireditve (vabila, letaki, plakati...), družabni večer, ples z družabnimi igrami, nastop folklorne skupine, skupine za sodobni izrazni ples..., plesni tečaj, disko ples (z diapozitivi, filmi, družabnimi igrami...).

Sestavni del vseh teh oblik naj bo pogovor.

Udeleženci lahko izberejo tudi kakšno drugo obliko predstavitve svojega dela. Pomembno je le, da so te oblike čim bolj pester, pripravljene na samosvoji način, vključene v kulturni utrip okolja, v katerem živijo.

Prijavo z naslovi udeležencev in osnovnimi podatki pošljite najkasneje do 20. marca 1982 na naslov: ZKOS, Kidričeva 5, Ljubljana, z oznako »Naš klub 82«.

Vse dodatne informacije dobite na:

ZKOS, Kidričeva 5, Ljubljana, tel.: 061-211-828 int. 18.

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Trhna, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Vera Kaučević

Na pragu pomladi je ugasnilo življenje naše drage kolegice, prijateljice Vere Kaučević, predmetne učiteljice na Osnovni šoli »Boris Kidrič« v Mariboru.

Bila je izjemen človek, odlikovale so jo neposrednost, iskrenost in izredna skromnost. Kdor jo je poznal, kogar je učila, je ne bo mogel pozabiti. Delo z mladino ji je pomenilo vse. Ni štela minut in ur, kadar se je pripravljala na srečanja z mladimi. Hotela je dati največ, vse. Razdajala je svoje bogato znanje, ki ga je venomer dopolnjevala z novimi spoznanji, razdajala je sebe.

Nadvse je ljubila naravo, kot biologinja je budila ljubezen do vsega živega, razvijala je čut za opazovanje, znala je opozoriti na najbolj neznamenit cvet, na zanimivo oblikovan kamen. Uspeh njenih učencev, njihova odzivnost na njeno pedagoško delo, jo je osrečevalo. Bila je učiteljica v pravem pomenu te besede.

Se težko bolna je obžalovala, da ne more stopiti za kateder, a še zmeraj je upala, da se bo vrnila. Spremljala je delo svojih učencev, zanimala se je za svoje stanovske tovariše, dobro besedo in iskreno zanimanje je

našla za vsakogar, ki se je zatekel k njej po nasvet. Toplo razumevanje, iskrena pozornost, s katero je poslušala vsakogar, ki ji bil v stiski, sta ji bili dani.

Odšla je premlada, da bi mogla preboleti to izgubo z občutkom in spoznanjem, da se je sklenil njen življenjski krog. Premlada, da ne bi mogla dati še in še spoznanj, doživetij, svetlih trenutkov lepega in dobrega. Premlada, da bi jo lahko preboleti njeni sodelavci in prijatelji. Ali naj se tolažimo z izrekom: Kogar bogovi ljubijo, umre mlad?

Slovo od nje, ko se je zgnilo ob krsti množica njenih nekdanjih in sedanjih učencev, znancev, prijateljev, kolegov, je pokazalo, kaj jim je Vera pomenila. Povedalo je, da je Vera nosila sebi vrednote, ki jih danes le še redko najdemo, povedalo je, kako dragocen človek je bila.

Da bi tudi danes, v tem, dosti krat brezsrčnem svetu, v času robotov in nečloveške hitrosti ohranili v sebi delček zlahtne človečnosti... To, Vera, smo ti dolžni.

SODELAVCI

O tapiserijah

Narodni muzej v Ljubljani je odprl 17. februarja v svojem razstavišču ARKADE, Ljubljana, Trg osvoboditve 18 občasno kulturno-zgodovinsko razstavo z naslovom TAPISERIJA V SLOVENIJI.

Odprta bo do 12. aprila 1982. Razstava obsega 40 tapiserij od 17. stoletja do danes in želi pokazati predvsem tiste stvari, ki so po svojem temeljnem namenu in po tehniki izdelave tapiserije v prvotnem pomenu besede.

Na Slovenijo jih veže raba ali kraj nastanka. Tako nas opozarjajo na delež Slovenije v tej panogi uporabne umetnosti.

Nizozemska figuralna tapiserija Odisej ponuja Polifemu piščico iz začetka 17. stoletja in nizozemska verdura (gozdna krajina) iz 17. stoletja iz zbirke Pokrajinskega muzeja v Ptuj in Narodnega muzeja predstavljata obdobje, ko so na Slovenskem tapiserije sicer uporabljali, ne pa izdelovali. Kot prvo delavnico, ki je na Slovenskem tkala tapiserije, predstavlja razstava Kranjski zavod za umetniško tkanje v Ljubljani (1898—1909). Zavod je bil sicer ustanovljen kot učna ustanova, a se je že v prvem letu delovanja preusmeril samo na proizvodnjo. Tkali so po osnutkih arhitektov, slikarjev in amaterjev. Stenske preproge, blazine, pregrinjala so po namembnosti, izvedbi in motiviki primerki umetniškega tkanja, ki je ob prelomu stoletij doživelo svoj prerod in razcvet.

Kot primer sodobne manufakturne izdelave je predstavljen izbor šestih tapiserij iz ročne tkalnice Dekorativne — tovarne dekorativnih tkanih v Ljubljani, ki so stekane po slikah, grafikah in

modelih sodobnih slovenskih likovnih umetnikov različnih rodov in smeri: Hermana Gvardjančiča, Franceta Slana, Silvestra Komela, Bogdana Borčiča, Jožeta Spacala in Janeza Bernikarja. Uvrščajo se v smer sodobne tapiserije, ki si za predloge izbira priznana dela sodobnega slikarstva in si z uporabo različnih tehnik tkanja prizadeva za ustrezni prevod v tapiserijo kot samostojno vrsto likovne umetnosti.

Razstavo sklene predstavitev individualne ustvarjalnosti s štirimi stvaritvami likovnic Cvetke Miloš-Radanovičeve in Brežice. Tapiserije tke po lastnih osnutkih in je tako avtorica celotne stvaritve. Poleg klasične tehnike tkanja tapiserij je zanje značilna tehnika dvojne prepleta, ki si jo je izoblikovala v letih med 1976 in 1978.

Razstavo dopolnjuje katalog, ki poleg gesel za razstavljenih predmetov obsega še uvodno študijo o tehniki tkanja, o zgodovini tapiserije v Evropi in oris rabe in izdelovanja tapiserij na Slovenskem.

Razstava je odprta vsak dan razen nedelje od 10. do 18. ure.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, pred-

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).